

54. Keski viikkona 8 päivänä kesäkuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

käsitellään hallintovaliokunnan ehdotus eduskunnan lausunnoksi valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta 1462

Valtioneuvoston selonteko n:o 2/1993 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 4

Pöydällepanoa varten esitellään:

1) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä valtion virkamieslaiksi ja laiksi valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta (HE 291/1993 vp)..... 1525

2) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä valtion liikelaitoksia koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 60)..... ..

3) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä viljakauppalaan ja kotimaisen viljan menekin edistämisestä annetun lain kumoamisesta (HE 102)..... ..

4) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä muonavalmistehygienia laiksi (HE 86)

5) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä maitohygienia laiksi (HE 61)

6) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä liha-hygienia laiksi (HE 49) 1525

7) Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä rikoslain 23 luvun muuttamisesta (HE 18/1992 vp)..... ..

8) Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä laiksi puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 46)..... ..

9) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksestä arkistolaiksi (HE 187/1993 vp)

10) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laiksi lukiolain muuttamisesta (HE 54)..... ..

11) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi yleisistä kielitutkinnoista (HE 72)

12) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä terveys-
densuojelulaiksi ja laiksi ympäristölupamenettelylain 2 §:n muuttamisesta (HE 42)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuudessa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Harja, Andersson, Enestam, Hautala, Helle, Hurskainen, Jokiniemi, Jouppila, Kanerva, Korkea-osa, Koskinen, Kääriäinen, Lehtinen, Lindroos, Moilanen, Mäki-Hakola, Mölsä, Ojala O., Paasio, Pekkarinen, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Rimm, Roos J., Roos T., Rossi, Rätty, Salolainen, Seppänen, Suhonen, Tennilä, Urpilainen, Viinanen, Viljamaa, Väyrynen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Urpilainen, Hautala, Rossi, Tennilä, Jokiniemi, Korkeaoja, Ojala O., Rimmi, Seppänen ja Roos T.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Lehtinen ja yksityisasioiden vuoksi edustajat Andersson, Helle, Hurskainen, Jokiniemi, Jouppila, Lindroos, Rauramo, Rimmi, J. Roos, T. Roos, Rätty ja Wahlström.

Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko n:o 2/1993 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 4

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään hallintovaliokunnan mietintö n:o 4, joka sisältää ehdotuksen eduskunnan lausunoksi valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta.

Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa.

Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Maaseutupoliittisen selonteon antaminen ja eduskuntakäsittely on ajoittunut samaan ajanjaksoon Suomen EU-jäsenyysneuvottelujen kanssa. Hallituksen antamassa selonteossa EU-jäsenyysneuvottelujen tulosta ei ole voitu ottaa huomioon, sillä tuolloinhan varsinaiset neuvottelut olivat vielä edessäpäin. Neuvottelutuloksen arviointiin ei ole puututtu myöskään hallintovaliokunnan mietinnössä, koska neuvottelutulos tulee erikseen eduskunnan käsiteltäväksi kaikessa laaju-

udessaan. Hallintovaliokunta korostaa tarkasteltuaan lausuntoja ja asiantuntijoiden kuulemisessa esitettyjä näkemyksiä, että mietintö ja sen oheen liitetyt lausunnot muodostavat selontekoa arvioivan kokonaisuuden. Selonteon aihepiiri on laaja, ja hallintovaliokunta on tämän mukaisesti kuullut asiantuntijoita ja käsitellyt maaseutupoliittikan kokonaisuutta. Asiakokonaisuuden laajuuden vuoksi osaa varsin tärkeistäkin kysymyksistä on vain sivuttu tai kosketeltu viittauksena omaisesti. (Hälinää) Eräitä valiokunnan toimialan kannalta ...

P u h e m i e s (koputtaa): Pyydän edustajia käymään yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella!

P u h u j a : ... tärkeitä aihepiirejä on mietinnössä käsitelty erikseen. Hallintovaliokunnalle lausuntonsa antaneet liikennevaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta, talousvaliokunta ja ympäristövaliokunta ovat lausunnoissaan käsitelleet selontekoa toimialansa osalta. Hallintovaliokunnassa selonteon käsittely eteni kohtuullisen yksituumaisesti. Mietintöön sisältyy kuitenkin lähinnä hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikkaa sekä kuntien taloustilannetta käsittelevä vastalause. Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon liittyy puolestaan kaksi eriävää mielipidettä.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta muistuttaa, että maamme maaseutu on jo pitkään ollut monien muutosten kohteena. Erityisesti tämä koskee sekä väestön että työpaikkojen määrää ja elinkeinorakennetta maaseudulla. Maaseudulle on ollut tyypillistä myös alhainen tulotaso ja paikoin korkea työttömyys. Maaseutualueiden elinkeinotoiminnassa maa- ja metsätalouden merkitys on edelleen suuri, vaikka palveluelinkeinot ovatkin myös maaseutukunnissa nousseet keskeiseen asemaan. Valiokunta painottaa koko kansantalouden kannalta erityisesti metsätaloutta ja siihen perustuvaa teollisuutta. Tämä on suomalaisten hyvinvoinnin perusta myös tulevaisuudessa. Uhkakuvana maaseudun tulevan kehityksen kannalta on mm. maatalouden rakennemuutoksen johdosta työpaikkojen väheneminen, siitä johtuva työttömyys, nuoren työvoiman muuttaminen asutuskeskuksiin ja väestön ikääntyminen. Elinkeinorakenteen ongelmana on yksipuolisuus ja riippuvuus alkutuotannon ja julkisen sektorin työpaikoista. Taloudellinen yhdentymisen ja teknologian kehitys saattavat edelleen keskittää toimintoja sekä no-

peuttaa maaseudun väestöpohjan ja palvelujen heikentymistä.

Valiokunta katsoo, että selonteossa esitetyt maaseutupoliittikan tavoitteet ovat pääosin oikein asetettuja. Valiokunta yhtyy myös selonteossa asetettuihin maaseutupoliittikan yleisiä linjoja ja tehtäviä koskeviin näkemyksiin sekä tarvittavia toimenpiteitä koskeviin kannanottoihin. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että selonteko on kattavuudestaan huolimatta luonteeltaan varsin yleispiirteinen. Selonteon toimeenpano edellyttää välttämättä konkreettisia painopisteitä ja näiden mukaisia toimenpiteitä.

Maaseudusta puhuttaessa törmätään helposti käsiteongelmaan. Maaseudun määrittely jätetään usein tekemättä, eikä yleispätevää maaseudun määritelmää ole helppoa luodakaan. Eurooppalaisen mittapuun mukaan Suomi on asukastiheyden perusteella pääkaupunkiseutua luukunnottamatta kauttaaltaan maaseutunmaa.

Hallintovaliokunta korostaa, että tavoitteena oleva maaseudun elinvoimaistaminen ja koko maan asuttuna pitäminen ei sisällä vastakkainasettelua kaupunkien ja maaseudun välillä. Maaseutupoliittikka on osa yhteiskuntapolitiikan kokonaisuutta, ja toimiva ja tuloksekas maaseutupoliittikka rakentuu kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutukselle. Vuorovaikutus puolestaan edellyttää, että hyöty siittä on molemminpuolinen. Molemmilla tahoilla on oltava jotakin annettavaa toisilleen.

Arvoisa puhemies! Maan tasapainoinen kehitys on aluepolitiikan perustehtävä, ja maaseutupoliittikka liittyy siten aluepolitiikkaan. Selonteon mukaan aluepolitiikka ei kuitenkaan kata koko maaseutupoliittikkaa, joka tarkastelee kehittämistoimenpiteitä useasta näkökulmasta samanaikaisesti. Tuloksekas maaseutupoliittikka edellyttää kuitenkin kokonaisuuden näkemistä ja eri hallinnonalojen yhteistyötä niin, että toimenpiteet tukevat toisiaan. Uuden aluepoliittisen lainsäädännön mukaan aluekehitysviranomaisen johdolla tapahtuva aluepoliittinen suunnittelu- ja kehittämistyö on valiokunnan mielestä nähtävä niin laajana eri tahojen yhteistyönä, että sen voidaan selonteon tarkoittamassa mielessä katsoa kattavan maaseutupoliittikan, aluepolitiikan ja eri sektoripoliittikan.

Elinvoimaisella maaseudulla on tärkeä merkitys Suomen kansantaloudelle ja suomalaisille. Integroitumiskehityksen edetessä Suomen maaseutupiirteet korostuvat myönteisesti, jos niin haluamme. Tässä suhteessa keskeinen merkitys on rauhallisella ja puhtaalla luonnolla, metsillä,

vesistöjen rannoilla sekä asukaslukuun nähden tiheällä ja korkeatasoisella palveluverkolla samoin kuin monipuolisella osaamisellamme. Suomen kansantalouden perinteisenä vahvuustekijänä erityisesti metsä-, luonto- ja puuvaramme ovat tulossa entistä tärkeämmiksi.

Arvoisa puhemies! Maaseudun elinkeinon kehittämisen ja monipuolistamisen kannalta on välttämätöntä, että maaseutu on työ- ja asuinympäristönä kilpailukyinen. Kun perinteisen maatalouden ja mahdollisesti myös metsätalouden samoin kuin julkisten palvelujen työpaikat tulevat ilmeisesti edelleen vähenemään, näiden rinnalle ja lisäksi tarvitaan uusia työ- ja ansiolähteitä.

Maatilatalouden kehittämisen lähtökohtana valiokunta painottaa perheyrittäjäkokoon pohjautuvaa maataloutta sekä perheen ja maatalon kaikkien toimeentulomahdollisuuksien hyödyntämistä. Osaamisen, koneistuksen ja tuotantokennuksen sekä peltoalan puolesta maataloudellamme olisi hyvät edellytykset mittavaankin tuotannon lisäämiseen. Kannattavan tuotannon edellytykset turvaavien markkinoiden rajallisuus on kuitenkin jo pitkän aikaa pakottanut maatalouspolitiikassamme tuotannon rajoitus- ja tasapainotustoimiin. Jonkinlaisia kokonaistuotannon laajentamismahdollisuuksia voinee tulevaisuudessakin olla lähinnä luomutuotannossa ja jossakin kapea-alaisessa erikoistuotannossa. Osapuulleen nykyisen tasoisen, pääasiassa kotimaisen kulutustarpeen tyydyttävän tuotannon taso on siis jatkossakin Suomen maatalouden päätehtävä. Välttämätöntä sopeutumista on haettava tuotannon erikoistumisesta, mahdollisista uusista tuotannaloista kuten biopolitoaineista, tilojen monitoimaisuudesta ja ulkopuolisten tulojen lisäämisestä sekä muista tilakohtaisista ratkaisuista aina tilan ulkopuolista ansiotyötä myöten.

Maaseudun kehitystyössä painoa on pantava entistä enemmän vajaakäytetyn voimavaran, metsien, hyödyntämiseen. Metsätaloudessa keskeinen linjaus on jalostuksen lisääminen tuotantoketjun eri vaiheissa. Tällä tavoin erityisesti puun mekaanista jalostusta lisäämällä ja puuvarojen kokonaiskäyttöä painottavalla tavalla Suomella on hyvät edellytykset mittavastikin lisätä metsään ja puuhun liittyviä työpaikkoja. Tässä on otettava huomioon koko metsäsektori ja eri alojen osaamisemme. Haluan korostaa, että me tarvitsemme maahamme myös metsäosaimiskeskuksen. Tällä laajasti verkostoituvalla, mahdollisella Itä-Suomen metsäosaimiskeskus

-hankkeella on niin puun tuottajien, teollisuuden kuin tutkimuskentänkin laaja tuki, ja sen pääpaikkana voisi olla Joensuu. Metsäosaamiskeskus on välttämätön varmistamaan sen, että metsien ja puun kansantaloudellinen painoarvo säilyy valiokunnankin korostamalla tavalla korkealla.

Selvitysten perusteella on arvioitavissa, että huomattava osa uusista pk-sektorin yrityksistä perustetaan tulevaisuudessa maaseudulle. Tämä monipuolistaa elinkeinorakennetta ja parantaa työllisyyttä. Pk-yritystoiminnassa on voitava muun ohella lisätä ali- ja osahankintatyötä sekä kohottaa jalostusastetta. On syytä korostaa, että maaseudun pk-yritystoiminnassa on keskeistä panostaa koulutukseen, osaamiseen, tuotekehitykseen ja markkinointiin. Tässä on otettava huomioon se, että maaseudulla ansiolähteiden ja työtehtävien yhdistämisen merkitys tulee kasvamaan. Työtä voidaan yhä useammin tehdä myös etä- ja joustotyönä. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että yhteiskunta edistää projekteja ja prosesseja, jotka asukkaiden ja yritysten tarpeista käsin synnyttävät etätöitä.

Maaseudun yrittäjäkoulutuksen ja maaseutuneuvonnan ohella entistä tärkeämmäksi tulee myös yritystoiminnan rahoitus. Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtion aluetason elinkeinopoliittikassa yhdensuuntaistetaan ja yhteensovitetään eri hallinnonalojen toimenpiteitä. Tuki-järjestelmiä on myös koottava yhteen ja yksinkertaistettava niin, että kankeat rahoitusjärjestelmät eivät vaikeuta tai kaada uusien työpaikkojen syntyä.

Yritystoiminnan edellytyksiä on yleensäkin helpotettava ja elinkeinotoimintaan liittyvää paperisotaa vähennettävä. Välillisiä palkkakustannuksia on voitava alentaa, sillä nykyisellään ne monessa pienyrityksessä ovat jo työllistämisen esteenä.

Arvoisa puhemies! Selonteossa suurin vastuu elinkeinoelämälle tarkoitetun koulutuksen, neuvonnan ja tuotekehityksen sekä osin jopa markkinoinnin ja rahoituksen järjestämisestä annetaan kunnille. Selonteko tarkastelee maaseudun kehittämistä keskeisesti julkisen sektorin näkökulmasta, vaikkakin suurimman vastuun yritystoiminnasta ja sen kehittämisestä kantavat yrittäjät itse.

Valiokunta korostaakin yrittäjien ja yrittäjille palveluja tarjoavien yhteistyötahojen vuorovaikutuksen tärkeyttä kaikilla tasoilla, jotta maaseudulla voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti panostaa ennen muuta pk-yritystoimintaan,

maatilojen omien perustuotteiden jatkojalostukseen ja myös tietotyöpaikkoihin. Pieniinkin yritysuihin on tartuttava, jotta elinkeinopohjaa ja elämisen edellytyksiä voidaan vahvistaa.

Hallintovaliokunta korostaa, että maaseudun palvelujen turvaaminen on välttämätön osa maaseutupolitiikan toteutusta. Valtioneuvoston selonteossa ilmoittamista pyrkimyksistä huolimatta hallituksen toimet ovat valitettavasti ainakin osittain johtaneet palvelujen saatavuuden heikkenemiseen. Julkisen hallinnon palvelujen turvaamiseksi tarvitaan tuottavuuden ja palvelukyvyn parantamista.

Yhtenä keskeisenä keinona tässä suhteessa on useampien viranomaisten yhteisten palveluyksiköiden perustaminen. Yhteispalvelussa viranomaiset voivat avustaa toisiaan ja välttää päällekkäistä työtä. Kansalaisten tarpeista lähtevä, taloudellinen ja tehokas palvelu edellyttää paikallisia sovellutuksia mahdollisimman hyvän tuloksen saavuttamiseksi.

Hallintovaliokunta korostaa mietinnössään, että kihlakuntaudistus tulee toteuttaa eduskunnan hyväksymän puitelain ja sen perustelujen linjausten mukaisesti. Vaihtoehtoisesti voidaan päätyä kansalaisten palvelujen turvaamisessa asiallisesti samaan lopputulokseen nykyisiä nimismiespiirejä yhdistämällä siten, että muodostuu noin 95 kihlakuntaa.

Uudistetun aluepolitiikan osalta hallintovaliokunta korostaa alueellisen omatoimisuuden edistämistä ja sen ohella maan tasapainoista alueellista kehittämistä. Uuden lain mukaiset aluekehittämisohjelmat laaditaan maakunnallisten liittojen johdolla.

Arvoisa puhemies! Maaseutupoliittisia toimenpiteitä toteutetaan yhteistyössä aluepolitiikan, maatalouspolitiikan ja monen muun hallinnonalan sektoripolitiikan kanssa. Maaseutupoliittikalla on kuitenkin, kuten selonteosta ilmenee, oma tärkeä alueensa ja asemansa. Keskeisiä maaseudun sektoripolitiikan aloja ovat maa- ja metsätalouspolitiikka, työvoimapolitiikka, koulutuspolitiikka, liikennepolitiikka, elinkeinopoliittikka, ympäristöpolitiikka ja sosiaali- ja terveyspolitiikka. Valiokunta tukee maaseutupolitiikan pitkäjänteistä kehittämistä ja järjestämistä ja korostaa, että hallituksen on ryhdyttävä maaseutupoliittisiin toimenpiteisiin selonteon eduskuntakäsittelyn perusteella ottaen asianmukaisesti huomioon, mitä mietinnössä ja lausunnoissa on esitetty.

On luonnollista, että konkreettisiin toimenpiteisiin ainakin osittain vaikuttaa myös se, mikä

ratkaisu Suomen EU-jäsenyyden osalta aikaan syntyy.

Ed. Urpilainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L i i k k a n e n : Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston viime lokakuussa eduskunnalle antama maatalouspoliittinen selonteko sattui varsin haastavaan ajankohtaan. Entistä kehitystä ohjanneiden suuntaavien mukaan ei enää voida edetä. Parhaillaan siirrytään aikakauteen, jossa suomalainen maaseutu on kuin sula metalli valinkauhassa.

Mahdollinen Euroopan unionin jäsenyys tulee muuttamaan maaseudun elinolosuhteita monelta kohdilta. Maatalouselinkeino on kuitenkin edelleen maaseudun elinkeinojen selkäranka. Toisaalta, vaikka unohtaisimme koko Euroopan unionin, on edessämme voimakas kansainvälistymisen kausi ja kaupan vapautumisen ja kilpailun kiristymisen aika. Puhtaasti kansallisen maatalous- ja maaseutupoliittikan aika on takanapäin ja nyt toiminnot on sovellettava kansainvälisen lisääntyvän kilpailun olosuhteisiin.

Maaseutupoliittinen selonteko kattaa hyvin maaseudun kaikki osa-alueet. Maaseutuun kuuluu elinkeinotoiminta, asuminen, palvelut ja maaseudun resurssit, kuten luonnonvarat: maat, metsät ja vedet. Hallituksen tavoitteena on maaseudun elinvoimaisuuden lisääminen asukkaiden toimeentuloa, palveluja ja yhdyskuntien toimivuutta lisäämällä. Tähän pyritään vahvistamalla maaseudun kilpailukykyä ja vetovoimaisuutta asumisen ja yritystoiminnan sijaintipaikkana.

Tavoitteet ja toimintalinjat joutuvat koetukselle, jos tarkastellaan sitä, mitä maaseudulla on viime vuosina tapahtunut. Mikäli maaseutupoliitikalla tavoitellaan maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä tai paikoin tapahtuneen alasajon pysäyttämistä, tarvittaisiin konkreettisia, yksilöityjä toimenpiteitä maaseudulla tapahtuvan kehityksen muuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Selonteossaan hallitus on ottanut myönteisen kannan kaikkien maaseudun osa-alueiden edistämiseen. Maaseutupoliittinen selonteko on selkeä tahdonilmaisu maaseudun elinvoiman takaamiseksi. Myönteisen perusajattelun lisäämiseksi olisi kuitenkin toivonut selkeämpiä toimenpide-ehdotuksia, joilla olisi ollut myös velvoittavampaa vaikutusta. Maaseudun kehittämisen turvaamiseksi olisi koottava laaja-pohjainen tutkijajoukko määrittelemään, millai-

nen on toimiva maaseudun rakenne. Järkevää ei mielestäni ole se, että maatalouden annetaan volyymiltään pudota. Keskeistä on se, että maaseutua ei ole ilman maataloutta, mutta pelkkä maatalous ei ylläpidä elävää maaseutua. On suunniteltava sellaista maaseutua, missä elinkeinojen synergia tuottaa mahdollisimman suuren kansantaloudellisen hyödyn. On suositettava sen tyyppistä yrittäjädynamiikkaa, joka rakentuu monitoimiseen maaseutuyrittämiseen, jossa maatalous on yksi osa maaseutuyrityksen tulopohjaa.

Kansantaloudellisesti tämä on huomattavasti edullisempi ratkaisu kuin esimerkiksi se, että lähdetään ohjaamaan maatalouden kehitystä pelkän tilakoon suurentamisen kautta. Jälkimmäinen vaihtoehto velkaannuttaisi tiloja ja tyhjentäisi maaseutua asukkaista. Maaseudulle on saatava monimuotoista yritystoimintaa, joka pitää yhtenä kasvualustanaan maatilaa. Tällä tavalla taataan myös kriisi- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden toteutuminen. Terve kriiseihin varautuminen edellyttää maan asuttuna pitämistä myös syrjäseuduilla ja raja-alueilla.

Uusi aluekehityslaki vahvistaa maakuntien omaehtoisuutta ja omaa vastuuta. Tämä on oikein, sillä kukin maakunta tuntee parhaiten oman maaseutunsa kehittämistarpeet. Kehittämishelmien toteuttaminen edellyttää kuitenkin taloudellisten voimavarojen antamista maakuntien käyttöön.

Maaseudulla toimivien yritysten rahoituspäätökset olisi tehtävä samalla asiantuntemuksella, eli Keran, KTM:n ja maataloushallinnon sekä työvoimahallinnon välillä ei pitäisi olla rajoja. Niillä pitäisi olla yhteinen, pienissä yksiköissä tapahtuvaa tuotantoa sekä jalostusasteen nostamista suosiva linja. Tässä on vielä raja-aitoja ja paljon sarkaa kynnettäväksi.

Väestön siirtyminen maaseudulta taajamiin on aiheuttanut palvelujen siirtymistä ihmisten mukana. Kun maaseudulla on väkeä, säilyvät myös koulut ja liikenneyhteydet. Palvelujen säilyminen on edellytys luotaessa uusia työpaikkoja maaseudulle.

Kansainvälisesti vertaillen Suomen maaseudulla on erinomainen palveluverkko. Ongelma on se, että mitä syrjäisempi paikkakunta ja mitä vähemmän asukkaita, sitä isommat ovat uhat. Jos palvelut päästetään rapautumaan, nopeasti olemme kaikki Kehä III:n sisäpuolella. Siitä syntyi kansantaloudellisesti erittäin suuri hyvinvointitappio. On pidettävä silmällä kokonaisuutta niin, ettei liian moni organisaatio toisistaan

tietämättä vähennä palveluja. Tämä on suuri haaste ohjelmatyölle.

Maaseudun elinvoiman säilymisen kannalta työpaikkojen säilyminen on olennaisinta. Toimenpiteiden painopisteen tulisikin olla maaseudun yritystoiminnan edistämässä. Selonteossa maaseudun uudet työllistämistä vaihtoehdot on esitetty lähinnä luettelomaisesti. Valtiovalta ei toki voi lähteä yksityiskohtaisesti määrittelemään, minkälaista elinkeinotoimintaa maaseudulle syntyy. Yhteiskunnan taholta tulisi kuitenkin luoda edellytykset maaseudun onnistuneelle yritystoiminnalle. Esimerkiksi elintarvikkeiden pienimuotoiselle jatkojalostamiselle olisi tasoitettava tietä kaikin keinoin. Tähän saakka pienimuotoista jalostustoimintaa suunnitteleva yrittäjä on monta kertaa kaatunut jo suunnitteluvaiheessa monimutkaisen byrokratian portaisiin.

Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että maatalouselinkeinon jatkamiselle on EU-jäsenyyssvaihtoehdossakin luotava mahdollisuudet myös niillä alueilla, jotka luonnonolojensa vuoksi eivät voi kehittyä kilpailukykyisiksi. Alue- ja maaseutupoliittisilla toimilla tukea on kohdistettava vaihtoehtoisten elinkeinon kehittämiseen sekä teiden ja tietoliikenneyhteyksien parantamiseen.

Suomen maaseudun keskeisiä vahvuuksia ovat uusiutuvat luonnonvarat ja monimuotoinen maaseutumaisema. Luonnonvarojen taloudellisen käytön ja kestävä kehityksen periaatteiden yhteensovittamisessa on onnistuttu kohtuullisen hyvin. Suomi voi tässä mielessä toimia jopa esimerkkinä muille.

Elinkeinojen kehittymisedellytykset vaikuttavat jatkossa ratkaisevasti maaseudun kehittymiseen. Maatalous ja metsätalous tulevat olemaan jatkossakin keskeisiä maaseudun elinkeinoja. On kuitenkin pelättävissä, että peruselinkeinoissa yritysten ja työpaikkojen määrä supistuu. Vastaavasti muun yritystoiminnan on maaseudulla laajennuttava, jotta elinvoimaisuus säilyisi. Maaseudun asuttuna pysymisellä on myös raaka-aineiden saamisen ja energiahuollon jatkuva turvaava merkitys.

Suomen tärkein luonnonvara on metsä. Tällä hetkellä metsien hyödyntäminen on kolmesta syystä vajaata: Puuvarat sallivat huomattavasti nykyistä voimakkaammat hakkuut ja metsäteollisuuden kapasiteetin lisäämisen. Toisaalta puuta voidaan jalostaa nykyistä pidemmälle ja enemmän kotimaassa ja viedä valmiita tuotteita ulkomaille. Kolmanneksi puun käyttämistä energialähteenä voidaan edistää nykyisestäään. Näihin seikkoihin on selonteossa puututtu mel-

ko selkeästi ja esitetty myös kehittämistoimenpiteitä.

Metsiemme nykyinen vajaakäyttö lisää tulevaisuudessa hakkuumahdollisuuksia. Lisääntyvät hakkuut parantavat metsätalouden edellytyksiä. Metsien vajaakäyttö on myös uhka metsien terveydelle. Vanhentuneissa metsissä hyönteis- ja sienituhot ovat suurempia kuin asianmukaisesti hoidetuissa metsissä. On todettu, että puun korjuu ja kuljetus metsästä ovat niin pitkälle koneellistuneet, etteivät nämä toimenpiteet enää työllistä monta maaseudulla asuvaa. Metsänhoito ja -uudistus vaativat kuitenkin juuri maaseudulla olevaa ihmistyövoimaa. Jos metsään liittyvät toimenpiteet säilyvät maaseudulla asuvien ihmisten vastuulla, tulee myös ekologisesti kestävä metsätalous huomioitua. Jos maaseutu autoituu, vaarantuu myös metsätalouden kestävä kehitys.

Uusina tuotannonaloina kehitetään biopolttoaineiden raaka-aineiden tuotantoa. Bioenergialle on myös löydettävä uusia käyttökohteita. Puun mekaanisen ja polttoainekäytön edistäminen ovat maaseudun yritys- ja tuotantotoiminnan kannalta erittäin tärkeitä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteossa on esitetty maataloudelle viisi sopeutusvaihtoehtoa. Se, miten maatalous kaiken kaikkiaan sopeutuu kansainvälistymiseen, on koko maaseudun kannalta tärkeä kysymys. Maatalouden osalta olisi tarvittu ehdottomasti useamman vuoden siirtymä- ja sopeuttamiskausi. Nyt ollaan hyvin epävarmassa tilanteessa, kun Suomen arktinen maatalous joudutaan sopeuttamaan äkkirysäyksellä. Sen vuoksi jäsenyyden hinta nousi kaikissa hakijamaissa. EU:n läpiajaman linjan vuoksi jouduttiin kertarysäystä pehmentämään kansallisen ratkaisun avulla.

Euroopan unioni tukee palvelujen rakentamista ja antaa tukea varsinkin teihin ja muihin vastaaviin infrastruktuuri-investointeihin. Koska Suomi on tässä suhteessa varsin kehittynyt, me Itä-Suomessa toivomme varoja mm. parempien yhteyksien rakentamiseksi Pietarin talousalueelle.

Aluekehityslain ohjelmavalikoimasta maaseutuohjelma ja osaamiskeskusohjelma ovat niitä, jotka tiedustelujen mukaan herättävät kaikkien eniten kiinnostusta ja myös toiveita. Ne tehdäänkin huolella, koska kaiken todennäköisyyden mukaan ne ovat myös Euroopan unioniin menevien ohjelmien pohjana jäsenyytilanteessa.

Viime päivinä on eduskunnassa käyty ajoittain repivääkin keskustelua EU-ratkaisuun liit-

tyvästä kansallisen siirtymäkauden sopeuttamisohjelmasta. Sitä on kauhisteltu hinnaltaan liian suureksi. On kuitenkin syytä pohtia sitä, mitä kaikkea kotimaisen paketin 6 miljardilla markalla saadaan. Sillä saadaan turvattua kotimainen ruokahuolto, elintarviketalous ja sen myötä saatava valuuttahyöty. Samoin saamme maaseutuympäristön julkishyödykkeenä, josta jokainen suomalainen nauttii ja jota kaikki tutkimusten mukaan haluavat ylläpitää ja säilyttää. Ilmaiseksi maaseudun ympäristöä ei voida säilyttää. Maaseutu vaatii jatkuvaa kehittämistä.

Arvoisa puhemies! EU-ratkaisuun liittyvät kansalliset toimet tyydyttävät keskustan eduskuntaryhmää. Kotimaisella paketilla turvataan maaseudun asutus- ja palvelurakennetta. Kansallisten toimien avulla voidaan myös pehmentää käynnissä olevaa maatalouden rakennemuutosta. Elintarvikkeiden hinta laskee 5—5,5 miljardilla markalla, ja ympäristöasioissa edetään harppauksin.

Keskustelussa on unohdettu se, että jollei itse maatalouden ja siihen liittyvän yrittämisen tulovirta kierrä maaseudulla, niin maaseudulla ei silloin ole palveluita: kampaamoita, huoltoasemia eikä kauppoja. Maaseudun palvelut vaikuttavat käytännössä puolentoista miljoonan ihmisen elämään aivan ratkaisevalla tavalla. Toistan vielä: Tuolla 6 miljardilla markalla saadaan hoidettua elintarviketalous työllisyys- ja valuuttahyötyineen ja turvataan kestävä metsätalous sekä palvelut takaava ostovoima. Ei kannata lähteä penkomaan sitä, paljonko näiden ihmisten työttömyyskorvaukset yhteiskunnalle maksavat, ehkä noin 25 miljardia markkaa, joka tapauksessa moninkertaisen rahasumman.

Nyt hahmottomassa oleva EU-ratkaisu ja siihen liittyvät sopeutumistoimet eivät takaa vielä kovin paljon. Ratkaisevaa on jatkossa se, että kansalliseen siirtymäohjelmaan liittyvät tuet takaavat puitteet, joilla tästä äkkisopeutuksesta selvitään. Niiden avulla voidaan pehmentää EU-jäsenyydestä kärsimään joutuvien ongelmia.

Maaseudulla elävien ihmisten on itse otettava tämä suhtautumistapa omakseen. Jokaisella tilalla ja joka yrityksessä tarvitaan aivan uudenlaisia yrittäjätöitä ja uusiin mahdollisuuksiin tarttumista. Tässä on nähtävä se, että eteenpäin katsova viisas yrittäjä ei jättäydy EU-järjestelyn antaman tulopohjan varaan, vaan hakee niitä tulosuuntia, jotka ovat tuesta riippumattomia. Ensimmäinen liiketaloudellinen oppi tai johtopäätös on se, että EU-tukia pitää osata käyttää jonkinlaisena pohjatulona tai perusturvana.

Haluan korostaa, että mahdollisen EU-ratkaisun jälkeen haasteellinen maaseutupoliittikka vasta alkaa. Se on yrittäjädynamiikkaa ja markkina- ja asiakaslähtöistä, uusiin kysyntäalueisiin suuntautuvaa tehokasta toimintaa. Se on myös sitä, mitä suomalaiset maaseudultaan odottavat.

Nyt, kun keskustelemme maaseutupoliittisesta selonteosta, meidän pitäisi muistaa, mitä maaseudulla tarkoitetaan. Usein keskustelu maaseudusta menee pois raiteiltaan sen vuoksi, että esimerkiksi Yhdysvalloissa maaseuduksi katsotaan alle 50 000 asukkaan keskukset ja haja-asutusalueet. Väestötiheyden perusteella Suomi, Helsingin seutua lukuun ottamatta, on eurooppalaista maaseutua. Maaseudun ja muun Suomen vuoropuhelu maaseudun yhteiskunnallisesta roolista on vasta alkanut, ei loppumassa. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen onnistuminen on jatkossa erittäin tärkeää.

Ed. U r p i l a i n e n : Arvoisa puhemies! Kuten hallintovaliokunta selonteosta antamassaan mietinnössä toteaa, se on voinut pääosin yhtyä hallituksen esittämiin maaseudun kehittämistä koskeviin linjauksiin. Näin etenkin sen vuoksi, että hallituksen esittämät tavoitelinjaukset ovat varsin yleisellä tasolla.

Me sosialidemokraatit olemme valiokunnassa tehneet monia tärkeitä pitämiämme muutosesityksiä, jotka on myös otettu mukaan mietintöön. Lisäksi olemme julkituoneet kriittisyytemme selontekoon. Tässä puheenvuorossa pitäydyn vain eräisiin maaseudun kehittämisen kannalta mielestämme olennaisiin kohtiin.

Poliittisen keskustelun suuntautuessa maatalouspolitiikkaan unohtuu hyvin useasti maaseutu ja sen kokonaisvaltainen luonne eli se, että maaseutu on paljon muutakin kuin maataloutta. Siksi tämän pitkään kaivatun selonteon käsittely onkin hyvin ajankohtaista. Maaseudulla, haja-asutusalueilla ja alle 500 asukkaan taajamissa, asuu noin viidennes suomalaisista. Kun lukuun lisätään suuremmat taajamat ja pienet kaupungit, voimme ymmärtää, mistä on oikeastaan kysymys. Maaseutupoliittikka ei ole maatalouspolitiikkaa. Niinpä maaseudun ongelmia ei ratkotaan maatalouspolitiikalla. Pikemminkin asia on päinvastoin.

Me sosialidemokraatit olemmekin huolestuneita siitä, että maatalouspolitiikan ylikorostaminen toimii maaseudun kokonaisvaltaista kehittämistä vastaan.

Nyt käsittelyssä oleva valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko onkin näkökulmal-

taan valitettavan suppea. Se oikeastaan kiertää sen tosiasian tunnustamisen, että maaseudun kehityksen arvioinnissa ja kehittämistavoitteiden asettamisessa korostuu mitä suurimmassa määrin yleinen talous- ja yhteiskuntapolitiikka. Kestävä kehitystä ja kasvua tukeva talouspolitiikka sekä korkea työllisyys ja koulutusta painottava yhteiskuntapolitiikka ovat parasta mahdollista maaseutupolitiikkaa. Tältä osin politiikan kehnoutta ei voi korvata ilmassa olevilla lupauksilla, joita valtioneuvoston selonteossa on paljon, mutta ilman konkreettisia toimenpiteitä.

Selonteossa on selkeästi unohdettu se, mikä vaikutus maaseudun kaupungeilla ja maaseutukeskuksilla on koko ympäröivän maaseudun elävyyden ja taloudellisen kehityksen kannalta. Ne ovat pääsääntöisesti työpaikkaomavaraisia tarjoten ympäröivälle maaseudulle sen kipeästi tarvitsemia välittämiä tai välillisiä työtilaisuuksia. Yritysten konkurssit, työttömyys ja koulutuspaikkojen alasajo maakuntakeskuksissa ja maaseutukaupungeissa uhkaavat osaltaan kiihdyttää maaseudun autioitumista. Siksi maaseutua on kehitettävä kokonaisuutena turhia vastakkainasetteluja välttäen. Tältä osin voimme yhtyä hallintovaliokunnan mietinnössä esitettyyn ajatukseen, jonka mukaan tehokas maaseutupolitiikka tukeutuu osaltaan kaupunkien ja maaseudun väliseen vuorovaikutukseen, joka perustuu alueiden erilaisuuteen ja keskinäiseen työnjakoon.

Hallituksen maaseutupolitiikka ankkuroituu siis liiaksi maatalouskysymyksen ympärille. Hallitus viestittää tarkoituksellisesti mielikuvaa, jonka mukaan maaseutumme tulevaisuus, sen pärjääminen, on ratkaisevasti kiinni maatalouden tulevasta kehityksestä. Vielä vuonna 1950 maa- ja metsätalouden osuus ammatissa toimivasta väestöstä oli peräti 55 prosenttia. Tänäpäin se on 7–8 prosenttia. Maataloutemme on siis kokenut näiden neljän vuosikymmenen aikana todella syvällisen muutoksen kaikesta vastustuksesta huolimatta. Mutta vaikka maatalous on luovuttanut väkeä ja tilojen määrää on laskenut tuntuvasti, on maaseutumme tänä päivänä elinvoimainen erityisesti siksi, että julkisen hallinnon palveluissa sekä muissa palveluissa on työpaikkakehitys ollut varsin myönteistä lukuun ottamatta aivan viimeisiä vuosia. Itse asiassa viimeisten vuosien synkkä kehitys, joka johtuu harjoitusta vääristävästä talouspolitiikasta, on kärjistänyt työttömyyskehitystä erityisesti niillä maaseutualueilla, jotka ovat olleet riippuvaisia kaupunkikeskustensa työpaikkakehityksestä.

Maatalouden harjoittaminen näillä ilmastol-

taan kylmillä alueilla on lähes vuosittain tuottanut tuloksen, joka ylittää oman tarpeen. Ylituotanto onkin ollut taloudellisesti erittäin raskasta sitoen miljardeja, jotka olisi tarvittu esimerkiksi teollisen tuotannon kehittämisessä tuoden näin myös maaseudulle uusia tulevaisuuden mahdollisuuksia. Meillä onkin hukattu miljardien taloudelliset resurssit vanhojen rakenteiden ylläpitämiseen, sen sijaan että välttämättömät muutostarpeet olisi haluttu tunnustaa ja saattaa käytännön toimenpiteiksi. Perustellusti voidaankin sanoa, että valtapoliittisista syistä maatalouden rakennemuutosta ei ole kiirehditty.

Toisaalta mittavien tukitoimien varaan rakennettu maatalouden tukijärjestelmä on lupa tulkitta myös vanhan vallan edun mukaiseksi järjestelmäksi, koska se on sitonut tuottajan rajoittaen samalla hänen riippumattomuuttaan yrittäjänä. Tähän liittyvät monet maataloudelle itselleen haitallisiksi muodostuneet kiintiöt ym. maatalousbyrokratia, jotka ovat estäneet terveen rakennkehityksen ja maatilojen kehittämisen. Näistä ovat kärsineet etenkin nuoremman polven maatilatalouden harjoittajat.

Olennaista onkin tässä tilanteessa tunnustaa se, ettei kansantaloutemme eikä myöskään maaseutumme taloudellinen kantokyky kestä pitkän päälle nykymuotoista varojen sitomista sellaiseen tuotannonalaan, jolla on vaikeuksia suoriutua omista kustannuksistaan ilman mittavia julkisia tukia tai kuluttajien hyvinvointitappioita. Näin on täysin riippumatta siitä, tuleeko Suomesta EU:n jäsen vai ei. Meidän tulee jo yleisen yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden takia kyseenalaistaa tuotantotukien kohdentaminen esimerkiksi niille tiloille, joilla maatilatalouden harjoittajien ikä on yli 65 vuotta. Vuoden 1992 tilastotietojen mukaan esimerkiksi näiden tilojen määrä on runsaat 12 prosenttia tilojen kokonaismäärästä. Merkillepantavaa on myös se, että 55 vuotta täyttäneiden tuottajien osuus kaikista viljelijöistä on lähes kolmannes. Tosin ikääntyneiden tilat ovat melko pieniä, joten ylituotantongelmaa ei ikärakenne yksinään ratkaise. Ikääntyneille tulee toki antaa mahdollisuus tuotannon harjoittamiseen, koska se on monille elämäntapa, mutta erotettakoon heidät maataloustukien ulkopuolelle.

Hallitus on tietoisesti kytkenyt EU-jäsenyyteen liittyvän maatalouden tukipaketin maaseudun kehittämiseen, ikään kuin koko maaseudun tulevaisuus olisi kiinni yhdestä elinkeinosta. Me sosialidemokraatit emme hyväksy hallituksen esittämää kansallista tukipakettia. Se on liian

kallis ja vaarantaa maaseudun tasapainoisen kehittämisen jäädyttämällä nykyiset maatalouden rakenteet. Maataloudessa ei pidä itsetarkoitukSELLISESTI pyrkiä EU:n sallimaan maksimitukeen ja mahdollisimman laajaan maataloustuotantoon. Menettely ei ole maatalouden itsensä kannalta järkevä eikä palvele maaseudun kehittämistä elinkelpoiseksi. Maatalouskysymyksiin palataan laajemmin ensi viikon eduskuntakeskustelussa, joten en laajemmin puutu tässä yhteydessä tähän asiaan.

Arvoisa puhemies! Maassamme harjoitettavalla aluepolitiikalla on keskeinen merkitys sille, että eri alueet voivat kehittyä mahdollisimman tasapuolisesti. Aluepoliittinen lainsäädäntö uudistettiin tämän vuoden alusta voimaan tulleella aluekehityslailla. Uudistetun lainsäädännön perusajatus on se, että alueiden omaehtoinen kehittäminen saa entistä suuremman painoarvon. Ratkaisevaan asemaan nousevat kunnat, sillä aluekehitysviranomaisina toimivat kunnallisen itsehallinnon varaan rakentuvat kuntayhtymät. Siirtyminen ohjelmaperusteiseen aluepolitiikkaan mahdollistaa sen, että alueelliset tarpeet ja ideat tulevat mukaan täydellä painollaan. Osana ohjelmaperusteista aluepolitiikkaa ovat laadittavat maaseutuohjelmat.

Uudessa aluepolitiikassa on siis kuntien rooli keskeinen. Tämä todetaan paitsi valtioneuvoston selonteossa myös valiokunnan mietinnössä. Varsin vähälle jäi valiokunnassa kuten myös itse selonteossa sen arviointi, miten kunnat pystyvät taloudellisesti hoitamaan uudet tehtävänsä nykyisessä taloudellisessa tilanteessa. Tämä on varsin vakava puute valiokunnan mietinnössä. Nimenomaan hallintovaliokunta olisi kunta-asioita käsittelevänä valiokuntana ollut luonteva forumi kuntien toimintakyvyn hallituksesta riippumattomaan itsenäiseen arviointiin.

Tiedämme, että kuntien taloudellinen tilanne on tämän hallituksen toimintakauden aikana kehittynyt huonompaan suuntaan vuosittain. Tämä näkyy esimerkiksi kuntien lisääntyvänä velkaantumisena, siitä huolimatta että investointeja on pudotettu rajusti eli noin puoleen siitä, mitä ne olivat pitkään, ja vaikka henkilöstöä on kuntakentältä vähennetty noin 60 000:lla. Kuntien investoinnit olivat vuonna 90 noin 13 miljardia markkaa, kun ne tänä vuonna ovat vain noin 6,5 miljardia markkaa. Vanhoista investoinneista tehtävät laskennalliset poistot ylittävät uusien investointien määrät. Kuntien ja samalla koko yhteiskuntamme perusrakenne siis rappeutuu. Sen korjaaminen tulevina vuosina on kalliimpaa

kuin siitä huolehtiminen olisi juuri nyt. Kuntasektorin työttömyysaste on yli 15 prosenttia. Tämä on johtanut osin jo siihen, että peruspalvelujen tuottaminenkin alkaa olla ainakin eräille kunnillemme erittäin vaikeaa.

Meneillään olevan kriisiytymiskehityksen näyttää myöntävän maan hallituskin, kun se on antanut äskettäin eduskunnalle esityksen laiksi kunnan toiminnan ja asukkaiden välttämättömien peruspalveluiden turvaamisesta eli ns. kriisikuntalain. Tällaisen lainsäädännön tarve kertoo konkreettisesti sen, millainen uhka on tosiasiallisesti olemassa sen suhteen, että kunnat omaisivat riittävät toimintaedellytykset toimia esimerkiksi maaseutupoliittikan vastuunkantajina.

Vuoden 1993 alusta lukien tuli voimaan uusi valtiosuuslainsäädäntö, jonka tarkoituksena oli mahdollistaa kuntien toiminnan tehostaminen ja muuttuminen taloudellisemmaksi. Uudistuksen peruseriaatteena oli kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon muuttumattomuus. Kuitenkin jo vuoden 94 talousarvion yhteydessä hallitus päätti rikkoa valtiosuuslainsäädännön peruseriaatteen ja leikkasi kuntien valtiosuuslainsäädännön tarpeeseen.

Jotta kunnat todella voisivat toimia maaseutupoliittikan tärkeimpinä vastuunkantajina ja ottaa vastuunsa aluekehitystyöstä, vaaditaan työllisyyden parantamista ja kotimarkkinasektorin elpymistä. Vähimmäisvaatimuksena tulisi olla sen, että hallitus ei omilla toimenpiteillään vaikeuta kuntien tehtävien hoitamista ja kuntien maaseutupoliittisen vastuun kantamista. Jatkossa tarvitaan toimenpiteitä, joilla turvataan aluekehitystyö ja myös kuntien kyky kantaa vastuunsa alueiden kehittämisestä.

Maaseutualueiden tulevan kehittämisen kannalta on erinomaisen tärkeätä se, miten kunnat selviytyvät. Toki kunnilla on itselläänkin mahdollisuuksia kohentaa tilannettaan esimerkiksi keskinäistä yhteistyötä lisäämällä. Kuntakohtaisella ajattelulla ei enää pärjätäkaan, vaan nyt tarvitaan ennakkoluulotonta kuntien yhteistyötä esimerkiksi seutukunta- ja maakuntapohjalta. Yhteistyön tiivistämisen mahdollisuuksia on monilla kuntien toiminta-alueilla. Näitä löytyy niin terveydenhuollon, sosiaalitoimen, koulutuspolitiikan, vapaa-ajan palvelujen kuin myös esimerkiksi elinkeinopolitiikan osa-alueilla. Palvelutuotantoa voi harjoittaa yhteistyön tai sopimusvaraisen työnjaon muodossa.

Samalla on kuitenkin rohjettava puntaroida sitä, millainen kuntajaotus meillä oikeastaan onkaan. On selvää, että onnistunut kuntaliitos voi perustua vain saman suuntaisen tahdon varaan. Pakolla ei voitane saada aikaan kestäviä ratkaisuja. Juuri nyt kaivattaisiin maan hallitukselta selkeää linjausta ja konkreettisia toimia porkkanoina tai muussa muodossa, jotta myös kunta-jaotuksessa saataisiin tervettä ja välttämätöntä rakennekehitystä aikaan.

Arvoisa puhemies! Tulevien maakuntakoh- taisten maaseutuohjelmien laadinnassa saatetaan tehdä kohtalokkaita virheitä, mikäli niiden toteuttamisessa pitäydytään liian ahtaaseen asioiden arviointiin. Ohjelmien toteuttamisessa tulee tarkastella maakuntaa kokonaisuutena ja tunnustaa erilaisten alueiden kiinteä riippuvuus sekä näiden keskinäisen vuorovaikutuksen merkitys. Tuloksellista aluepolitiikkaa ei voida hoitaa ka- peiden putkiorganisaatioiden varassa. Siksi on aivan keskeistä se, että aluekehitysviranomaiselle annetaan se painoarvo, joka sille vastuuviranomaisena kuuluu myös suhteessa valtion eri piiri- hallintoviranomaisiin. Ellei yhteistyö onnistu eri viranomaisten välillä, ei tuloksiakaan voida ma- kunnissa odottaa. Maakuntien liittojen tulee yhteistyöhakuisuudellaan kyetä sitomaan valtion piirihallintoviranomaiset alueelliseen kehittämisyöhön heti alusta lähtien. Muuten eri hallinnon- alojen määrärahoista aluekehitysrahoiksi nime- tyt varat eivät kohdistu alueen oman tahdonmu- dostuksen mukaisesti, joka on kuitenkin alueke- hityslain eräitä peruslähtökohtia.

Koska kuntien, seutukuntien ja maakuntien alueelliset erot ovat edelleen tuntuvia, tulee alue- kehityslain kautta saatavien maakuntien kehittä- misrahojen jaon olla luonteeltaan sellaista, että sillä luodaan edellytykset maan tasapainoiseen alueelliseen kehittämiseen.

Toisaalta eräitä kuntien talouden voimavara- mittareita arvioitaessa tulee mieleen myös ajatus, että ilmeisesti meidän aluepoliittisessa keskuste- lussamme tullaan vielä tilanteeseen, jolloin tar- vitsemme erityisen kaupunkipoliittisen ohjelman julkittuomaan erityisesti maakuntien keskusten erityispiirteet ja erityisongelmat, jotta esimerk- ksi näiden seutukunnille keskeisten alueiden kehi- tämisedellytyksiin voitaisiin jatkossa vaikuttaa myönteisesti. Eräille nimenomaan teollisia työ- paikkoja runsaasti menettäneille teollisuuskes- kuksille on laadittu erityisiä rakennemuutosoh- jelmia. Valitettavasti maan hallituksen toimenpi- teet eivät osoita vakavaa paneutumista näiden kaupunkien ongelmiin, vaan suunnitelmat ja oh-

jelmat ovatkin ainakin tähän asti jääneet turhiksi toiveiksi.

Pohjoismaiden valtiovarainministereiden työ- ryhmä totesi jo vuonna 1989, ettei maaseudun työllisyysongelmaa voida ratkaista maatalous- politiikalla. Työryhmä korosti aivan oikein, että tukea tulee antaa sellaisessa yleisessä muodossa, joka ei vääristä eri sektoreiden kilpailua, ja ta- voitteenä on oltava haja-asutusalueiden tulolähteiden monipuolistaminen. Maaseudun elinkei- noelämää on myös tärkeää tukea kohdentamalla tuki esimerkiksi liikenteeseen tai palveluihin, koska niillä on keskeinen merkitys niin maata- loudelle kuin muillekin elinkeinoille.

Kuten jo selonteon lähetekeskustelussa ryh- mämme puheenvuorossa tuotiin esille, kaipaam- me pikaisia toimia koko maan uusteollistamiseksi. Tämä palvelee yhtä lailla maaseudulla kuin kaupungeissakin asuvia. Tähän liittyvä osaami- sen kehittäminen on nostettava ensisijaiseksi strategiaksi sen ohella, että maahan pitää luoda selkeä ja toimiva pk-politiikka, johon voidaan liittää myös riittäviä resursseja ja nimenomaan luoda erilaisia riskirahoitusmuotoja. Tässä olisi tehtävää sekä julkiselle taholle että yksityiselle pääomalle.

Maaseudun uusi elinkeinotoiminta on avain maaseudun tulevaisuuteen. Suomen maaseudun vahvuudet ovat selkeät: hyvä yhteiskunnan pe- rusrakenne ja väestön hyvä koulutus. Kyseessä ovat siis samat vahvuudet, jotka maallamme muutenkin on. Lisäksi maaseudun uutta elinkei- noimintaa edistää mm. luontomme, sen puhta- us ja kauneus.

Valitettavasti maaseudun elinkeinopolitiikka yhä edelleen kulkee liekanarussa maatalouspoli- tiikan kanssa. Vaikka maatalouden harjoittami- sella onkin oma osuutensa maaseudun elinkeino- rakenteessa ja tehtävänsä muiden elinkeinon- asiakkaana, ei maatalous edes tuotannon arvon- sa puolesta voi muodostaa jatkossa maaseudun ainutta selkärankaa. Tätä ratkaisevampi tekijä on muualla: pienessä ja keskisuuressa yritystoi- minnassa, olkoonpa kyse palveluista tai pienteol- lisuudesta.

Maaseudun elinkeinorakenteen uudistamista estää tehokkaasti maatalouden voimakas tuki. Maaseudulla ei monesti kannata aloittaa uutena elinkeinotoimintana oikeastaan muuta kuin maataloutta. Jos näin tekee, joutuu valitettavasti maksamaan maatalousyrittäjään nähden koh- tuuttomasti veroja ja sosiaaliturvamaksuja, ja lisäksi yrittäjä ottaa riskin, joka itse asiassa ma- taloudelta meillä tällä hetkellä puuttuu.

Metsätalouden merkitys maaseudun elinvoiman antajana tulevaisuudessa korostuu, kun maatalouden osuus tulee edelleen vähenemään. Tämä on ymmärrettävää, sillä ovathan metsät maamme tärkein luonnonvara. Metsien puuvaranto on jo 1970-luvun alusta lähtien kasvanut johdonmukaisesti. Se mahdollistaakin metsien moninaisen hyödyntämisen lisäämisen edellyttäen, ettemme raakapuun hinnoittelulla kilpaile itseämme ulos vientimarkkinoilta. Metsäpolitiikkamme keskeiset tavoitteet ovat joka tapauksessa raakapuun turvaaminen, metsäteollisuudesta toimeentulonsa saavien työllisyyden parantaminen sekä luonnon moninaiskäytön kehittäminen.

Eräs uutta yritystoimintaa tehokkaasti ehkäisevä suomalaisen yhteiskunnan erikoisuus on muiden kuin maa- ja metsätaloutta harjoittavien rajoitettu oikeus hankkia maata. Nykyinen maanhankintalaki olisikin viipymättä kumottava tai uudistettava siten, että muillakin kuin vain maatalouden harjoittajilla olisi tosiasiallisia mahdollisuuksia hankkia maatalous- tai metsämaata esimerkiksi muuhun tuottavaan elinkeinotoimintaan kuin maatalouden harjoittamiseen. Esimerkiksi näin voidaan saada maaseudulle uusia asukkaita ja varmistaa jo olemassa olevien voimavarojen tehokas käyttö etenkin edessä olevassa tilanteessa, jossa eittämättä maatalouden harjoittajien määrä supistuu.

Yritystoiminnan käynnistämiseen erityisesti palvelualoilla on myös muita esteitä kuin vääristävä tukipolitiikka ja kieroutuneet maanhankintäsäännökset. Meillä on edelleenkin tarpeettomia hallinnollisia esteitä yhdistää joustavasti maatalousyrittämiseen esimerkiksi matkailupalveluita, suoramyyntiä ja palveluiden tarjontaa esimerkiksi kotipalveluiden tai sairaanhoidon piirissä.

Lainsäädäntöä tulisikin kehittää maaseudun näkökulmasta niin, että tarpeettomia normatiivisia ja hallinnollisia esteitä ei synny. Erilaiset ammatin harjoittamista koskevat säännökset, elintarvikkeiden hygieniata koskevat vaatimukset ja jopa alkoholilain säännökset, jotka esimerkiksi estävät tilaa valmistamasta ja tarjoamasta herukkaviiniä matkailijoille, voivat estää luontevan yritystoiminnan syntyä. Normien purkamisella tulee kuitenkin turvata se, että kuluttaja saa puhtaita ja muutoinkin kelvollisia tuotteita.

Hallintovaliokunta on mietinnössään käsitellyt varsin laveasti maaseudun elinkeinojen monipuolistamista. Eräänä mahdollisuutena tuodaan esille etätöyön ja etätöyökeskusten lisääntyminen,

joka edellyttää tietoliikennepalvelujen kehittämistä ja ulottamista myös syvälle maaseudulle. Palvelut ovat pääosin kehittyneet niin, että ne tarjoavat jo nyt mahdollisuuksia etätöyöhön.

Millaisen uhkatekijän tälle kehitykselle muodostaa telepalvelujen hinnoittelun mahdollinen alueellinen erilaistuminen? Jos syrjäiset seudut jäävät teleyritysten tarjoamien hintakilpailuettujen ulkopuolelle vähäisten suoritteiden takia, on täysin mahdollista, että hinnat nousevat näillä alueilla huomattavastikin verrattuna maan muuhun hintatasoon. On selvää, että mm. tällä olisi kustannuksia lisäävä vaikutuksensa maaseudun asukkaille sekä maaseudun elinkeinonharjoittajille. Myös liikennevaliokunta on selonteosta antamassaan lausunnossa kiinnittänyt huomionsa tähän kehityksen mahdollisuuteen.

Kun kaukoliikenne tämän hallituksen toimesta avattiin kilpailulle, korostimme tuossa yhteydessä, että tilanne tulee telepalvelujen osalta johtamaan hintojen erilaistumiseen, josta tulevat kärsimään erityisesti haja-asutusalueet ja maaseudulla asuvat ihmiset. Silloin hallituspuolueiden edustajat kiistivät tämän mahdollisuuden. Nyt he ovat olleet liikennevaliokunnassa esittämässä huolestumisensa telepalvelujen tulevasta hintakehityksestä. Nyt edellytetään hallitukselta toimia syrjäisten seutujen auttamiseksi palvelu- ja hintatason säilyttämiseksi valtakunnallisesti tasavertaisella tasolla, kuten lausunnossa todetaan. Perustellusti voidaan kysyä, tähdätäänkö nyt siihen, että valtio ryhtyy jatkossa subventoimaan syrjäisten seutujen teleliikenteen hintoja, ellei hintataso ole muutoin valtakunnallisesti tasavertaisella tasolla. Eikö oikean lähtökohdan tulisi olla se, että yritysten on hinnoiteltava telepalvelut niin, ettei hinnoittelu muodostu esteeksi etätöyön tekemiselle?

Maaseudun valtti on puhdas ja kaunis ympäristö. Siksi sen suojeluun onkin panostettava. On hämmästyttävää, kuinka heppoisesti sekä valtioneuvoston selonteossa että eduskunnan lausunnossa maatalouden aiheuttama kuormitus vesistöihin ja sitä kautta koko maaseutumaisemaan sivuutettiin. Maatalous on edelleen merkittävä fosforin ja typen tuottaja vesistöihin. Maatalouden fosforipäästöt ovat lähes kymmenkertaiset asutukseen nähden ja typpipäästöt 5—8 kertaa suuremmat kuin teollisuuden. Vesistöjen rehevöityminen on taas yksi laaja-alaisimmista ja haitallisimmista ympäristöongelmistamme. EU-jäsenyyden mahdollistama ympäristötuki onkin käytettävä ehdottomasti siten, että sen saannin ehdoksi asetetaan selkeät suunnitelmat ja tavoit-

teet hajakuormituksen vähentämiseksi. Ympäristöstä huolehtiminen on yritystoiminnan ja koulutuksen lisäksi maaseudun tulevaisuuden päätekijä.

Suomalainen maaseutumaisema on tärkeintä kansallisomaisuuttamme, josta on huolehdittava kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Hajarakentamisen hallittu ohjaaminen, päästöjen vähentäminen ja suunnitelmallinen maise-man hoito turvaavat maaseutumaiseman myös tuleville sukupolville.

Arvoisa puhemies! Maaseudun ihmiset ja heidän henkinen pääomansa ovat osa kansallisvarallisuuttamme. Koulutuspolitiikalla ja alueellisella tutkimuksella on ratkaiseva merkitys tulevalle kehitykselle. Uuden aluepolitiikan periaatteiden mukaisesti on koulutus- ja tutkimuspolitiikan voimavarat siirrettävä alueiden itsensä käsiin. Koulutuksen ja tutkimuksen painopisteet on valittava alueellisista tarpeista ja kehittämisstrategioista lähtien. Kun näin toimitaan, ei ole pelkoa hukkainvestoinneista.

Hallituksen tulisi tehdä nopeasti päätökset ammattikorkeakoulujen vakinaistamisesta. Koikeilusta on siirryttävä pysyvään järjestelmään. Näin voidaan koulutuspolitiikassa ottaa myös alueelliset tarpeet huomioon siten, että alueilla, joilla ei ole tiedekorkeakoulua, syntyy toimiva ammattikorkeakoulu edellyttäen luonnollisesti, että tarjottavat koulutusyksiköt ovat laadullisesti kilpailukykyisiä.

Arvoisa puhemies! Haluaisin lopuksi vetää yhteen sosialidemokraattien keskeiset maaseutupoliittiset näkemykset, joita olen esitellyt tässä puheessa. Ne ovat seuraavat: Maaseutupoliitika on nähtävä erillään maatalouspolitiikasta. Maatalouspolitiikalla ei voida ratkaista maaseudun ongelmia. Maaseutupoliitika on kokonaisuus, jossa maaseutukaupungeilla ja maakunnallisilla keskuksilla on keskeinen rooli työpaikkojen takaajana ja talouden veturina. Hallituksen on laadittava kaupunkipoliittinen ohjelma yhtäältä suurkaupunkien ongelmia varten ja toisaalta maakunnallisia kasvukeskuksia varten. Kuntien aluekehitysvastuun toteutuminen edellyttää sitä, että kuntien taloudelliset edellytykset kantaa tämä vastuu turvataan. Maaseudun tulevaisuuden ratkaisee uusi elinkeinotoiminta. Sille on luotava edellytykset suuntaamalla yhteiskunnan resurssit kannattamattomasta toiminnasta uusille aloille. Elinkeinotuilla ei saa vääristää ja ehkäistä uuden syntymistä. Ja lopuksi: Maaseudun vahvuus on luonnonvaroissa, ympäristössä ja inhimillisessä pääomassa. Maatalouden haja-

kuormitus vesistöihin on saatava kuriin ja koulutuspolitiikkaa on kehitettävä alueellisista ja maakunnallisista tarpeista lähtien.

Ed. Hautala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K o h i j o k i : Arvoisa rouva puhemies! Maaseutu on Pohjoismaissa määritelty yleensä alueeksi, jolla on erittäin harva asutus, vaikeat ilmasto-olosuhteet, pitkät etäisyydet sekä korkeat kuljetus- ja energiakustannukset. Väestötiheyden perusteella Suomi olisi Helsingin seutua lukuun ottamatta eurooppalaista maaseutua. Maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi tarvitaan erityistä maaseutupoliitikkaa, ja se kuuluu kiinteänä osa muuhun yhteiskuntapolitiikkaan.

Kokouksen lähtökohtana on maaseutupoliittikan ohjaaminen niin, että sillä autetaan maaseudun kehittämistä ja maatalouselinkeinon saattamista kilpailukykyisiksi sekä estetään maaseudun autoituminen. Mahdollisen EU-jäsenyyden myötä maatalouden kustannussopeutus on välttämätön toimenpide. Tosin rajasuojan purkamisen ja maataloussektorin avaamisen ulkomaiselle kilpailulle on toteutettava riippumatta siitä, liitymmekö Euroopan unionin jäseneksi vai emme. Tätä edellyttää jo maamme sitoutuminen Gatt-sopimukseen, ja sopeutus edellyttää yhteiskunnan taholta toimenpiteitä, joilla turvataan elinkelpoisen maaseudun säilyminen maasamme.

Myös jo tehtyjen investointien käyttöasteen pitäminen korkeana edellyttää maaseudun pitämistä asuttuna. Myös teollisuutemme kulmakivi, metsäteollisuus, edellyttää elinvoimaista maaseutua. Jo metsäteollisuuden kilpailukyvyyn säilyttämiseksi tulee maaseudun hallittua kehitystä pitää koko maaseutupoliittikan lähtökohtana. Metsätalouden merkitys korostuu lisäksi entisestäänkin tulevaisuudessa.

Maaseutualueilla on jo nyt perusmaatalouden ohella yhä monipuolisempaa yritys-, tuotanto- ja palvelutoimintaa. Ongelmana on kuitenkin se, että näiden töiden tekijöitä joudutaan hankkimaan maaseudun ulkopuolelta. Eräs merkittävä tavoite onkin maaseutuväestön kouluttaminen sellaisiin tehtäviin, joita muuttuva maaseutu-ympäristö nyt ja tulevaisuudessa tulee tarjoamaan.

Selonteon johdosta annettussa mietinnössä todetaan, että Suomen maatalouden päätehtävä rajoittuu vastaisuudessaakin kotimaassa kulutet-

tavien elintarvikkeiden tuottamiseen. Esitetty lähtökohta on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä juuri oikea. Suomalaisen maatalouden ja elintarviketeollisuuden sopeuttaminen EU-jäsenyyteen tulee toteuttaa samalta pohjalta. Jäsenyyden toteutuessa on tarkoituksenmukaista huolehtia maaseutumme säilymisestä asuttuna. Tavoite palvelee samalla riittävän elintarvikemavaraisuuden sekä huoltovarmuuden ylläpitämistä.

Maallemme ei kuitenkaan ole edullista ylläpitää maatalouden ylituotantoa, joka rasittaa kansantalouttamme ja veronmaksajia. Tämä tavoite on otettu huomioon kokoomuksen vaatimuksesta hallituksen päättäessä kansallisesta tukipaketista. Maamme tuotannolliset vahvuudet ovat yksilöllisissä tuotteissa, vahvassa tietotaidossa ja korkeassa työn laadussa. Me emme voi kilpailla suurten kansantalouksien kanssa pitkien sarjojen massatuotannossa. Nämä peruseriaatteen pätevät myös maatalousyrittäjyydessä.

Suomen maaseudun valtteja ovat omaleimaisuus, puhtaus ja luonnonmukaisuus. Näitä vahvuusalueita edelleen hyödyntäen on luomutuotantoa ja tiloilta tapahtuvaa suoramyyntiä jatkossakin kehitettävä. Myös maatilamatkailu ja muut maatilatalouden oheiselinkeinot ovat tulevaisuudessa yhä merkittävämpiä työllistäjiä maaseudulla. Mahdollisuudet hyödyntää näitä oheiselinkeinoja paranevat oleellisesti, kun luovutaan esimerkiksi tarpeettomista suoramyyntiä rajoittavista säännöksistä. Palveluiden myynti tarjoaa mahdollisuuden täydentää maatilataloudesta saatuja ansiotuloja. Maaseudun säilyttäminen elinvoimaisena ja asuttuna edellyttääkin kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä sitä, että maaseudun väestöä kannustetaan investoimaan rinnakkais- ja liitännäiselinkeinoinhin.

Metsätalouden suuri merkitys Suomen kansantaloudelle on kiistaton ja tunnustettu. Metsätyön koneellistumisesta huolimatta luovan ihmistyön merkitys on jatkossakin suuri. Esimerkiksi taimikon hoito ja harvennushakkuut tehdään edelleen käsityönä. Metsätalous tarjoaa siis tulevaisuudessakin huomattavan suuren osan maaseudun työpaikoista.

Metsiemme omistusrakenne on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana niin, että nykyisin jo yli 40 prosenttia metsistämme on kaupunkilaismetsänomistajien hallussa. Maaseudun väestölle olisi näissä metsissä nykyistään enemmän tarjolla työtilaisuuksia. Työpaikkojen lisäksi myös maataloilille hankittu koneet ja laitteet saadaan mahdollisimman tehokkaaseen käyt-

töön, kun ylimääräinen kapasiteetti voidaan hyödyntää myymällä palveluja muille metsänomistajille.

Maatalousyrittäjät kärsivät monista ongelmista, jotka ovat jokapäiväisiä muillekin yrittäjille. Vaikka työtä olisikin tarjolla, työllistämiskynnyks on korkea johtuen suurista välillisistä työvoimakustannuksista. Samoin monenlaiset lupamenettelyt ja säädökset rajoittavat myös yritystoimintaa.

Yritystukien suuri määrä, osittainen päällekkäisyyskin ja tavoitteiden ristikkäisyys aiheuttavat nekin vaikeuksia yritystoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Näiden yrittäjille yhteisten ongelmien poistamiseksi on luovuttava tarpeettomista lupamenettelyistä ja selkeytettävä elinkeinotukien tavoitteistoa sekä niiden käytännön hakemista ja maksatusta.

Maaseutuelinkeinojen harjoittaminen on nähtävä ennen kaikkea yritystoimintana muun taloudellisen toiminnan tapaan. Ideoiden jalostamista, markkinointia ja toiminnan suunnittelua on edistettävä yrittäjäkoulutuksella. Vastuu koulutuksen tarjonnasta kuuluu kuitenkin ensisijaisesti yrittäjille ja heidän yhteisöilleen.

Myös maa- ja metsätalouden eri organisaatioilla on jo valmiina tietotaitoa, jota tulee hyödyntää maaseudun yrittäjien koulutuksessa. Näin taataan mielestäni se, että koulutus palvelee niitä tarpeita, joita yrittäjillä itsellään on paikkakunnan erityispiirteet huomioon ottaen.

Selonteon mukaan kuntien tulisi ottaa päävastuu yrittäjille suunnatusta koulutuksesta. On kuitenkin todettava, että nykyisessä tilanteessa kunnilla ei juurikaan ole resursseja tarjota tällaisia palveluja. Se ei myöskään ole julkisen vallan varsinainen tehtävä.

Ei siis ole syytä luoda uutta verkostoa jo toimivien asiantuntijaorganisaatioiden rinnalle. Mahdolliset käytettävissä olevat lisäresurssit tulee suunnata nykyisten kouluttajien ja asiantuntijoiden tietojen pitämiseen ajan tasalla sekä tietotaidon parantamiseen. Mietinnössäkkin todettu maaseutuasiantuntijoiden uhka jäädä nopean kehityksen jalkoihin on varsin aiheellinen. Tähän epäkohtaan onkin puututtava, sillä vanhentunut tietoa ei saa jakaa. Lisäresursseja on käsitkseeni mukaan löydettävissä nykyisten organisaatioiden tehokkuutta lisäämällä. Parhaiten tämä on toteutettavissa järjestöjen yhteistyötä lisäämällä ja toimintoja yhdistelemällä.

Palvelujen saatavuus maaseudulla on edellytys maaseudun pitämiseksi asuttuna. Koska julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden kasvura-

jat on jo pitkälti saavutettu eikä nykyisiä ongelmia ratkaista hallinnoimalla, tulee palvelujen tarjonta kyetä turvaamaan ennen kaikkea ihmisten omatoimisuutta, vapaaehtoisuutta ja yhteistoimintaa hyväksi käyttäen.

Kannattettava malli on hallintovaliokunnan mietinnön mukaisesti perustaa yhteisiä palveluyksiköitä eri viranomaisten kesken yhden luukun periaatetta soveltaen. Tällaiseen uudelleenorganisointiin on jo lainsäädännöllinen perustakin.

Toinen samaan lopputulokseen tähtäävä tapa turvata palvelujen saatavuus on yksityisten palvelujen integrointi yhteiskunnallisiin tehtäviin. Yhden luukun periaatteen soveltamisella yksityisen sektorin avustuksella ydinmaaseudunkin asukkaille turvataan palvelujen saatavuus yhdestä ja samasta toimipisteestä. Toimivana ja valtiontaloudellisesti järkevänä voidaan pitää sellaista järjestelyä, jossa esimerkiksi maaseudun kaupat tai pankit toimivat posti- ja viranomaispalvelujen tarjoajina entistä laajemmassa mitassa.

Selonteossa on mainittu hallituksen selkeyttävän yksityisten palveluntuottajien asemaa. On ensiarvoisen tärkeää, että tämä työ saatetaan alkuun mahdollisimman nopeassa tahdissa, jotta maaseudun palvelutarjontaa voidaan kehittää kaikin käytettävissä olevin keinoin ja nopeasti. Selkeyttämistyö mahdollistaa myös palvelujen todellisen markkinahintaisen kustannustason selvittämisen. Kustannustietoisuuden ja edullisuuden tulee olla myös maaseudun palveluiden järjestämisen perustana.

Palvelujen tuottamisessa ei myöskään kyläyhteisöjen omaehtoista ja vapaaehtoista työtä ole syytä väheksyä. Paikalliset olosuhteet tuntevat kyläläiset kykenevät toiminnallaan ohjaamaan palvelujen kehittämistä juuri maaseudun kannalta oikeaan suuntaan.

Maaseudun kehittämisen kannalta niin tietoliikenne- kuin tieliikenneyhteyksien kehittäminen ja ylläpito on ensiarvoisen tärkeää. Liikenneyhteyksien osalta valtioneuvoston antaman selonteon tiedot ovat eräiltä osin valitettavasti jo muutaman vuoden ikäisiä ja siten vanhentuneita. Esimerkiksi maaseututaajamissa tarvitaan runsaasti liikenneturvallisuutta parantavia investointeja, eikä tiestömme kunto myöskään enää ole sillä tasolla kuin selonteossa annetaan ymmärtää. On syytä muistuttaa, että oikea-aikaisella kunnossapidolla ja turvallisuusinvestoinneilla säästetään kustannuksia ja menetyksiä huomattavasti tehokkaammin kuin korjaamalla teitä

vasta sitten, kun suuria korjauksia vaativat vahingot jo ovat syntyneet.

Nykyinen tieverkko rapistuu, joten sen kunnossapito on luonnollisesti välttämätöntä. Kuitenkin myös uuden tiestön rakentamista voidaan pitää perusteltuna entistä kattavamman tieverkon luomiseksi, mutta kuitenkin niin, että päätaavoite on tiestön pitäminen liikenteenvälityskyvyltään ja liikenneturvallisuustasoltaan riittävänä. Selonteossa painopisteesi onkin sinänsä valittu aivan oikein tiestön kunnossapito ja päätieverkoston toimivuus.

Maassamme on edelleen noin 80 000 kilometriä sellaisia yleisessä käytössä olevia yksityisteitä, joiden kunnossapitoon kunnat ja valtio myöntävät avustuksia. Toisaalta on 150 000 kilometriä sellaisia yksityisteitä, jotka jäävät avustusten ulkopuolelle, vaikka osaa niistäkin käytetään esimerkiksi puunjalostusteollisuuden raaka-ainekuljetuksiin. Epäoikeudenmukainen kohtelu johtaa väistämättä siihen, että teiden kunto eri alueilla saattaa vaihdella kohtuuttoman paljon. Maaseudun autoituminen voidaan osaltaan estää tietoliikenneverkon kehittämällä.

Nykyinen tietoliikenneteknologia mahdollistaa aikaan ja paikkaan sitomatonta työtä tekeville mahdollisuuden valita asuinpaikkansa asutuskeskusten ulkopuolella. Toisaalta etätyöskentely tarjoaa siirtymisen perinteisistä maatalousammateista uusiin ammatteihin. Etätyöverkon ja maaseudun tietoliikenneolojen kehittämistä kokonaisuudessaan on pidettävä maaseutuväestön edun mukaisena. On tärkeää turvata telepalvelujen kilpailutilanne myös maaseudulla, jolloin voidaan välttää hinnoitellun alueellinen differoiminen tällä hetkellä vallitsevan kilpailuhuman hälvettyä. Tietoliikenneverkon luominen tulee saattaa tärkeysjärjestyksessä samalle tasolle muiden liikennepalvelujen kanssa. Nämä toimet ovat omiaan edistämään maaseudun elinkeinorakenteen kehittymistä ja monipuolistumista.

Selonteon ja ainakin siitä käytävän keskustelun yhteydessä on mielestäni aiheellista edes lyhyesti käsitellä sitä ympäristöä, miljöötä, jossa maaseutu sijaitsee ja joka on oleellinen osa sitä. Monilta osin liian myöhään on Suomessa herätty kiinnostumaan maaseutumaisemasta, sen merkityksestä ihmisten viihtyvyydelle sekä sen roolista suomalaisen kulttuurin ilmentäjänä.

Viime vuosikymmenien kuluessa suomalaista maaseutumaisemaa on pysyvästi vaurioitettu. Vauriot ovat osaksi seurausta siitä, että rakentamista koskevassa sääntelyssä avulla ei ole ymmärretty maaseutumaiseman säilyttämisen sekä

järkevän kehittämisen merkitystä kokonaisuutena. Maisemaan täysin sopimattomia tasakattoisia asuntorakennuksia rakennettiin ja sijoitettiin sattumanvaraisesti ja huonosti valituille rakennuspaikoille ainakin 1960-luvulta lähtien. Sama koskee maaseudulla varsinkin taajamien läheisyyteen rakennettuja teollisuushalleja.

Vähintään yhtä vakavasti maaseudun maisemaa on vaurioitettu ankean harmaiksi haalistuneilla betoniseinäisillä ja laatikkomaisilla asutokerrostaloilla, joiden saamisesta alueelleen kunnat kilpailivat. Edes puistoistutuksia mainittujen kerrostalojen ympärille niiden rakentamisen yhteydessä ei ymmärretty edellyttää. Siellä ne nyt töröttävät paljaina ja verhoamattomina ympäristöä ja maisemaa rumentamassa ja todistamassa arkkitehtuurimme ja kulttuurimme tuonaikaisesta köyhyydestä.

Aluepoliittisen lainsäädännön uudistus vastaa periaatteiltaan kokoomuksen aluepoliittisia tavoitteita. Aiemmin hallinnon ylätasolta johdetun aluepolitiikan sijaan on siirrytty kunta- ja kuntalaisjohtoiseen aluepolitiikkaan, jota koordinoivat kuntien muodostamat maakunnalliset liitot. On oikein, että aluepolitiikkaa johtavat kunnalliset luottamushenkilöt, joilla epäilemättä on selkein näkemys oman alueensa kehittämisestä.

Suuret kesukset ympäristöineen kehittyvät yleensä suotuisasti. Maakunnan liittojen kokonaisvastuu korostuukin erityisesti suurten läänien pienempien osakeskusten ja niitä ympäröivien talousalueiden kehittämisessä. Aikaisemmin lääninrajat aiheuttivat erityisesti ongelmia sellaisille maakunnille ja talousalueille, jotka sijaittivat kahden tai useamman läänin alueella. Uusi lainsäädäntö mahdollistaa luonnollisten talousalueiden tarkoituksenmukaisen toiminnan ja kehityksen niin, että myös talous- ja työssäkäyntialueiden luonteva verkostoituminen mahdollistuu. Erityisen merkittävää on, että maakuntien liittojen johtama kehittämistyö voi edetä kokonaisvaltaisesti valtionhallinnon eri osaluilla.

Aluepolitiikalla on keskeinen merkitys maaseutupoliittikan toteuttamisessa. Kuitenkin on syytä todeta, ettei maaseutupoliittikka ole vain aluepolitiikkaa eikä aluepolitiikkakaan vain maaseutupoliittikkaa. Aluepolitiikan uudistaminen ohjelmalliseksi takaa kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä parhaiten sen, ettei näitä osa-alueita tarpeettomasti sekoiteta toisiinsa. Samalla varmistetaan myös pitkäjänteisen kehittämistyön onnistuminen. Kun ohjelmien toteuttamiseen vaaditaan aina myös alueella toimivan

elinkeinoelämän tai julkisen sektorin sijoituksia ja rahoitusta, on selvää, että ne silloin myös parhaiten vastaavat alueen tarpeita. Samalla karsituvat tehokkaasti pois sellaiset hankkeet, joilla ei ole menestymisen mahdollisuuksia tukien loputtua.

Maaseutupoliittinen selonteko on tarjonnut varsin kattavan kokonais selvityksen siitä, miten toteutetaan maaseudun kehittämisen keskeisin tavoite: maaseudun pitäminen elävänä ja asuttuna. Selonteon tavoitteet ovat enimmäkseen yleisluonteisia. Eduskuntakäsittelyn aikana ne ovat kuitenkin konkretisoituneet niin, että perusteet kokonaisvaltaisen maaseutupoliittikan käynnistämiseksi ovat olemassa. Huolimatta siitä, että erityistä maaseutupoliittikkaa tarvitaan, on samalla korostettava, että ei ole perusteltua eristää maaseutua ympäröivästä yhteiskunnasta. Vaikka maaseudulla on monia erityispiirteitä, on sen kehitykselle ensiarvoisen tärkeää säilyttää kiinteä, toimiva ja luonteva yhteys koko talousalueeseen ja sen keskukseen. Jokaisen alueen tasapainoinen kehitys edellyttää ensisijaisesti kiinteää vuorovaikutusta maaseudun ja keskuksedun välillä.

Ed. R. A h o : Arvoisa puhemies! Suomalaisen juuret ovat maaseudulla, vaikka sotien jälkeinen kaupunkilaistuminen onkin tuonut ihmisiä kaupunkiin ja moni maaseututajama on kasvanut kaupungiksi. Teollistuminen ja palvelujen leviäminen ovat muokanneet ammattirakennetta niin, että tänä päivänä maatilataloudessa toimivan väestön osuus on vähäinen. Maaseutu herättää kuitenkin monessa suomalaisessa myönteisiä mielikuvia, matkaahan moni paitsi viikonloppuisin kesällä myös viikoksi omalle tai vuokratulle kesämökille.

Maaseutu ja maaseudun elämä ja toimeentulo on kuitenkin liian pitkään mielletty vain maatalouden näkökulmasta. Ajattelua on hallinnut 50- ja 60-lukujen näkökulma. Tuolloin maatalouden merkitys työllistäjänä oli huomattava ei vain maaseutukunnissa vaan myös koko kansantalouden kannalta. Tällä hetkellä maataloita on enää noin 120 000, joista päätoimisia on 80 000 ja sivutoimisia 40 000 tilaa. Vuoden 1991 lopulla maatilahallitus lisäksi arvioi, että vuonna 2000 Suomessa olisi kaikkiaan noin 45 000 tai 75 000 tilaa riippuen siitä, pyrittäisiinkö tietoisesti ohjaamaan tilakokoa vai annettaisiinko luontaisen kehityksen vähentää tilojen määrää, jolloin tiloja olisi huomattavan paljon perikuntien hallinnassa. Aivan riippumatta yhdyntymisratkaisusta ti-

lojen määrä siis laskee, joten yhä harvemmin maaseudun asukas voi työllistyä maatalouden varassa.

Puun korjuun koneistuminen on vähentänyt metsätalouden työvoimaa. Siten sekään ei entisessä määrin tarjoa työtä, vaikka puun myynti tarjoaakin monelle maaseudun asukkaalle ja nyttemmin yhä useammin kaupungissa asuvalle metsänomistajalle lisätuloa. Elävän maaseudun tulevaisuus on kiinni siitä, mitä muuta työtä ja toimeentuloa syntyy korvaamaan maatilatalouden työpaikkojen vähentymistä.

On syytä olettaa, että Suomen liittyminen Euroopan unionin jäseneksi kiihdyttää jossakin määrin maataloudesta luopumista ainakin niiden kohdalla, jotka ovat olleet kahden vaiheilla. Tässä suhteessa kansallinen tukipaketti ei toimi minkäänlaisena hidasteena, olkoonpa kuinka mittava hyvänsä, vaan Euroopan unionin jäsenyys antaa varmasti voimakkaan sysäyksen luopumiseen maataloudesta. Onkin perin omituista, että hallitus, joka itse on asettunut ajamaan jäsenyyttä, ei millään tavoin esitä edes muita toimia, joilla maaseudun elinvoimaa lisättäisiin. Me jäsenyyteen kriittisesti suhtautuvat varoitamme, että jäsenyys voi käynnistää poikkeuksellisen voimakkaan luopumisaallon.

Suomen keskusta ratsasti viime vaaleissa postitoimistojen sulkemisella. Nyt on tämän hallituksen aikana suljettu ne postit, joiden sulkemisesta oli puhe ennen vaaleja. Eikä vain ole suljettu postitoimistoja, vaan Ahon hallitus on lopettamassa kyläkouluja ja paikallishallintoa supistamalla viemässä valtion palvelut suuriin keskuksiin. Lisäksi joukkoliikenne vähenee jatkuvasti. Julkisten palvelujen kehittämisen painopiste on ollut maaseudulla, joten tähän asti palvelujen määrä ja saatavuus ovat olleet kohtalaisen hyvät. Tilanne on nyt kuitenkin muuttumassa. Kun lisäksi hallitus alentaa kuntien valtionosuuksia, vähenevät kuntien palvelut eikä suinkaan vain tarpeettomien byrokraattien määrä.

Hallituksen toiminta onkin saattanut monet kunnat ahtaalle, varsinkin kun lama on syönyt kuntien veropohjaa. Moni pieni kunta joutuukin rakentamaan talousarvionsa vain sen varaan, että saa harkinnanvaraista valtionapua joka vuosi. Lisäksi pääomaverouudistus vei monelta metsävaltaiselta kunnalta tuloja, mutta tätä ei hallitus kuitenkaan ole aikeissaan hyvittää näille kunnille.

Valiokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessa me allekirjoittajat huomautammekin, että kuntien talous on ollut kriittinen jo pitkään. Va-

liokunta vain ei ole arvioinut kuntien kykyä hoitaa tehtäviään nykyisessä taloustilanteessa. Kun on ilmeistä, että Ahon hallituksen korkeaksi nostama työttömyys jatkuu pakostakin pitkään ja pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä kasvaa, myös toimeentulotukimenot lisääntyvät merkittävästi. Tällöin saattaa edessä olla se onneton tilanne, että kunnat alkavat pallotella keskenään onnettomia tuen hakijoita vain saadakseen edes jotenkin vähennettyä näitä menoja, ja vastaavasti tuen myöntämiselle yritetään asettaa yhä tiukempia perusteita.

Kun maaseudun elinvoimaisuus on nähty liiaksi maatalouden näkökulmasta, on kaiketi ollut luonnollista, että maataloutta on vuosittain tuettu summalla, joka ylittää parikymmentä miljardia markkaa. Laskelmia on tietysti monia, mutta tällaiseen summaa päädytään, jos laskeetaan yhteen sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan lomitusten ja valtion maksama osuus maatalouden ansioeläkkeistä sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan ne menot, jotka johtuvat siitä, että Suomessa harjoitetaan maataloutta. Lisäksi tulee vielä rajasuojan tuki-vaikutuksena esimerkiksi Suomen ja Euroopan unionin välinen tuottajahintojen ero.

Tuen ongelmana on ollut se, että siitä on osa siirtynyt mm. maan hintaan, mikä taas on osaltaan vaikeuttanut perinnönjaossa tilalla jatkavan asemaa. Tuki on myös valunut rajasuojan avulla kilpailulta suojatulle ja tehottomalle elintarviketeollisuudelle. Tukea on edelleen tarvittu paljon, jotta lukuisilla pienillä tiloilla olisi ollut elämisen mahdollisuudet silloinkin, kun ne ovat suomalaisen tapaan sangen pitkälle koneistettuja. Ei olekaan ihme, että 70- ja 80-luvulla maatalous ilman metsätaloutta investoi keskimäärin 50 prosenttia enemmän kuin sellainen keskeinen vientiala kuin metalliteollisuus.

On syytä vakavasti miettiä, olisiko osalla tästä summasta kyetty luomaan maaseudulle uusia työpaikkoja korvaamaan maatalouden supistuvaa osuutta. Osaa tuesta olisi voitu hyödyntää käyttäen maatiloja ponnahduslautana esimerkiksi kehittämällä marjanviljelyä, maatilamatkailua, kalastusta, yrtinviljelyä jne. sekä tilalla tai paikkakunnalla tapahtuvaa jalostustoimintaa. Edellä mainittuja uusia yrittämisen muotoja on toki syntynyt itsestäänkin. Osaa tuesta puolestaan olisi voitu käyttää aivan muun alan yritys-toiminnan käynnistämiseen, jolloin alkuvaiheissa olisi voitu hyödyntää työtiloina maataloudesta käyttämättä jääviä tuotantorakennuksia. Olisi pitänyt kyetä luomaan monipuolista toisaalta

maaseudun raaka-aineisiin, mm. puuhun, perustuvaa valmistusta ja toisaalta teollisuuden alihankintaa. Tässä mielessä 80-luku on ollut hukkaan heitettyjen mahdollisuuksien vuosikymmen. Esimerkiksi maataloustulolakia viimeksi säädettäessä Holkerin hallitus ei tullut pohtineeksi tätä panostuksen ja hyödyn suhdetta vaan laki säädettiin jatkamaan siihenastista politiikkaa.

Uuden elinkeinotoiminnan oleellisin kysymys ei ehkä sittenkään ole kuitenkaan suuri rahanos, tuki uusille elinkeinoille. Paljon tärkeämpää on sellaisen hengen luominen, että ihmiset itse aktiivisesti etsivät uusia yrittämisen alueita. Tämän lisäksi tarvitaan tehokasta koulutusta, sillä useinkin aloittava yritys, jossa yrittäjällä on hyvä idea, kaatuu tiedon ja taidon puutteeseen. Ei ole kokemusta markkinoinnista, ei kustannuslaskennan ja oikean hinnoittelun taitoa taikka puuttuu kyky arvioida realistisesti laajennushankkeen toteutumismahdollisuuksia. Jotta tuoteidea ei vanhenisi, tarvitaan myös jatkuvaa tuotteen kehittelyä ja uusien tuotteiden etsimistä.

Maaseudulla tarvitaan siis yllytystä siihen myönteiseen hulluuteen, jota nimitetään yrittämiseksi, ja riittävää koulutusta, jotta innostuksesta tulisi totta. Viljelijöistä ainakin nuorempi sukupolvi tosin on muuta väestöä tottuneempi yrittämiseen, joutuuhan se hoitamaan tilaansa yrityksenä, joten maaseudulla on enemmän edellytyksiä kaikenlaiseen yritystoimintaan kuin siellä, missä perinteenä on palkkatyöväen asema.

Tietotekniikan ja viestiyhteyksien kehittymisen luo mahdollisuuksia etätöyöhön ja toimipisteiden sijoittamiseen suurten taajamien ulkopuolelle. Silti on arvioitavissa, että etätöy lisääntyvän sängen verkkaan ja parhaimmillaan voi auttaa säilyttämään jo olemassa olevaa asutusta, mutta tuskinpa se kuitenkaan lisää muuttoliikettä maaseudulle.

Elintarviketeollisuuden keskittyminen on vähentänyt paikallisen jalostuksen määrää, ja jalostuksen siirtäminen takaisin lähemmäksi paikkakuntia ja tiloja kohti on tuskallista, kun esimerkiksi maidossa yhä vain keskittyvällä Valiorhymällä on niin merkittävä osuus.

Kun arvioidaan toisaalta maatalouden tuen suhdetta laskevaan tilojen määrään, niin kysymys ei tietenkään ole aivan näin suoraviivainen. Totta kai se, missä määrin Suomessa on maataloustuotantoa, vaikuttaa myös siihen, paljonko esimerkiksi jalostuksessa on työpaikkoja. Silti julkisuudessa mainitut noin 300 000 000 elintar-

viketalouden työpaikkaa pitävät sisällään paljon sellaisia työpaikkoja, jotka olisivat olemassa tuotannosta riippumatta. Lisäksi on todettava, että varautuminen Euroopan unionin jäsenyyteen ja yhteiseen maatalouspolitiikkaan on pakottamassa rajasuojan takana ja vientitukien avulla pöhöttyneet elintarvikealan yritykset tehostamaan toimintaansa, jolloin havaitaan, että eräät niistä, kuten LSO, vaativat satoja miljoonia sekä erityistukea että varsinaiseen maatalouspakettiin sisältyvää rakennetukea, mikä pahimmillaan taas uhkaisi järkevämmiin hoidettujen jalostajien tulevaisuutta.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että maaseudun yritystoimintaa on rahoitettu monen eri järjestelmän kautta. Lisäksi valiokunta pitää tukijärjestelmää monimutkaisena ja eri yritysmuodoissa erilaisena. Samoin rahoitusjärjestelmiä on useita. Valiokunta onkin päätenyt siihen, että valtion elinkeinotukitehtäviä kootaan yhteen alueatasolla. Jottei syntyisi kuvaa, että nimenomaan rahallinen tukeminen olisi kaiken autuaaksi tekevä keino, on kuitenkin pakko todeta, että yritystoimintaa ei voida perustaa vain tuen varaan vaan toiminnan on oltava pohjimmaltaan kannattavaa. Lisäksi on syytä todeta, että tukia aloittavalle tai vaikkapa laajentavalle yritykselle myönnettäessä on aina se vaara, että tuki saattaakin muut saman alan yritykset ahdinkoon, jos tuki vähänkään merkittävästi auttaa uutta yritystä kilpailussa. Usein on myös niin, että jos tukeen liitetään joitakin ehtoja, joita yrittäjä ei ilman tukea täyttäisi, saattavat yritystoimintaan sopimattomat ehdot pikemminkin vaarantaa yrityksen toiminnan.

Ympäristövaliokunta on tehnyt seikkaperäistä ja hyvää työtä selvitellessään maatalouden, metsätalouden ja matkailun sekä kaavoituksen, rakentamisen ja maankäytön ohjaamisen kysymyksiä. Hallintovaliokunnalla ei lausuntoon nähden ollutkaan enää täydentämistä.

Yhteen seikkaan kannattaisi tässä kuitenkin ehkä puuttua. Ympäristövaliokunta on näet rantojen osalta tyytynyt tukemaan yleiskaavan käyttöä säätelevälineenä. Tätä käsitystä eivät välttämättä kuitenkaan jaa kaikki, sillä yleiskaava yleispiirteisenä välineenä soveltuu sängen heikosti ohjaamaan hajakentäistä. Tietysti vielä heikommin siihen sopii rantakaava, joka lähinnä palvelee maanomistajan tarpeita. Ruotsista olisi kuitenkin ollut mahdollista ottaa sikäli oppia, että uudisrakentaminen rantavyöhykkeellä määrätäisyydellä vesirajasta yksinkertaisesti kiellettäisiin sillä tavoin, että mahdollisesta poikkeuk-

sesta päätettäisiin asemakaavalla, joka on paljon tehokkaampi väline kuin yleiskaava.

Arvoisa puhemies! Kaikkien selontekojen ongelma on se, että niihin sisältyy viljalti sanallisia lupauksia ja hyviä tavoitteita, mutta toteutus jää heikoksi. Toteankin, että tämä selonteko on hallituksen rujojen kasvojen meikkaamista, tyylin politiikan peittelyä.

Ed. West erlund: Arvoisa rouva puhemies! Trots att enskilda krav i riksdagen då och då framställts om behovet av en landsbygdspolitisk redogörelse, kan man ändå ifrågasätta om tidpunkten nu varit den rätta.

I synnerhet just landsbygden genomlever för närvarande en ytterst besvärlig brytningstid främst på grund av den pågående integrationsproceduren. En betydande osäkerhet råder på många håll och frågorna hur framtiden skall se ut är många och detta inte minst inom jordbrukssektorn.

Den rådande osäkerheten kommer även till synes i enskilda viktiga kardinalfrågor, vilket med all önskvärd tydlighet framkommer av de många reservationerna i utlåtandena till förvaltningsutskottet. Inte ens förvaltningsutskottet har kunnat enas om ett betänkande.

Ei ole epäilystäkään siitä, että maaseudun kehityksen ohjaamis- ja tukemistapa on merkitykseltään mitä suurin. Tämän kehityksen onnistuminen riippuu pitkälti ja ehkä suorastaan pääasiallisestikin siitä, millaiseksi maatalouden tulevaisuus muodostuu. Samalla on kuitenkin korostettava, että maaseudun kehitys ja hyvinvointi ei suinkaan ole riippuvainen ainoastaan maatalouselinkeinon kehityksestä.

Mitenkään aliarvioimatta hallintovaliokunnan mietintöä ei kuitenkaan voi olla toteamatta, että siinä esitetään pääosin itsestäänselvyyksiä ja puututaan vähemmän siihen, millaisilta tulevaisuuden visiot voisivat näyttää tai millaisilta niiden pitäisi näyttää. Tätä seikkaa on toisaalta pitkälti tarkasteltava sitä taustaa vasten, että käsitteilyajankohta ei ole ollut paras mahdollinen. Tämä ongelma tuodaan esiin valiokunnankin talolta viittaamalla myös, aivan oikein, käynnissä olevaan yhdentymiskehitykseen. Maaseudun kehitys ja tämän kehityksen ohjaustapa on ja sen tuleekin olla koko kansan asia. Mitä seuraa, jos maaseudun hyvinvointi heikkenee tai sitä ei oteta riittävässä määrin huomioon? Aivan oikein: maaltamuuton jatkuminen ja muutto pääasiassa asutuskeskuksiin. Tämän lisäksi emme voi jättää

huomiota vaille käynnissä olevasta yhdentymisestä aiheutuvia seurauksia maastamuuttona, jos maaseudun elämisen ja olemassaolon ehtoja ei voida pitää hyväksyttävällä tasolla.

Såväl i regeringens redogörelse som i förvaltningsutskottets betänkande framhålls ett flertal viktiga betingelser som villkor för att en livskraftig landsbygd skall kunna bibehållas. Just med tanke på att landsbygdens utveckling är en hela folkets angelägenhet kan anföras att landsbygdens resurser och möjligheter erbjuder rikliga och goda alternativ i synnerhet för storstädernas människor och deras livsformer.

Miljöutskottet har särskilt berört landsbygdsnäringarnas miljökonsekvenser och i detta sammanhang speciellt jordbruket. Trots att Finlands lantbruk står i särställning i förhållande till de flesta västeuropeiska länder med tanke på livsmedlens renhet och i övrigt höga kvalitet, har vi självfallet även vissa problem.

Gödselhanteringen, som miljöutskottet särskilt nämner, bör givetvis förbättras och så sker också redan nu. Om Finland blir ett EU-land har vi kanske just inom denna sektor rätt goda möjligheter till en förbättrad finansiering av dessa rätt dyrbara projekt.

Miljöutskottets framställning om att miljöbidraget tas in som ett led i de finländska förhandlingarna om jordbruksproduktionen kommer även att beaktas. Oberoende av EU ligger det självfallet i vårt eget intresse att beakta aktuella miljöfrågor såsom kanske främst den redan nämnda gödselhanteringen.

En fråga som är viktig att understryka omfattar planeringsåtgärderna och deras inriktning. Det får inte ses som ett självändamål att planeringen och ytterligare skärpning av bl.a. byggnadsrätten i vårt stora och vidsträckta land går till direkta överdrifter. Sådana tecken kan dessvärre för närvarande skönjas i detta hänseende. Det är självfallet viktigt att planeringen tar sikte på framtidens behov men den bör även i minst lika hög grad beakta den trivselnutidsmänniskan har rätt att kräva. Viktigt är att i varje planeringssammanhang den riktiga balansen kan uppnås.

Uudelleen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen voimavarat on turvattava riittävässä määrin ja jo nyt nähtävissä olevan rakennemuutoksen kohtaamiseksi. Kaikesta päätellen tulevaisuudessa yhä useammat maanviljelijäperheiden jäsenistä tulevat ainakin osaksi hakemaan toimeentulonsa maatalouden ulkopuolelta.

Maaseudun perustoimintojen merkitys koko yhteiskunnallemme lienee selvää useimmille. Maaseudun, missä pääosin tapahtuu elintarvikkeiden tuotanto, puunjalostus ja energiatuotanto, varsinkin kotimainen energiatuotanto, tulee tietysti olla ehdottoman keskeisessä asemassa yhteiskunnallista etua tarkasteltaessa.

Nykyisellä tekniikalla ja yhteyksillä on mahdollista sijoittaa myös pitkälle kehittyneitä työpaikkoja maaseudulle. Tässä onnistumiseksi vaaditaan kuitenkin erityistoimia neuvonnassa, koulutuksessa ja pääoman saannissa. Samoin edellytetään yhteiskunnallisten toimintojen kohtuullista tasoa, kuten sosiaali- ja terveydenhuoltoa, sivistystä ja erilaisia palveluja.

Arvoisa rouva puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä on eri yhteyksissä vaatinut erityisen saaristo-ohjelman laatimista. Tämän vuoksi haluamme nyt kiirehtiä valtakunnallista ohjelmaa. Saaristoasioiden neuvottelukunnan tulee uuden aluepoliittisen lainsäädännön mukaisesti laatia tällainen ohjelma. Eurooppalaisella mittapuulla mitattuna ainutlaatuisessa saaristossamme on puhdasta ilmaa ja vettä. Yhteiskuntamme koetaan turvalliseksi, ja palvelut toimivat kohtuullisesti myös saaristossa. Tämän vuoksi saaristolla on huomattava kehityspotentiaali tarjottavana Euroopassa, jossa rajat ovat häviämässä.

Toimeentulomahdollisuuksien ohella palvelujen saatavuudella on ratkaiseva merkitys ihmisten valitessa maaseudun asuinpaikakseen tai arvioidessa sen edellytyksiä tähän. Kuten ruotsalainen eduskuntaryhmä on aikaisemmin korostanut, hallituksen tavoite ovien avaamisesta ja yhteyksien luomisesta yhteiskunnan eri hallintojen välille on hyvä tapa parantaa palveluja myös maaseudulla.

Maaseudun taloudellinen kehitys ja kaikkien maaseudun työ- ja asuinpaikakseen valinneiden viihtyvyys riippuu täysin siitä, miten voimavarat jaetaan ja miten niitä käytetään. Ruotsalaisella eduskuntaryhmällä on omasta puolestaan nyt kuten aikaisemminkin valmiutta ja tahtoa olla aktiivisesti myötävaikuttamassa tämän suunnattoman tärkeän yhteiskunnallisen tehtävän kehittämiseen.

Fru talman! Svenska riksdagsgruppen har i olika sammanhang även krävt uppgörande av ett särskilt skärgårdsprogram. Därför vill vi nu påskynda det riksomfattande programmet, som skärgårdsdelegationen enligt den nya regionalpolitiska lagstiftningen skall sammanställa. Vår unika skärgård har ren luft och rent vatten om

man mäter med europeiskt mått. Vårt samhälle upplevs som tryggt och säkert och servicen fungerar hyggligt också i skärgården. Därför har en levande skärgård en betydande utvecklingspotential i ett Europa där gränserna håller på att raderas ut.

Vid sidan av utkomstmöjligheterna är tillgången på service av avgörande betydelse när folk väljer eller bedömer förutsättningarna för landsbygden som boningsort. Som Svenska riksdagsgruppen tidigare understrukit är regeringens ambitioner att öppna dörrar och etablera kontakter mellan olika förvaltningar i samhället ett bra sätt att möjliggöra bättre service också på landsbygden.

Landsbygdens ekonomiska utveckling och trivsel för alla dem som valt landsbygden som arbetsplats och hemvist är helt beroende av på vilket sätt resurserna fördelas och utnyttjas. Svenska riksdagsgruppen har för sin del nu såsom tidigare beredskap och vilja att aktivt verka för utvecklandet av denna oerhört viktiga samhällsuppgift.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Suomalainen elämä on ollut jatkuvaa muutosta. Suomi muuttui maatalousyhteiskunnasta teollisuusmaaksi ennätyksellisen lyhyessä ajassa. Kaupungistumme ja lähiöidymme maailman mitassa aivan ainutlaatuista vauhtia, myös muihin Pohjoismaihin verraten. Aina kun jatkuva muutos hiukan tasaantui, alkoi uusi karuselli. 1960-luvulla maaseudulta siirtynyt väki kupli aikansa lähiöissä muutosahdistustaan. Juuri kun elämä alkoi tuntua mukimenevältä, tuli 1990-luvun lama ja työttömyys.

Suomalainen elämänmuutos on aina ollut myös kaupungin ja maaseudun aineenvaihduntaa. Olisi aika päästä eroon niiden vastakkainasettelusta. Hallintovaliokunta toteaa, että selviytysten mukaan ihmiset haluavat yhä enemmän asua maaseudulla. Valtaosa uusista pienten ja keskisuurten yritysten työpaikoistakin syntyyne maaseudulle.

Kaupunki ja maaseutu ovat nyt siten naimisisa keskenään, että ensimmäistä kertaa aikoihin maaseudulle muuttaa enemmän väkeä kuin sieltä pakenee. Tätä elämäntavan muutosta eivät siis saaneet aikaan etätöihin itsensä repäisseet lampankasvattaja-arkkitehdit vaan arjen tosiasioiden yllättämät työttömät ja asunovelkaiset suomalaiset. Maaseudun elonmerkki tämäkin.

Valiokunnan mielestä Euroopan yhdentymisen korostaa Suomen maaseutupiirteitä myön-

teisesti, jos näin halutaan. Suomalainen maaseutu tarvitsee myönteisen potkun. Tulevaisuudensuokoa ei kuitenkaan voi ympätä täysin ulkopuolelta. Jospa pitkän kesäpäivän eduista puhuttaisiin kymmenesosallakin siitä tarmosta, jolla on viime aikoina valiteltu kylmän talven haittoja.

Hallintovaliokunta mainitsee matkailun merkitykseltään laajentuvana maaseudun toimintana Euroopan yhdentyessä. Euroopan yhdentymisen näkymien edessä Suomessa onkin alettu vihdoin ja viimein etsiä omia erityispiirteitä. Eurooppalaisuus parhaimmillaan on sivistynyttä erilaisuutta. Mutta henkiikö Suomesta ja Suomen maaseudulta muualle Eurooppaan sivistyntyä erilaisuus?

Matkailupalveluissa on huikeasti parantamisen varaa. Todellisista aarteista kuulee usein, mutta palveluhenkisyys ei ole vielä tarttunut tarpeeksi Suomen maaseudun matkailukohteisiin. Matkailupalveluja rakennettaessa ei ole älytty nojata omaleimaiseen taitoon ja perinteeseen. Kuinka kauan Sodankylässä ravintolalounas on valinta pizzan tai tacon väliltä, vaikka lappilaista kalaa luulisi olevan saatavissa?

Maa- ja metsätalousvaliokunta ei olisi voinut osua oikeampaan puhuessaan suomalaisen gastronomian ja sen tunnetuksi tekemisen puolesta. Hotelli- ja ravintola-alan koulutuksen merkitystä ei voi korostaa liikaa, ei myöskään kekseliäiden nuorten viljelijöiden uusien ideoiden merkitystä.

Suomen myönteiset maaseutupiirteet voivat korostua, jos maltetaan palauttaa nykyaikaan omat perinteet. Tuskin missään maassa on maaseudun taajamia kehitettäessä tehty niin peruuttamattomia munauksia edistyneen nimissä kuin Suomessa: Kyliä on tärvelty paikallisten pankki- ja puolueteiden voimin, luontoon on viilletty haavoja laskettelukeskuksille ja lomahotelleille, perinnettä ei ole piitattu, ei edes kansallismaisemasta.

Matkailun edistämiskeskus on löytänyt hiljattain ekomatkailemisen. Suomessa on ilmeisesti oivallettu, että aito hollantilainen, saksalainen tai sveitsiläinen ekomatkaileja katsoo kriittisesti jokaista kertakäyttöistä muovituoppia, jonka tarjoilija nakkaa mustaan muovisäkkiin. Keskieurooppalaisen ekomatkaileijan henkilökohtainen ympäristövaikutusten arviointi alkaa raksuttaa kotiovelta, ja siellä se taas matkan jälkeen päättyy.

Suomen vahvuudeksi on katsottu se, että Euroopan viimeiset erämaat sijaitsevat valtakunnassamme. Erämatkailu ja varsinaiset luonto-

kohteet ovatkin nousemassa arvoon. Maa- ja metsätalousvaliokunnalle on selvitetty myös kasvavaa ulkomaista kiinnostusta kalastusmatkailuun.

Ympäristövaliokunta on tyytyväisenä pannut merkille, että maaseutupolitiikassa on viime aikoina korostunut ympäristönäkökulma. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen kilpailuvaltteja on ilman muuta ympäristö ja luonto. Jopa pääkaupunki on alkanut korostaa luontoaan ja merellisyyttään, joten kysymys ei rajoitu aivan yksinomaan suomalaisen maaseutuun. Niin, ja minkä pääkaupungin keskellä muuten on kansainvälisesti arvokas kosteikkoalue, lintuparatiisi, jota Helsinki on nyt kuitenkin ryhtynyt lyhytnäköisyyttään itse tuhoamaan?

Ympäristö ja luonto eivät voi kehittyä kilpailuvalteiksi, ellei mm. takapajuista maankäyttölainsäädäntöämme korjata. Euroopassa on ennenkuulumatonta, että taajama-alueiden ulkopuolella saa rakentaa melkein miten tahansa viimeiseen rantakiveen asti. Taajamissakaan eivät kauneus- ja muut kestävät arvot ole päässeet ohjaamaan rakentamista.

Vihreä eduskuntaryhmä korostaa edelleen, että mahdollisen EU-jäsenyyden koittaessa on viimeinen hetki säätää rantalaki. Viimeistään seuraavaa hallitusta muodostettaessa on lyötävä pöytäan pitkään vältetty arka asia. Viime kädessä perustuslakia on muutettava niin, että sovitut ja vielä välttämättömiksi osoittautuvat luonnonsuojeluohjelmat ja suojelualuevaraukset saadaan toteutettua. Missään muussa Euroopan maassa ei korvata viimeisen päälle kiinteistön omistajan odotusarvoja. Ja nythän korvauksia päästään maksamaan ulkomaalaisille yhtiöillekin, jos nyt jollakin kunnalla on varaa vielä tällaiseen luonnonsuojeluun.

Suomen pinta-alasta maaseutua on 98 prosenttia. Väestöstäkin melkein neljännes asuu maaseudulla. Juuri maaseudun haavojen korjaamiseksi ja tulevien viiltojen torjumiseksi Suomessa on siirryttävä ympäristökaariajatteluun. Sen mukaisesti on pikaisesti valmistettava yhtenäinen ympäristönsuojelun puitelaki, jonka alle kootaan niin luonnonsuojelun kestävä käytön kuin luonnonsuojelun keskeiset periaatteet.

Hallintovaliokunta ennustaa myös metsän merkityksen kasvavan Euroopan yhdentyessä. Uudistuvaa luonnonsuojelua käyttäen voi luontoväkikin puolustaa, jos se toteutetaan ekologisesti hyväksyttävällä tavalla. EU:ssa on varsin pitkällä ehdotus paperin ympäristömerkinnäksi. Vihreä eduskuntaryhmä onkin kutsunut ehdotuk-

sesta vastaavan tanskalaisen virkamiehen Suomeen keskustelemaan aikeesta teollisuuden, viranomaisten ja ympäristöväen edustajien kanssa.

Vihreä eduskuntaryhmä antaa täyden tukensa maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön yhteisille ponnistuksille saattaa niin metsien käyttö kuin suojelukin pikaisesti ajan vaatimusten tasalle. Sikäli kuin tämä hallitus on vielä syksyllä hengissä, sen on annettava eduskunnalle esitys metsälakien uudistamisesta kestävä käytön ja riittävän suojelutavoitteen toteuttamiseksi. Näitä tekoja edellyttää myös Rion sopimus luonnon monimuotoisuuden suojelemisesta. Sopimus käsitellään eduskunnassa loppuun vielä tänä keväänä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää ansiokkaasti huomiota puun energiakäytön mahdollisuuksiin. Suurimmaksi esteeksi todetaan hakkuu- ja metsäkuljetuskustannukset, jotka ovat yli 60 prosenttia hankintakustannuksista. Tämä ongelma on valiokunnan mukaan ratkaistavissa kehittämällä puunhankinta- ja tehdaskäsitelymenetelmiä. Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että myös hiilidioksidi- ja energiaverotuksella on pyrittävä tekemään energiapuu kilpailukyiseksi. Verotuksessa olisi edettävä paljon nykyistä ripeämmin.

Maaseudun elämänlankana on edelleen maatalous liittämissä elinkeinoineen. Kovenevassa kansainvälisessä puristuksessa on nyt muutettava suuntaa. Maa- ja metsätalousvaliokunnan näkemykseen yhtyen on pyrittävä tuottamaan jalostettuja erikoistuotteita pelkän raaka-aineen tai massatuotteiden sijasta. Tällä hetkellä 80 prosenttia elintarviketeollisuuden käyttämistä raaka-aineista on kotimaisia, lihan, maidon ja viljan osalta lähes 100 prosenttia. Ainoa tapa pitää suomalaiset kotimaisessa leivässä on nostaa elintarvikkeiden laatu todelliseksi tavoitteeksi. Kulluttajat, suomalaiset ja muut länsieurooppalaiset, ovat yhä tietoisempia viljely- ja tuotantomenetelmistä, innokkaimmat jopa yksityiskohtiin asti. Olisi erhe lähteä tehostamaan tuotantoa siten, että kotimaisten tuotteiden puhtaus ja vähäinen jäämäpitoisuus osoittautuisi emävaleeksi. EU-sopeutus on tässäkin suhteessa todellinen koetinkivi. Valittavana on olosuhteiden ankarassa puristuksessa kaksi tietä: viljelyn voimaperäistäminen tai sen laajaperäistäminen.

Laajamittaisesti luomutuotantoon siirtyvä Suomi olisi sensaatio nitraateissa kylpevässä Euroopassa. Luonnonmukaisen Viljelyn Liitto on asettanut tavoitteekseen kasvattaa luomuviljelyn osuuden 10 prosenttiin Suomen viljelypinta-alas-

ta vuoteen 2002 mennessä, kun nyt Suomessa 1 prosentti peltotalasta on luomuviljelyssä. Luomusuuntauksella peltopinta-ala, lähes 2 miljoonaa hehtaaria, voisi jäädä melkein pä ennalleen. Maaseudun avoimelle maisemalle tämä merkitsisi paljon.

Vihreä eduskuntaryhmä ei tule hyväksymään sitä, että Euroopan unionin ympäristötukea käytetään pelkästään tuotantopoliittisena tukena alueilla, jotka on rajattu sellaisen tuen ulkopuolelle. Ympäristötuen ehdoksi on kotimaisin päätöksin tilakohtaisesti sitouduttava jo jonkin aikaa hyllyllä pölyttyneiden maatalouden ympäristöohjelmien toteuttamiseen. Maaseutuelinkeinopiireille soveltuu hyvin tilakohtainen ohjaus ja valvonta. Perusvaatimusten tulee koskea kaikkea ympäristötukea, niin sen perusosaa kuin erityisosaakin. Se, että EU-säännöt mahdollisesti sallisivatkin nostaa typpi-, fosfori- ja kalilannoituksen Suomen oloissa taivaisiin, ei merkitse, että niin pitäisi tehdä. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä on kansallista itsemurhapoliitikkaa jättää käyttämättä nyt tarjoutuva mahdollisuus maatalouden ekologiseen rakennemuutokseen.

Suurastaan järjenvastainen on hallituksen esitys poistaa lannoitevero. Tähänkään ei tarvita Euroopan unionia, Suomi tekee sen ihan itse. Seuraava askel lienee se, mistä juuri luin Englantia koskien: Viljelijät vaativat korvausta juomaveden pelastamiseksi säädetystä nitraattien käytörajoituksesta.

On selvää, että todellinen ongelma on Euroopan unionin maatalouspolitiikka ja sen katastrofaaliset ympäristövaikutukset. Mutta on suomalaisille maanviljelijöille itselleenkin vaarallista helliä kuvitella, että Suomen maatalous ei rehevöittäisi vesistöjä. Vihreiden mielestä EU:n ympäristötuen ehdot tulee säätää sellaisiksi, että maatalouden aiheuttama hajakuormitus saadaan vähenemään ainakin puoleen nykyisestä esimerkiksi vuoteen 1998 mennessä.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää maatalouden kotimaista tukipakettia välttämättömänä, jos Suomesta tulee Euroopan unionin jäsen. Sen tasosta on kuitenkin oltava varaa keskustella. Ehdotamme, että laajapohjaisesti tuottajia, kuluttajia, viranomaisia, ympäristöjärjestöjä, teollisuutta ja kauppaa edustava työryhmä selvittää tuen määrän ja rakenteen pikaisesti, ennen kuin paketti tuodaan eduskuntaan.

Suomen vinoutunut ja keskittynyt kaupan rakenne on omiaan tuhoamaan laadussa tavoiteltavan lisäarvon. Harvoin näkee sellaisen vihan-

nestiskin ruokakaupassa, jossa ei olisi moitittavia tuotteita.

Uutta etätyötä ja maaseudun luontaiselinkeinopohjaa on alettu yhdistellä luovasti. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa omaehtoisen työllistämisen merkityksen korostuvan maaseudullakin. Aivan mainio on valiokunnan toteamus, että todella pienimuotoinen yritystoiminta, jossa yrittäjä vain tarttuu käsillä olevaan tilaisuuteen, voi monesti muodostua huomattavaksi toimeentulolähteeksi. Omasta havaintopiiristäni voin luetella esimerkkejä: turvetekstiilien tuotanto, italialaisten yrittisekoitusten valmistus oman viljelmän tuotteista, vammaisten steinervirikkeinen perhehoito, intiaaniteltojen valmistus, rockfestivaalien muonitus kasvisherkuilla ja renkirinki mitä erilaisimpia korjaustöitä suorittamaan. En sanoisi, että ihmisiltä puuttuu mielikuvitusta ja halua yrittää. Pienimuotoista osuuskunnallista yrittämistä tuleekin helpottaa.

Maa- ja metsätalousvaliokunta haluaa kytkeä yhteen koulutuksen ja rahoituksen. Tämä lienee tarpeen turhien takaiskujen välttämiseksi, joita yrittäjien ohdakkeisen tien varrella pilkistää riittämiin. Myös korkeakoulut voivat muuttua aluekehityksen kehdoiksi, jotka kutovat luontaiset elinkeinot ja uudet ajatukset elinkeinostrategiaksi.

Esimerkiksi Vuotoksen surullisessa allashankkeessa on sivuutettu kevyesti laajan hukuttavan alueen luontaiselinkeinojen arvo ja mahdollisuus tarjota pysyviä työpaikkoja pitkälle tulevaisuuteen. Rakentamispäätöstä tehtäessä ei ole pohdittu, kumpi tuottaa enemmän, tekojärvi vai sen alle jäävä hillasuo tai porolaidun. Korkeakoulut olisivat omiaan tällaisia asioita selvittelemään.

Maatilojen tuotekehitystä ja tuotannon jatkojalostusta pitäisi kaikin voimin lisätä. Noin 30 000 maatilaa harjoittaa perinteisen maa- ja metsätalouden ohella yritystoimintaa. Kaikkiaan joka neljännellä aktiivitulalla on jonkinlainen yritystoimintaa, mutta palveluyrittäjän sekava verotuksellinen asema on omiaan lannistamaan myös maaseudun pientä yritystoimintaa.

Maatilojen pienyritystukea on jaettu vuodesta 1987 maaseutuelinkeinolain puitteissa. Tuki on kuitenkin supistunut voimakkaasti, koska sitä maksetaan maatilatalouden kehittämisrahastolle viljelijöiltä palautuvista varoista. Tilanne on nurinkurinen, koska juuri nyt viljelijät etsivät innokkaasti uusia suuntautumisvaihtoehtoja. Pienyritystoiminnan avustus tulisikin pitää oma-

na momenttinaan ja samalla korottaa määrärahoja 100 miljoonaan markkaan vuodessa.

Maa- ja metsätalousvaliokunta painottaa, että maaseutuelinkeinolaki tarjoaa yhtenäisen välineistön alkutuotantoon liittyvälle maaseutuyrittämiselle. Tähän on syytä yhtyä.

Arvonlisävero iskee ankarasti jatkojalostukseen. Vero maksetaan täytenä jo 50 000 markasta alkaen. Suoramyynti säästyy arvonlisäverolta vain, jos omia tuotteita myydään omalla työvoimalla omalta tilalta. Arvonlisävero iskee täydellä voimalla myös lupaaviin maaseudun palveluelinkeinoihin.

Maatilojen jatkojalostuksen tiellä on vielä pykäläviidakkoa. Varsinkin nuoret viljelijät ovat taistelleet sitä vastaan, eikä ihme, että innostus on koetuksella. Maa- ja metsätalousvaliokunnan juuri hyväksymä lihantarkastuslaki käytännössä lopettaa lihan pienimuotoisen kotimyyntin. Uudet säädökset täyttävä teurastuspaikka maksaa vähintään 200 000—300 000 markkaa. Nykyinen tilanne ei ole aiheuttanut suomalaisille min-käänlaista terveydellistä vaaraa.

Pastöroimatonta maitoa ja oman tilan maidosta tehtyjä tuotteita tulee voida myydä suoraan tilalta. Se on tärkeää myös maatilamatkailutiloille. Maatilojen kylmäketju on nykyään jo kunnossa eikä hygieenisinä ongelmia ole ollut. Kansainväliseen käytäntöön ei ole järkevää vedota, koska maitotilojen hygienian on Suomessa aivan toista luokkaa kuin Etelä-Euroopassa.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymispaineet merkitsevät jatkuvaa painetta keskuksiin. Ikävä kyllä logiikkana on, että raha menee rahan luo. Syrjäseudut kurjistuvat, palvelut heikkenevät. Kansantaloudellisesti on järkevää pitää huolta maaseudun valmiista infrastruktuurista.

Liikennevaliokunta suosittaa maaseudun alemman asteisen tieverkon pikaista parantamisohjelmaa. Nykyisillä määrärahoilla tämä jää kuitenkin haaveeksi. Valiokunta on myös oivaltanut, että etätyö vaatii viestintäkasvatusta. Joukkoliikenteen turvaamiseksi valiokunta vaatii sektorijattelusta luopumista. Liikennepalvelujen tulisi olla joustavia ja monikäyttöisiä. Koulu-, työmatka-, asiointi-, sosiaali-, terveydenhoito- sekä tavarankuljetustarpeita on pystyttävä yhdistelemään.

Maaseudun elinvoiman avainkysymys on yhteistyö. Maaseudun kehittämiseksi on viljelijöiden, pienyrittäjien, mökkiläisten ja osa-aikaisten maalaisten, etätyöhön irtautuneiden tai laman lyömien kaupunkilaistenkin tunnustettava toinen toisensa. Ponnistukset on yhdistettävä uu-

den, ehyen maaseudun puolesta. Myös hallinnon tulee tunnustaa ihmiset maaseudun voimavaraksi. Suomalainen kylätoimintakokemus on tunnustettu maailmallakin. Palvelujen vaihtoverkostot, paikallisvaluuttakokeilut rahan pitämiseksi omalla kylällä ja monitoimisten ja monijalcaisten kyläasiamiesten tai -naisten postin perustaminen ovat maaseudun ja kylätoiminnan uusia haasteita. Ne haasteethan eivät muutenkaan ole loppumaan päin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Rossi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston maaseutupoliittisen selonteon johdantokappaleessa todetaan, että maaseutu on voimavara, jota arvostetaan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kulttuurisesti ja henkisesti maaseutu on osa suomalaista ihmistä, koska useimpien juuret ovat maaseudulla. Maaseudun kehityskuvaan liittyy kuitenkin monia uhkakuvia, joiden toteutuminen merkitsisi maaseudun elinvoiman heikentymistä. Siksi tarvitaan erityisesti maaseutuun kohdistuvia kehittämistoimenpiteitä.

Maaseutupoliittinen selonteko on varsin yleispiirteinen. Useimmat toimenpide-esitykset ovat periaatteellisella tasolla, ja konkreettiset kehittämishodotukset puuttuvat. Selonteko ottaa kyllä kantaa moniin suuriin yhteiskuntapoliittisiin tavoitteisiin, kuten luonnonvarojen hoito, energiapolitiikka, maankäytön ohjaus, liikennepolitiikka, koulutuspolitiikka ja elinkeinopolitiikka. Mainittuja tavoitteita ei kuitenkaan voida ratkaista pelkästään maaseudun näkökulmasta vaan tarvitaan koko yhteiskuntaa koskevaa kannanmuodostusta. Myönnettävä kuitenkin on, että viime vuosien vaikeasta taloudellisesta tilanteesta johtuvat monien alojen kehitysnäkymien taantumukset ovat kohdistuneet voimakkaimmin nimenomaan maaseutuun ja sen palveluverkoston.

Arvoisa puhemies! Maamme pinta-alasta 98 prosenttia on maaseutua ja väestöstä neljännes asuu maaseudulla. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa maaseudulle ominaisia piirteitä ovat harva asutus, vaikeat ilmasto-olosuhteet, pitkät etäisyydet sekä korkeat kuljetus- ja energiakustan-

nukset. Euroopan unionissa maaseudulla painotetaan maatalouden korkeaa työvoimaosuutta ja alhaista tulotasoa sekä alhaista sosiaalista ja taloudellista kehitystasoa. Selonteossa todetaan, että maaseudun asuttuna pitäminen on kansallisesti hyväksytty tavoite. Viime vuosikymmeninä väestön määrä maaseudulla on kuitenkin vähentynyt voimakkaasti. Selonteossa arvioidaan, että tulevina vuosina maatalojen määrä entisestään vähenee tilakoon kasvaessa ja osan peltoalasta siirtyessä pois elintarviketuotannosta. Kehitys nopeutuu huomattavasti, jos maamme EU-jäsenyys toteutuu.

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa lausunnossaan, että tulevaisuudessa Euroopan taloudellinen yhdentymisen ja maailmankaupan esteiden poistaminen muuttavat syvästi maatalouden toimintaedellytyksiä. Luonnonoloista ja harvasta asutuksesta johtuen Suomen maatalouden toimintaedellytykset ovat pysyvästi heikomat kuin yleisesti EU-alueella. Vaikka EU-jäsenyysneuvottelujen yksityiskohtainen arviointi on vielä kesken, voidaan todeta, että koko maata ei saatu EU-tuen piiriin. Tuen taso jäi tavoitteita alhaisemmaksi, eikä hintasopeutukselle saatu siirtymäkautta. Jos jäsenyys toteutuu, maataloustuotannon tuen taso jää suurelta osin riippuvaiseksi kansallisista toimenpiteistä, joiden tulevaisuus niin EU:ssa kuin kansallisellakin tasolla näyttää melko epävarmalta.

Kaikista uhkakuvista huolimatta maaseudun elinvoimaisena säilyminen edellyttää monia toimenpiteitä, joista tärkeimpiä ovat maaseudun elinkeinorakenteen kehittäminen, maaseutuotteiden jalostusarvon kohottaminen ja metsävarojen käytön tehostaminen. Tavoitteena on oltava myös yrittäjien yhteistoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen, joka tähtää pienyritysten resurssien kokoamiseen, pidemmälle menevään erikoistumiseen sekä yrittäjien erilaisten osaamisten ja vahvuuksien hyödyntämiseen.

Maatalouden työpaikat vähenevät nopeimmin Itä- ja Pohjois-Suomessa, missä tilakoko on pieni, maatalouden investoinnit suhteellisen vähäisiä ja tilakoon kasvu hidasta. Erityisesti näillä alueilla on panostettava kehittämistyöhön, jonka tavoitteena on elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja uuden yritystoiminnan käynnistäminen.

Tehokas maaseutupolitiikka perustuu osaltaan myös kaupunkien ja maaseudun väliseen vuorovaikutukseen, joka edistää yhteiskunnan tasapainoista kehitystä. Erityisen tarpeellista on maaseudun yritystoiminnan tutkimuksen, tuote-

kehittelyn ja markkinointiosaamisen tason kohoaminen. Rahoitus- ja tukijärjestelmien yhtenäistäminen ja riskirahoituksen lisääminen katsotaan myös välttämättömäksi.

Arvoisa rouva puhemies! Metsäteollisuuden osuus Suomen tavaraviennistä on lähes 40 prosenttia, ja nettovientituloista metsäteollisuus tuo runsaat puolet. Metsäteollisuus on ollut merkittävä työllistäjä, mutta viime vuosina työllistävä vaikutus on pienentynyt huomattavasti lähinnä toiminnan rationalisoinnin ja tehostamisen vuoksi. Markkinahakkuissa työvoiman määrä on pudonnut 1980-luvun alusta 15 000 hengellä eli 75 prosenttia. Metsien kasvusta käytetään nykyisellään vain 60—70 prosenttia.

Maatalouden osuuden vähentyessä lisääntyy peltojen metsittäminen, ja siten metsätalouden merkitys maaseudulle entisestään korostuu. Ilman elinvoimaista maaseutua ei kansallinen hyvinvointimme voi entisessä laajuudessaan perustua metsäteollisuuden tuomiin vientituloihin.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan vaatimukseen luoda maahamme kansallinen metsästrategia, jossa yhdistyisivät kemiallisen ja mekaanisen metsäteollisuuden edut sekä energiapuun hyödyntäminen. Pidämme myös tärkeänä ekologisten näkökohtien huomioimista metsäteollisuudessa, ja näistä yhtenä saavutuksena mainittakoon sellun valkaisu ilman kloorikemikaaleja, mikä vähentää päästöjä ympäristöön. Katsomme myös, että on tarpeen tehostaa ulkomaille suuntautuvaa tiedotustoimintaa metsätalouden rakenteesta ja metsien hoidon tasosta. Puun käytön lisääminen energian tuottajana on eduskunnan tekemän energiapäätöksen mukaista. Siksi puun hankinta- ja tehdaskäsittelymenetelmien kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta ensiharvennuspuu saataisiin kilpailukykyiseen hintaan puupolttoaineksi ja teollisuuden käyttöön.

Nykyisellään hakkuu- ja metsäkuljetuskustannukset ovat yli 60 prosenttia suoranaisista hankintakustannuksista. Metsiimme jää myös hyödyntämättä suuria määriä uunilämmitykseen sopivaa ensiharvennuspuuta. Talteenotto lisäisi työpaikkoja ja yrittäjyyttä etenkin maaseudulla. Pienpuun energiakäytön lisäämistä haittaa kuitenkin pakatulle polttopuulle asetettu arvonnalisävero, kun vastaavasti turve ja puubriketit jäivät arvonnalisäveron ulkopuolelle. Epäkohta pitäisi poistaa mahdollisimman pian.

Arvoisa puhemies! Maaseutupoliikkaan liittyy kiinteästi aluepolitiikka. Tämän eduskuntakauden aikana on uudistettu aluepoliittinen lain-

säädäntö, jossa uutena aluekehitysviranomaisena toimivat maakuntaliitot. Niiden tehtävänä on alueellisella tasolla sovittaa yhteen eri alojen sektoripoliikkaa maaseutu- ja aluepolitiikan kanssa. Maakunnallisten maaseutuohjelmien valmisteluun ja suunnitteluun tulee ottaa mukaan myös kylätoimikunnat ja muut pienyhteisöt, joista konkreettisen kehittämisen todelliset asiantuntijat löytyvät. Maakuntaliittojen aseman vahvistamisen jälkeen on ollut nähtävissä, että sektoriministeriöt eivät ole olleet riittävän halukkaita luovuttamaan tarvittavaa päätösvaltaa ja resursseja aluetason hallinnolle.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä yhtyy usean valiokunnan ja lukuisten asiantuntijoiden esittämään kritiikkiin, jonka mukaan sektorihallinnon itsekäs reviiirajattelu ei ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

Selonteossa katsotaan, että kunta on maaseutupoliittikan tärkein vastuunkantaja. Viime vuosina kehitys kunnissa on kuitenkin ollut johtamassa toiseen suuntaan. Kunnissa on elinkeinopoliittista henkilöstöä ja voimavaroja karsittu huomattavasti. Jotta kunnat pystyisivät hoitamaan julkisen sektorin osalta maaseutupoliittikan tärkeimmän vastuunkantajan roolin, on kuntien taloudellisesta kantokyvystä huolehdittava asianmukaisesti. Selonteon tekstiin viitaten hallitus ei lupauksistaan huolimatta ole ryhtynyt selvittämään pääomaverotuksen metsävaltaisille kunnille aiheuttamien haittojen vähentämistä.

Palveluiden saatavuuden kannalta valiokunnat ovat painottaneet yhden luukun periaatetta. Selonteon mukaan kihlakuntaudistus toteutetaan siten, että maaseutuvaltaisten kihlakuntien tulevaisuus ei vaarannu eikä palvelujen saatavuus heikkene. Jos vireillä olevat kompromissiehdotukset toteutuvat, ei selonteon asettama tavoite kihlakuntaudistuksessa toteudu. Siksi kristillisen liiton eduskuntaryhmä yhtyy hallintovaliokunnan kantaan, jonka mukaan kihlakuntaudistus tulee toteuttaa eduskunnan hyväksymän puitelain ja sen perustelujen linjausten mukaisesti. Vaihtoehtoisena ratkaisuna voidaan yhdistellä nykyisiä nimismiespiirejä muodostaen 95 kihlakuntaa, mikä turvaisi nykyisen hallintojärjestelmän edut ja kansalaisten palvelut.

Maaseudun yhdyskuntarakenne on muuttunut siten, että jokapäiväisen elämän kannalta välttämättömiä lähipalveluita, kuten kauppa, posti ja joukkoliikenne, vähennetään. Tämä heikentää erityisesti vanhusten, vammaisten ja sairaiden suoriutumista elämästään itsenäisesti ja aiheuttaa lisäpainetta sosiaalitoimen palveluihin.

Maatalousyrittäjien lomituspalveluiden järjestämisestä vastaavat kunnat. Valtio korvaa kunnille lomituksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Yrittäjät osallistuvat sijaisavun ja viikkovapaan kustannuksiin suorittamalla palveluista maksun. Tulevaisuuden tavoitteena on, että lomitus voisi olla saatavana paitsi kunnan omana toimintana myös ostopalveluina. Tätä kautta maatalouslomituksesta voisi tulla osa monialayrittäjän työtä. Tavoitteen toteuttamiseksi on erittäin tärkeää selkeyttää yksityisten palveluiden tuottajien työoikeudellinen asema, verotuskohtelu ja sosiaaliturva, kuten hallitus on luvannut selonteossa.

Selonteon asettamat ympäristötavoitteet ovat yleisellä tasolla merkittäviä. Ympäristönäkökulma on vahvistumassa maatalouspolitiikassa, vaikka tavoitetasolla ovat ympäristövaikutukset jääneet huomiotta. Selonteon kannanotoissa sitoudutaan maatalouden ympäristöongelmien hoitamiseen. Myös metsätalouden osalta sitoudutaan mm. metsävarojen ekologisesti kestävään käyttöön, biologisen monimuotoisuuden turvaamiseen ja luonnonsuojelun tarpeiden tyydyttämiseen. Merkittävä on myös hallituksen kannanotto suurten matkailuhankkeiden ympäristövaikutusten arvioimisesta.

Rouva puhemies! Maaseudun palvelujen kehittäminen on kohtalonkysymys koko maaseudulle. Ilman toimivia palveluja maaseudun muutkin toiminnot näivettyvät. Liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien palvelutasolla on ensiarvoisen tärkeä merkitys maaseudulle alueellisen tasarvon luojina. Liikennevaliokunnan toteamuksen mukaan valtioneuvoston asettamat peruslähökohdat ja tavoitteet ovat oikean suuntaisia ja toteuttamiskelpoisia. Todellinen huolenaihe on alueellisten erojen syntyminen, joiden estämiseksi valiokunta kehottaa hallitusta seuraamaan tilanteen kehittymistä.

Tieliikenneverkon keskeiset kehittämisspaineet ovat Suomen valtatieverkolla, joka nykyisellään kattaa hyvin koko maan. Viime aikoina on hämmennystä aiheuttanut ns. EU:n päätiekartta, joka on syntynyt Suomen ja EU:n virkamiesten yhteisten neuvottelujen tuloksena. Eurooppalaisten valtateiden joukkoon ei ole mahtunut yhtään itäisen Suomen valtatieä. Jos EU-jäsenyys toteutuu, merkitsee se rahoituksen painopisteen siirtymistä kartalla sovittuihin päätteihin, jolloin itäinen Suomi jää toisarvoiseksi reuna-alueeksi. Maanteiden, paikallisteiden ja yksityisteiden nykytila vaatisi erityisiä toimenpiteitä. Alemman tiestön puutteellisuudet kohdistuvat

lähes kokonaan maaseutualueille ja jakautuvat epätasaisesti maan eri osiin aiheuttaen siten eri-arvoisuutta.

Maaseudun tärkeimmät joukkoliikennemuodot ovat rautatie-, linja-auto- ja taksiliikenne. Eri liikennepalvelujen joustavuutta ja monikäyttöisyyttä tulisi kehittää. Jos jälleen kerran luovuttaisiin sektorijattelusta, voitaisiin yhdistää koulu-, työmatka-, asiointi- ja sosiaali- ja tavarakuljetuksia sekä terveystoimen kuljetuksia. Rautateiden päärataverkon supistukset sopivat huonosti selonteon sanahelinään kattavasta liikenneverkosta, jonka sanotaan olevan välttämätön edellytys maaseudun elinolojen turvaamiseksi ja kehittämiseksi. Jos integraatio toteutuu, rekka-autojen ja linja-autojen mitat ja painot on yhdenmukaistettava. Se merkitsi kuljetuskustannusten lisääntymistä useilla miljardoilla vuosittain sekä kaluston uusimista jopa lähes 10 miljardilla pelkästään EU-jäsenyyden takia.

Selonteossa mainitaan haja-asutusalueiden tieverkon olevan hyvä. Erityisen suuren huomion ovat saaneet saaristoalueiden liikenneolot. Saaristomeren alueella on noin 1 100 pysyvää asukasta. Yhteysalusliikenteeseen käytetään vuosittain saaristoalueella noin 40 miljoonaa markkaa, ja saaristolaisille liikenne on ilmaista.

Selonteossa ei lainkaan kiinnitetä huomiota maamme yksityistieverkkoon, jota on peräti 200 000 kilometriä. Tieosakkaat itse joutuvat panemaan vuodessa teiden ylläpitoon noin miljardin. Osalle yksityistieverkosta, noin 80 000 kilometrille, saadaan valtionapua, joka on kokonaisuudessaan vain noin 130 miljoonaa markkaa vuodessa. Valtionavustusta saavien yksityisteiden kunnossapitoon tulisikin saada lisää määrärahoja. Tielaitoksen määrärahat tulisi kohdentaa tasapuolisemmin saaristoalueiden ja Manner-Suomen välille.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi on pienten kouluyksiköiden maa. Erityisesti peruskoulun ala-asteen kouluverkko kyläkouluineen on Suomelle tyypillinen piirre. Lukuvuonna 1991—92 maassamme toimineista 3 813:sta peruskoulun ala-asteesta 1 454 oli kaksiolettajaisia. Pääsääntöisesti kaikissa yli 3 000 asukkaan kunnissa on oma yläaste ja muutamaa poikkeusta lukuunottamatta kaikissa yli 5 000 asukkaan kunnissa on nykyisin lukio. Erot koulutuksessa vanhempien ikäluokkien ja nuorisoiäluokkien välillä ovat kuitenkin huomattavat. Suomalaisen koulutustaso on 55—64-vuotiailla alle Oecd-maiden keskiarvon tutkintojen määrällä mitattuna, mutta 25—34-vuotiaiden ryhmässä ylittää 14 prosentil-

la Oecd-maiden keskiarvon. Oppilasmäärien vähenemisen ja kuntien taloudellisten vaikeuksien vuoksi on peruskoulun ala-asteita lakkautettu viime vuosina 100—150 koulun vauhdilla vuodessa.

Koulu, posti ja kauppa ovat elinvoimaisten kylien ehdottomia edellytyksiä. Kylien kuihtuminen alkaa siitä, kun nämä peruspalvelut kaatoavat kyliltä. Kylien asukkaat ja kylätoimikunnat ovat käyneet raskasta taistelua kyliensä peruspalveluiden säilyttämiseksi. Siitä huolimatta kehitystä on viety ei-toivottuun suuntaan.

Maaseudun elinvoiman peruskysymyksiä on myös elävä kansalaistoiminta. Jokaisen ihmisen ja erityisesti nuoren on tunnettava kuuluvansa johonkin yhteisöön ja ryhmään. Vain se luo pohjaa itsetuntoiselle liikkuvuudelle ja aidolle kansainvälisyydelle. Uusi valtionosuusjärjestelmä antaa mahdollisuudet kansalaistoiminnan monipuoliseen järjestämiseen. Kun ahtaaseen sektorihallintoon perustuvat rajoitukset poistuvat, avautuu runsaasti uusia mahdollisuuksia. Hyvänä esimerkkinä ovat työhallinnon, nuorisotoimen ja kuntien yhteistyönä syntyneet nuorten työpajat, joissa työ ja koulutus kohtaavat mielekkäällä tavalla.

Arvoisa rouva puhemies! Maaseutupoliittinen selonteko on osa sitä kehittämisprosessia, joka alkoi maaseutukampanjalla sekä jatkui maaseutuprojektilla ja myöhemmin maaseutupolitiikan neuvottelukunnan asettamisella. Selonteon pääperiaatteet ovat peräisin 1980-luvun loppupuolen käsityksistä maaseudusta. Linjauksiin on selonteossa otettu mukaan myös näkemyksiä Euroopan integraatiosta ja julkisen sektorin roolista maaseudulla. Siksi selonteosta saatava maaseudun kuva on hyvin epätasapainoinen eikä vastaa tämän hetken kuvaa maaseudusta.

Selonteon sanahelinän takaa jää odottamaan selkeitä tavoitteita, konkreettisia toimenpide-ehdotuksia ja tehokasta seurantajärjestelmää. Selonteosta puuttuu myös perusteellinen ongelmanalyysi, jonka pohjalta tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittely olisi pystytty kunnolla tekemään. Puutteistaan huolimatta valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko sisältää hyviä aineksia maaseudun kehittämistyöhön. Oleellista kehittämistyön tuloksellisuudelle on se, miten kattavasti eri kehittäjätahot saadaan sitoutumaan tehokkaaseen yhteistoiminnalliseen käytännön työhön.

Lopuksi, rouva puhemies, haluan esittää parhaat kiitokset ministeri Pesälälle, joka on kärsivällisesti istunut suurimman osan tästä

ajasta paikallaan ja kuunnellut ryhmäpuheen- vuoroja.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Maaseutupolitiikka on useiden eri tekijöiden yhteissumma, kuten hallintovaliokunnan valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta antamassa mietinnössä todetaan. Maaseutupolitiikka muodostuu mm. maa- ja metsätalous-, koulutus-, työvoima-, liikenne-, elinkeino-, ympäristö- sekä sosiaali- ja terveystaloustaloudesta. Laajasti tarkasteltuna maaseutupolitiikkaan voidaan tämän lisäksi lukea vielä yleinen talouspolitiikka ja monet muut maaseudun jokapäiväiseen elämään ja sen perusedellytyksiin vaikuttavat yhteiskunnan päätökset ja ratkaisut. Näin ollen maaseutupolitiikan laajempi tarkastelu vaatii erittäin mittavan materiaalin ja huolellisen syventymisen asiaan.

Hallituksen maaseutupoliittinen selonteko oli suhteellisen ylimalkainen, vaikka siinä useista muista selonteista poiketen otettiin jopa kantaa ja esitettiin yleissuuntaisia ratkaisumalleja asioiden eteenpäinviemiseksi. Hallituksen selonteossa esitettyjen toimenpiteiden ja hallintovaliokunnan selonteosta antaman mietinnön pohjalta on hyvät mahdollisuudet ryhtyä kehittämään maaseutupolitiikkaa ja monia muita edellä luettelemiä asioita maaseutumme ja siellä toimivien ihmisten ja yritysten parhaaksi.

Suomi on aina seisonut ja tulee edelleenkin seisomaan kahden kivijalan varassa. Maamme tärkein luonnonriikkaus ja teollisuuden raaka-aine on puu, ja elinkeinoelämämme ja taloutemme perustuu pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Onnellista kyllä, nämä kaksi tekijää tietyllä tavalla täydentävät toisiaan, koska puunjalostusteollisuus on tyypillistä suurteollisuutta mittavine pääomainvestointeineen ja toisaalta muu teollisuustuotantomme ja yritystoimintamme laajalti pk-mittaista. Luonnollisestikaan tämä ei ole ehdoton sääntö, mutta yleispiirteittäin tämä pitää paikkansa.

Suomalainen maaseutu, kuten hallintovaliokunnan mietinnössä onnistuneesti kuvataan, ei ole suinkaan yksimuotoinen käsite. Maaseuduksi voidaan eurooppalaisella tarkastelutavalla ajateltuna lukea pääkaupunkiseudun ulkopuolella oleva koko muu Suomi, kun taasen perinteinen suomalainen ja osittain kansainvälinenkin tarkastelupohja määrittelee huomattavasti yksityiskohtaisemmin maan jakautumisen maaseuduksi ja kaupungeiksi. Maaseuduksi tosin voidaan täydellä syyllä lukea useat Suomen kaupungitkin perinteisen haja-asutusalueen lisäksi.

Kun asioita tarkastellaan tältä pohjalta, voidaan katsoa merkittävän määrän suomalaisesta tuotantotoiminnasta ja elinkeinoelämästä sijaitsevan ja toimivan tälläkin hetkellä maaseudulla. Lisäksi useimpien tuotannonalojen raaka-aineiden tuottaminen tapahtuu nimenomaan maaseudulla. Tästä tyypillisimpänä esimerkkinä voidaan pitää puun tuotantoon liittyvää toimintaa.

Kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, elinvoimainen maaseutu on yksi edellytys kilpailukykyiselle teollisuudelle. Mikäli Suomessa laiminlyödään maaseudun kehittäminen ja päästetään osa Suomesta käytännössä asumattomaksi, haavoittuu myös elinkeinoelämämme perusedellytys eli raaka-aineen saanti merkittävästi. Suomen tulee pystyä säilyttämään koko Suomi asutuna siinä mittakaavassa, että riittävä palveluverkosto pystytään säilyttämään kaikkialla. Tämä vaatii valtiotalon tehokasta maaseutupoliittikkaa niin, että tällä hetkellä käynnissä oleva kielteinen kehitys saadaan pysäytetyksi ja käännettyksi päinvastaiseen suuntaan.

On luonnollista, että haja-asutusalueiden palveluverkostoa joudutaan organisoimaan uudelleen kustannusten säästämiseksi, mutta tavoitteena oleva toimintojen keskittäminen yhdelle luukulle tarjoaa oivan mahdollisuuden palvelutason siedettävänä säilyttämiselle. Joissain tapauksissa se saattaa jopa parantua, sillä nykyisinhän byrokratian kanssa asioivia juoksutetaan tarpeettomasti luukulta toiselle. Jos tästä hukkatuiminnasta päästään eroon ja olennaisimmat palvelut keskitetään, ovat edellytykset riittävän palveluverkoston ylläpitämiselle kaikkialla Suomessa olemassa.

Tällä toiminnalla alkaa kuitenkin olla melkoisen kiire, sillä kuntien heikko talous ja valtion jatkuvat säästötoimenpiteet kiihdyttävät jatkuvasti palveluverkoston alasajoja. Tähän samaan kurimukseen lienevät joutumassa myös yhteistoimintaan mukaan kaavaillut seurakunnat, ja varmaankin tulevaisuudessa omat ongelmansa on myös jatkuvasti lisätehtäviä saavalla Kansaneläkelaitoksellakin. Toivottavasti kustannussäästöjä saadaan aikaan nopeasti. Samalla on turvattava jokaiselle kansalaiselle mahdollisuus asioida ainakin omalla paikkakunnallaan, jos omalla kylällä ei siihen enää edellytyksiä ole.

Arvoisa puhemies! Maaseudun kehittäminen toiminnallisesti ja elinkeinopoliittisesti eläväksi on tämän vuosikymmenen haaste. Suomen on pystyttävä aikaansaamaan maaseudulle nykyistä enemmän muutakin tuotantotoimintaa kuin perinteistä maa- ja metsätalouteen liittyvää elinkei-

notoimintaa. Tähän on lukuisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia. Niin hallituksen selonteossa kuin valiokunnan siitä antamassa mietinnössäkin todetaan maaseutumatkailun, liitännäiselinkeinojen sekä etätöiden käyttömahdollisuudet monipuolistettaessa maaseutupaikkakuntien elinkeinoelämää. Edellä luetelluista tyypillisimpiä jo käytössä olevia ovat maatilamatkailu ja pienimuotoinen yritystoiminta.

Maatilamatkailumahdollisuudet on kiitettävällä tavalla tiedostettu, mutta kaikkia mahdollisia toteutumismuotoja ei vielä ole voitu ottaa käyttöön lähinnä niiden vaatiman suuren byrokratian ja perusrahoituksen puutteen takia. Tässä suhteessa syyttävä sormi voidaan osoittaa valtioneuvostoa ja sen asianomaisia ministeriöitä kohtaan, sillä nyt näillä toimenpiteillä alkaa olla todella kiire kahdesta eri syystä: Suomeen suuntautuva maatilamatkailu kuten muukin luontoon perustuva matkailu on merkittävästi lisääntymässä ja kiinnostus sitä kohtaan kasvamassa. Toisaalta toimivien maatilojen määrä on jatkuvasti nopeassa laskussa. Mikäli asian suhteen vitkutellaan liian kauan, loppuvat maaseudulta maatilat ja kiinnostus Suomea ja suomalaista maatilamatkailua kohtaan menee ohi suuntautuen mahdollisesti jopa muihin maihin.

Suomalaiseen maaseutukylään on aina saumattomasti kuulunut pienyritteliäisyys. Pieniä yrityksiä ovat perustaneet sekä maatalousyrittäjät sivutoimenaan että täysin elantonsa yritystoiminnasta saavat henkilöt. Tällaisia maaseudulla tyypillisesti toimivia yritysmuotoja ovat erilaiset korjaamot, parturikampaamot, kaupat, kaivinja konepalveluyritykset, erilaiset kirjanpito- ja toimistot ym. Näitä kaikkia palveluja tarvitaan maaseutuyhteisön jokapäiväisessä elämässä, ja siksi ne ovat tähänkin saakka paremmalla tai huonommalla menestyksellä toimineet kaikkialla Suomessa. Tätä pienimuotoista yritystoimintaa tulisi kuitenkin saada lisätyksi ja ennen kaikkea sen toimialavalikoimaa monipuolistetuksi.

Maaseudun asutuskeskuksissa ja haja-asutusalueilla pystyttäisiin huomattavasti nykyistä paremmin tuottamaan alihankintatyötä niin Suomessa kuin ulkomaillakin toimiville teollisuuslaitoksille. Tarvitaan ainoastaan tuoteidea, hiukan rahaa idean käytännön toteuttamiseen sekä riittävän hyvät kulkuyhteydet raaka-aineiden ja tuotteiden nopeaan kuljettamiseen tilaajalle. Tänä päivänä nopeus on valttia, ja siksi pitkospuiden takaa ei esimerkiksi hienomekaanisia tuotteita saada riittävän nopeasti toimitettua jollekin keskieuropalaiselle yritykselle. Tarvi-

taan toimivat tie-, rautatie- ja jopa lentoyhteydet. Nämäkin maaseudun kehittämisen edellytykset hallitus on valitettavasti unohtanut laiminlyödessään tiestömme kunnan kehittämisen, rautatieyhteyksien ylläpitämisen ja parantamisen sekä lentokentille tapahtuvan liitännäkuljetusverkon luomisen. Toimiva maaseutupolitiikka tarvitsee näitä kaikkia voidakseen luoda nykyistä paremmat edellytykset maaseudun hyvinvoinnille ja asuttuna pysymiselle.

Valiokunnan mietinnössään esiinottama etätyö on uusi vaihtoehto kotona ja siis myös maaseudulla tapahtuvalle työskentelylle. Etätyö on tyypillisimmillään tietokonepääteellä tehtyä työtä siten, että työ voidaan tehdä kotona ja siirtää sähköisesti sen ostajalle. En kyllä usko, että tulevaisuudessakaan kovinkaan monista maalaismökistä tehdään kaupallista tai tieteellistä etätyötä asutuskeskuksiin, mutta toisaalta edellytykset tämän kaltaiselle toiminnalle tulee ilman muuta luoda ja mahdolliset esteet karsia. Mikä olisi sen parempaa jollekin maaseutukylälle kuin se, että sinne muuttaisi yksi tai useampia korkeasti koulutettuja nuoria ihmisiä työskentelemään tietokoneensa avulla ja maksamaan veronsa kunnalle?

Tämän lisäksi maallemuuttajat useasti tuovat uusia lapsia paikkakuntansa kouluun, jota saattaa hyvinkin uhata lopettaminen oppilaspulan takia. Useat kylätoimikunnat ovat tällaisissa tapauksissa valmiita hankkimaan ilmaisia tontteja, talkootyövoimaa talon rakentamiseen tai kunnostukseen. Valitettavasti suomalainen byrokraatia on tässäkin jälleen pahana esteenä, sillä useat maallemuuttoa suunnittelevat haluaisivat ostaa pelkkää tonttia suuremman maapalan voidakseen viljellä oman käyttöönsä hiukan elintarvikkeita ja jopa pitää ravinnoksi kelpaavia kotieläimiä.

Tätä silmälläpitäen SMP on toistuvasti esittänyt, että jokaisella suomalaisella tulisi olla mahdollisuus hankkia vähintään 5 hehtaaria maata haluamastaan paikasta. Tämän suuruinen maala mahdollistaisi edellä luettelemani elämäntyylin, mutta tuskin vaarantaisi MTK:laisten isäntien tilojen elinkelpoisuutta.

Rouva puhemies! Kuten jo puheessani aiemmin mainitsin, on vaarana maatilojen määrän tuntuva aleneminen edelleen. EU-jäsenyyssratkaisuun liittyvissä kansallisissa tukitoimissa on maataloudelle laadittu sängen mittava ja kallis tukipaketti. Arviot sen kustannuksista vaihtelevat useilla miljardoilla, mutta joka tapauksessa kustannukset ensimmäisenä vuonna nousevat yli

10 miljardin markan. Tästä huolimatta maan ja metsätalousministeriön laskelmissa lähdetään siitä olettamuksesta, että toimivien maatilojen määrä laskee seuraavan kymmenen vuoden aikana lähes puoleen nykyisestäään. Mikäli hallituksen toive toteutuu, Suomessa toimisi enää 50 000—70 000 keskiuurta tai suurta tehdasmaisesti omaa tuotettaan tuottavaa maatilaa. Tämän suuntainen linjaus on ristiriidassa nyt käsiteltävänä olevan valtioneuvoston maaseutupoliittisen selonteon ja hallintovaliokunnan siitä antaman mietinnön kanssa.

Elinvoimaista maaseutua ei voi olla ilman toimivaa pien- ja perheviljelmäverkostoa. Yksi tai muutama suuri tehdasmainen maatila kylää kohden ei takaa kylän elämää. Niiden toimesta ei pystytä ylläpitämään aikaisemmin mainitsemiani liitännäiselinkeinoyrityksiä, ja tehomaa- ja maataloudesta johtuen puhtaaseen luontoon perustuva maatilamatkailukin tulee kyseenalaiseksi. Tästä johtuen tulisi pikaisesti muuttaa suomalaista maatalouspolitiikkaa siten, että kaikkien kukkien annettaisiin kukkia ja tiloille turvattaisiin toimintaedellytykset. Tämä tarkoittaa sitä, että valtion maatalousyrityksille myöntämät tuet laadittaisiin siten, että myös pienillä perheviljelmillä voitaisiin harjoittaa tuottavaa maanviljelystä kohtuullisilla ansioilla. Luonnollisesti tässä tapauksessa suuret tilat tulisivat vähintäänkin yhtä hyvin toimeen. Näin menetellen säilyisivät edellytykset maaseudun elinvoimaisuudelle ja sen elinkeinorakenteen monipuolistamiselle. Samalla voitaisiin ympäristönäkökohdat huomioida nykyistä paremmin, kun esimerkiksi luomutilojen määrä nousisi merkittävästi nykyisestä. SMP:n vaatimuksesta sen hallituskautena alkuun saatettu luomuviljelyn tukeminen on edelleenkin lapsenkengissä ja kaipaa lisää neuvontaa sekä investointi- ja hintatukea. Tehdasmaisesti tuotettuja elintarvikkeita Euroopassa kyllä riittää, mutta todistetusti puhtaita luonnonmukaisesti kasvatettuja tuotteita ei koskaan ole riittävästi tarjolla.

Metsäpolitiikka on eräs merkittävimmistä maaseutupolitiikan osatekijöistä. Metsät muodostavat useille suomalaisille maataloille niiden selkärangan ja käytännössä korottoman pankin. Hallituksen piirissä on vihreän veropolitiikan harjoittamisen paineessa syntynyt ajatuksia saattaa myös metsät kiinteistöveron piiriin.

Käytännössä suunnitelma tarkoittaisi sitä, että metsänomistajat joutuisivat maksamaan metsästään merkittävän vuosittaisen veromäärän riippumatta siitä, saavatko he metsästään

tuottoa vai eivät. Tämä olisi ovela keino ajaa pienet metsänomistajat myymään metsälönsä suurille tiloille lisämaiksi. Käytännössä kehitys johtaisi siihen, että nyt varsin luonnontilaisina tai kevyesti hakattuina pysyneet pienmetsälöt ajautuisivat huippukoneellistetun tehometsätalouden piiriin tullessaan suurmetsänomistajien haltuun. Siksi SMP:ssä kummastellaankin, miksi vihreät vaativat tämän kaltaista veropoliittikkaa, joka käytännössä saattaisi kaikki metsät tehometsätalouden piiriin. Tunnetustihan usein kaupungeissa asuvat pienmetsänomistajat eivät juurikaan hakkauta metsiään, sillä niistä saatava hyöty on vähäinen ja toisaalta metsillä on juuri heille kaikkein eniten tunnearvoa.

Arvoisa puhemies! Aluepolitiikka on maaseutupoliitiikan tärkein osalohko yhdessä maa- ja metsätalouspolitiikan kanssa. Aluepoliittisilla toimilla voidaan ohjata maaseudun elinkeino- ja yritystoimintaa joko eteen- tai taaksepäin. Hallintovaliokunnan mietinnössä todetaan perinteisen julkisen sektorin kasvuun perustuneiden aluepolitiikan keinojen menettäneen tehoaan.

Pääpaino aluepolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa ja kehittämisessä aluetasolla on siirretty valtiolta kunnille. Käytännössä tämä tarkoittaa myönteisessä mielessä sitä, että päätöksenteko tapahtuu virkamiesten sijaan luottamusmiesten toimesta. Samalla korostuu kuntien oman ja kunnallisten yhteistyöelinten henkilöstön asiantuntemus.

Asiassa on kuitenkin ongelmapuolensakin. Kun kunnat ovat maaseutupoliitiikan tärkeimmät vastuunkantajat samaan aikaan, kun kuntien elinkeinopoliittista henkilöstöä ja voimavaroja karsitaan jatkuvasti, joutuu kuntien taloudellinen sietokyky kovalle koetukselle. Kun tämä tapahtuu vielä samaan aikaan valtiollan valtionosuuksien supistamis päätösten ja kunnille jatkuvasti sysättävien uusien tehtävien kanssa, joutuvat kunnat todella mittaviin taloudellisiin vaikeuksiin. Kaiken lisäksi kunnat painiskelevat jo tälläkin hetkellä suurten talousongelmien kourissa, mitä parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva laki kunnan toiminnan ja asukkaiden välttämättömien peruspalveluiden turvaamisesta osoittaa.

Kuntien veroäyrit ovat nopeassa nousussa, ja velkataakka on mittava. Kunnille tulee olemaan erittäin ongelmallista talouskurimuksensa keskellä huolehtia myös maaseutupoliitiikan vastuunkannosta ja kustannuksista. Tehtävän kunnallinen hoitaminen edellyttäisi vähintäänkin valtionosuuksien merkittävää nostamista ja mui-

den kustannusrasitusten tasaamista kuntien kesken siten, ettei nykyisen kaltaisia kriisikuntia pääsisi enää muodostumaan. Mikäli hallitus ei aio ryhtyä käytännön toimenpiteisiin kuntien niille annettujen tehtävien hoitamisedellytysten parantamiseksi, ei myöskään toimivaa maaseutupoliittikkaa tulla aikaansaamaan.

Hallintovaliokunta toteaa lyhyesti mietinnössään, ettei se ole puuttunut EU-neuvottelutulokseen. Perusteluna tälle se esittää, että sopimuksen ja siihen liittyvien tukitoimien yksityiskohtaiseen arvioimiseen liittyvät tekijät ovat osittain avoimia ja neuvottelutulos tulee erikseen eduskunnan käsiteltäväksi koko laajuudessaan. Tämä on mielestäni sujuva keino kiertää ikävä tosiasia.

SMP:n mielestä nyt käsiteltävänä olevaa hallituksen maaseutupoliittista selontekoa ei olisi tullut viedä läpi eduskunnassa ennen Suomen EU-jäsenyyssratkaisun ratkaisusta sekä jäsenyyden mahdollisesti toteutuessa siihen liittyvien nk. kansallisten tukitoimien hyväksymistä. Näin siksi, että maaseutupoliitiikan tulevaisuuden harjoittamisedellytykset ovat hyvin pitkälti riippuvaisia tulevasta EU-ratkaisusta ja siihen liittyvistä toimista.

Mielestämme on hyvin kyseenalaista, että eduskunta lausuu mielipiteensä maaseutupoliittikastamme tietämättä lainkaan, mitkä ovat sen harjoittamisedellytykset tulevan vuoden alusta alkaen. Tämän takia selonteon mietinnön laatiminen olisi tullut jättää jäsenäänestyksen jälkeiseen aikaan tämän vuoden lopulle. Valitettavasti eduskunnan työtävät eivät mahdollista nyt käsitelyssä olevan hallintovaliokunnan mietinnön pöydälle panemista tänään esimerkiksi joulukuun 16. päivänä pidettävään täysistuntoon, jolloin tiedossamme olisi Suomen EU-ratkaisu ja sen sisältö. Kun tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, totean vain eduskunnan ajavan tässäkin sokkona EU-junan perässä.

Edustajat Tennilä, Jokiniemi ja Korkea-
merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U k k o l a : Arvoisa rouva puhemies! Hallintovaliokunnalla oli lähestulkoon mahdoton tehtävä työsteessään maaseutupoliittisesta selonteosta mietintöä. Sen oli annettava kannanottonsa selonteosta, joka sinänsä oli melkoinen toiveiden tynnyri. Mutta ei tässä vielä kaikki. Maaseudun kannalta oleelliset aluepoliittisen lainsäädännön uusiminen ja integraatoratkaisut

eivät selontekoa annettaessa viime vuoden puolella olleet vielä tiedossa. Toisin sanoen: selonteko piimi valiokunnan käsiin. Aluelait ovat sentään nyt jo voimassa, joten niiden vaikutus on mietinnössä voitu ottaa huomioon. Sen sijaan EU-ratkaisun lopputulosta ei tiedä kukaan. Tee siinä sitten mietintöä, millä keinoin maaseutu voidaan Suomessa säilyttää elävänä! Ensiksi pitäisi tietenkin saada vastaus maaseudun kannalta kaikkein oleellisimpaan asiaan: Halutaanko Suomessa ylipäänsä, että maaseutua on olemassa? Viimeaikainen sekoilu EU-asiassa antaa kylä aiheen olettaa, että on piirejä, joissa ei haluta.

Mietinnön tekeminen oli kiistatta ankeaa puuhaa: käsissä vanhentunut selonteko, edessä tuntematon tulevaisuus. Itse asiassa valiokunta voi onnitella itseään, että se sai ulos edes jonkinlaisen tekeleen. Mietinnön heikkous on sama kuin selonteonkin. Se yrittää saada monimuotoisen elämän yksin kansiin.

Maaseudun ihmisten elämään vaikuttaa koko yhteiskunnan kehittäminen: aluepolitiikka, maatalouspolitiikka, talouspolitiikka, integraatiopolitiikka, teknologiapolitiikka, liikennepolitiikka, koulutus- ja kulttuuripolitiikka, ympäristöpolitiikka, elinkeinopolitiikka, metsäpolitiikka, kalapolitiikka, matkailupolitiikka jne. Voiko siis olla ylipäänsä erityistä maaseutupolitiikkaa? Jos voi, niin silloin tietysti pitäisi olla myös kaupunkipolitiikkaa. Valiokunta yritti pelastaa tilanteen korostamalla sitä, ettei maaseutupolitiikka ole mikään irrallinen saareke, vaan osa yleistä yhteiskunnan kehittämistä. Kaikki se, mitä me täällä päätämme ja mistä muualla päätöksiä teemme, vaikuttaa yhtä lailla niin maaseutuun kuin kaupunkiseutuihinkin, yhtä lailla maaseudun asukkaisiin kuin kaupunkilaisiin.

Selonteon lähtökohta oli, että maaseutu saadaan elinvoimaiseksi tai ainakin säilytetään nykyinen infrastruktuuri ja asujaimisto ylhäältä päin tapahtuvalla ohjauksella, holhouksella, neuvonnalla ja organisaatioilla.

Mietinnössä on sentään parempi lähtökohta, tarkastelukulma. On haluttu korostaa nimenomaan sitä, että eri alojen ja tahojen yhteistyöllä maaseutu voidaan pitää elinvoimaisena, jos niin halutaan. Mietinnössä halutaan luottaa — toisin kuin selonteossa — maaseudun ihmisten omaaloitteisuuteen, koota järjestelmiä tuki- ja neuvontajärjestelmiä selkeiksi kokonaisuuksiksi, vähentää toimintaa säänteleviä lupa-, hygieni- ja muita säännöksiä, korostaa etä- ja joustotyön merkitystä maaseudun elinvoimaisena pitämiseksi.

Rouva puhemies! Kansanedustajien pöydille tuli juuri muutama hygieniasäännös. Ne kyllä osoittavat, että tässä suhteessa niin hallitus kuin ilmeisesti eduskuntakin toimivat kyllä täysin päinvastoin kuin pitäisi asioita maaseudun kannalta esittää. Ei meidän tarvitse kaikkea Eta-lainsäädäntöä ottaa huomioon. Täytyy siinäkin pystyä järjeä käyttämään. Eta on vain sellainen verho, jonka takana säätelijät, holhoajat ja pykälänikkarit ministeriöissä nykyisin tekevät omia esityksiään, ja me täällä vain hyväksymme. Mekin voisimme joskus käyttää järjeämme.

Erityistä huomiota on kiinnitetty mietinnössä aluepolitiikkaan. Jos aluepolitiikkaa hoidetaan maakunnissa niin kuin lakia luotaessa uskottiin ja toivottiin, maaseutua ei silloin unohdeta. Pulmana aluelainsäädännön toteuttamisessa on valtio itse — tai pikemminkin hallitus itse ja sen sektoriministerit. Siksi on paikallaan, että eduskunta mietinnön hyväksyessään potkaisee sektoriministeriöitä takapuoleen. Mietinnössä näet todetaan selkeästi ja yksiselitteisesti: ”Sektoriministeriöt eivät ole olleet riittävän halukkaita luovuttamaan lisää tarvittavaa päätösvaltaa ja resursseja aluetason hallinnolle. Sektorihallinnon itsekästä yhteiskunnan kokonaisedusta piittaamaton reviiirajattelua ei voida pitää hyväksyttävänä.” Tämän, rouva puhemies, toivoisi olevan toimintaohje hallituksen ministereille ja ministeriöille.

Arvoisa puhemies! Maaseutu ei ole kaikkialla samanlainen, vaan se on Suomen eri puolilla erilainen. Ihmiset alueilla ja jopa maaseudulla itse tietävät, miten he asiansa hoitavat tai ainakin haluaisivat hoitaa.

Maaseutu kaupunki- ja jopa kuntataajamien ympäristössä mitä ilmeisimmin rajuista muutoksista selviää, etenkin jos maatalouspolitiikkaa pystytään veivaamaan hieman yrittäjämäisempään suuntaan. Mutta on ilman muuta selvää, ettei ns. syvä maaseutu, syrjäseutu, selviä vaikeuksistaan, ellei pidetä huolta maaseudun peruselinkeinoista: porotaloudesta, karjataloudesta, maanviljelyksestä ja metsätaloudesta. Syrjäseuduille maaseutupolitiikan hienot tavoitteet, kuten maaseudun palvelujen uudelleen järjestäminen, yritystoiminnan lisääminen, matkailu, maaseudun sivuelinkeinojen monipuolistaminen ja kaiken maailman tuet, ovat vain lisukkeina. Jos peruselinkeinot tuhoutuvat, tuhoutuu myös syvä maaseutu. Monin paikoin syrjäseudut ovat jo tuhoutuneet ja autioituneet. Talvella syvän maaseudun kylistä tulee aavekylä. Kun kylistä

on tuhoutunut koulu, kauppa ja posti, kuka siellä enää asuu? Kesäasujaimiston palvelijana maaseudun väestö ei itseään voi elättää.

Kaupungin ja maaseudun suhde on katkenut, vaikka kaupunkilaisista suurimmalla osalla on juuret maaseudulla. Kaupunkilaiset pitävät maaseudun väkeä elätteinä, jotka elävät vain valtaisten tukiaisten varassa. Vaikka valiokunta mietinnössä paheksuu tällaista vastakkainasettelua, siitähän viime aikojen riehunnassa on ollut kysymys, kateudesta, ahneudesta, toisten elämänolosuhteiden täydellisestä ja tahallisesta väärinkäsittämisestä.

Uskon vakaasti, että ellei maaseudun peruselinkeinojen ristiksi olisi aikaan laadittu viheliäisiä holhousjärjestelmiä, maaseudulla asuisi nyt itseensä luottavia maatalousyrittäjiä. Kun maataloustuki kautta aikojen on perustunut ajatukseen: mitä enemmän tuotat, sitä enemmän tukea ovat ylituotannon rajoitukset, siis kansalliset toimet 80- ja 70-luvulla, ovat kalahtaneet juuri niiden syvän maaseudun pienviljelijöiden ristiksi, joiden olemassaolosta riippuu, säilyykö Suomen maaseutu asuttuna vai ei. Voi kysyä: Kenen syytä tämä on? Ketkä olivat päättämässä 80-luvun alussa taikka koko 80-luvulla maataloustuen muodosta ja järjestelmistä? Niiden puolueitten tehtävänä myös olisi purkaa tämä järjestelmä hallitusti. Niitä puolueita on niin hallituksessa kuin oppositiossakin.

Maaseudun väestö ei ole pitkiin aikoihin saanut hoitaa asioita niin kuin olisi itse halunnut. Aina on ollut joku, joka on tietänyt asiat paremmin ja tietää näköjään jatkossakin. Nyt suuri osa kansalaisista on sitä mieltä, että maaseudulla ihmisten on tultava toimeen omillaan. Tulevatko suuret yrittäjät tässä maassa toimeen omillaan? Tulevatko pankit toimeen omillaan? Tuleeko herra Masa-Yards toimeen omillaan ilman valtion takauksia, jotka voivat kalahtaa vielä kipeästi veronmaksajien kukkaroon? — Rouva puhemies! Tässä maassa ei enää kukaan tule toimeen omillaan.

Maaseudun elinvoima riippuu meistä kaikista, meidän päätöksistämme. Ellemme tätä ymmärrä, elävää maaseutua ei kohta ole. Maaseutu ei ole yhteiskunnasta irrallaan oleva saareke. Sen elinvoimaan vaikuttavat kaikki päätöksemme, kuntien toiminta- ja palvelukyky, aluepolitiikan tehokkuus. Maatalous- ja aluepolitiikan tärkeyttä maaseudulle ei voida yliarvioida. Jos aluepoliittisen lainsäädännön toteuttaminen epäonnistuu itsekkään reviirijattelun vuoksi, kaikki menee pieleen. On uskallettava luottaa alueiden ja

alueella asuvien ihmisten omatoimisuuteen, annettava vastuuta alueen omille yhteisöille, joihin maaseudun kylätkin kuuluvat. On vähennettävä ylhäältä tulevaa paimentamista ja holhoamista. Vain tehokkaan aluepolitiikan turvin maaseutu pysyy jatkossakin suomalaisena kulttuurimaisemana ja voimanlähteenä. Jos aluepolitiikassa epäonnistutaan, epäonnistutaan myös maaseudun kehittämisesässä.

Aivan lopuksi olisin puuttunut muutamaankin yksityiskohtaan. Olisin kysynyt hallitukselta: Onko tällaisilla selonteoilla ja niistä annettavilla mietinnöillä ylipäätään mitään virkaa? Tämä epäily nimittäin johtuu siitä, että jo selonteossa hallitus lupaa muutamia tekoja, mutta ei ole vielä tehnyt lupaustensa toteuttamiseksi yhtään mitään. Nämä asiat mainitaan mietinnössä kohdassa 5, Muut kannanotot.

Selonteossa hallitus sanoo: ”Tuloveron jakautumista nykyistä oikeudenmukaisemmin varsinaisen asuinkunnan ja loma-asunnon sijaintikunnan kesken selvitetään ottaen huomioon kiinteistöveron vaikutukset.” Rikkaa ristiin ei ole pantu eli selvitystyötä ei ole edes aloitettu. Ei ole käynnissä selvitystyötä pääomaverotuksen metsävaltaisille kunnille aiheuttamista haitoista tai voitoista. Hallitus lupaa selonteossa ottaa käyttöön ja soveltaa kotimaisia energialähteitä suosivia verotuksellisia keinoja, joilla voidaan mm. vaikuttaa alentavasti hiilidioksidipäästöihin. Verotusratkaisuilla hallitus lupasi lisätä etenkin nopeasti uusiutuvan ympäristöystävällisen puun kilpailukykyä. Mutta mitään ei ole tapahtunut. Valmistelutyötä ei ole edes käynnistetty.

Mitä varten selontekoja, arvoisa puhemies, laaditaan ja lupauksia annetaan, jos niitä ei edes haluta toteuttaa? Mielestäni hallitus on kyllä eduskunnalle selityksen velkaa.

Maa- ja metsätalousministeri P e s ä l ä : Rouva puhemies! Keskustelun kuluessa taisi sisar R. Aho, mainita, että kuva on hiukan rujo. Minusta tämä kotomaamme koko kuva on enemmänkin kaunis. Sillä, kun maaseutua ajatellaan, on varmasti enemmänkin hymyilevät äidinkasvot; ehkä on pieni ero peruskäsityksissä. Muutoinhan näissä puheenvuoroissa ei oikein paljon ole ollut ristiriitaa niiden käsitysten kanssa, mitä hallitus näkee maaseutupoliitikassa. Jos varsinkin karsitaan puheenvuoroista pois tuollainen poliittinen liturgia, niin sieltä löytyy alta jokaisen ryhmän puheenvuorosta muutama perustekijä.

Ensinnäkin tulisi saada muuta toimintaa kyläteitten varsiin, sivuelinkeinoja. Se on jokaisessa puheenvuorossa. Jokaisessa puheenvuorossa korostetaan, että metsä on se, mikä on erityisen tärkeä, ja siitä voidaan saada työtä ja toimentuloa. Se on ihan oikein ja hyvä asia. Tämän lisäksi jokaisessa puheenvuorossa lähdettiin siitä, että aluepolitiikka on sellainen väline, jolla näitä asioita voitaisiin hoitaa. Tämän lisäksi yleensä puhuttiin kaikissa ryhmien puheenvuoroissa maaseutupolitiikasta, mikä oli mielestäni ihan oikein. Maatalouspolitiikkaa oli enemmän vain höysteeksi. Se oli enemmän kyllä poliittista liturgiaa.

Joissakin puheenvuoroissa lähdettiin siitä, että muutos on ollut melkoinen 60-luvulta lähtien. Se on totta, ja se muutos yhäti vain kiihtyy. Jos sitä tarkastelee joidenkin lukujen valossa, niin tuon 30 vuoden kuluessa maaseudulta on lähtenyt pois miljoona ihmistä. Kun väkiluku on lisääntynyt samalla, niin kaupungeissa väkiluku on kasvanut puolellatoista miljoonalla ihmisellä. Samaan aikaan maaseutuihmisten, niiden jotka maaseudulla elävät ja asuvat, määrä 40 prosentista on pudonnut 20 prosenttiin. Eli meillä on rakennemuutos, ja jos maatalojen lukumääräänkin katsotaan, se on pudonnut noin kolmasosaan. Kun tästä eletään eteenpäin noin kymmenen vuotta, määrä vielä tästä tasostaan putoaa noin puolet. Eli rakennemuutos on tapahtunut ja sitä tapahtuu varsin voimakkaasti. Sitä tietysti pyritään edesauttamaan monenlaisin keinoin.

Äsken kuulimme, että hallitus lupaa eikä tee mitään. No, totta on, ettei ole tehty esimerkiksi tämän selonteon yhteydessä, kun se nyt vasta tulee valiokunnasta eduskuntaan. Jos eduskunta onkin aivan eri mieltä, niin on toki syytä kuunnella, mitä mieltä eduskunta on, ja jos luvataan joitakin asioita, tämän käsittelyn jälkeen tietysti on arvostelemisen paikka. Jos nyt ajatellaan vaikka metsäasioita, niin iltakoulu istuu parasta aikaa ja sieltä lähtee liikkeelle metsien ympäristöohjelma, siihen liittyvä hallituksen periaatepäätös ja siitä eteenpäin metsälakien valmistelu, jossa yleismetsälaki on keskeisimpänä. Samoin maanhankintalain, joka täällä mainittiin, muutosesitys on hallituksessa ja tulee eduskuntaan, jolla muutoksella nimenomaan pyritään siihen, että voitaisiin paremmin ja järkevämmin — se täytyy myöntää — hoitaa maanhankintaan liittyvät asiat.

Mielihyvällä kuulin mielipiteitä meille kaikille yhteisestä asiasta: hallinnollisista esteistä. Me kaikki tiedämme, että on paljon sellaista byro-

kratiaa, jota tulisi muuttaa. On hallinnollisia esteitä, jos nyt ajatellaan vaikka elintarviketaloutta, suoramyöntiä ja kaikenlaista omaehtoista ja lostamista ja markkinointia. On paljon sellaista byrokratiaa, joka on jonninjoutavaa ja turhaa. Kun äsken mainittiin laeista, jotka liittyvät liha-, kala- ja maitohygieniaan jne., se on aikamoinen nippu.

Jos ajatellaan vaikka Lapin asukasta ja porotaloutta, niin niissä laeissa on periaate, joka helppottaa huomattavasti jatkossa poromiehen työtä. Kun hän markkinoi omaa tuotettaan ja kun nuo lait ovat voimassa, hän voi aivan vapaasti omalla konnallaan touhuilla tuotteensa kanssa. Viranomaisella ei ole sen jälkeen asiaa hyppysiin siihen, miten hän tuotteensa käsittelee, kunhan hän vain sen käsittelee ja asiallisesti myy. Tähän asti on ollut hiukan toisin.

Sen tähden on koetettu jo nyt siinä lainsäädännössä, joka on eduskunnalle annettu, tähdätä siihen, että voitaisiin hallinnollisia esteitä saada ainakin järkevämmälle tasolle. Mainittiin minusta erittäin hyvä esimerkki; voi olla, että se herättää ristiriitaisia tunteita, herättäköön, kotiviini. Minkä tähden ei voida valmistaa ja tuottaa sellaista, mikä Euroopassa, jonne olemme menossa, on itsestään selvää. Meillä tällaiset asiat ovat vielä monen monen byrokratian takana.

Maatalouden ympäristöasioista muutama sana täällä mainittiin. Nyt on hallitus hyväksynyt maataloudelle ympäristöohjelman. Sitä ei ole vielä julkistettu johtuen siitä, että se on käännetty englannin kielelle ja toimitettu eteenpäin — se liittyy EU-neuvotteluihin. Se on kuitenkin hallituksessa hyväksytty ja se on valmis. Se lähtee siitä, että jokaisella maatilalla tulee olla ympäristöohjelma vuoteen 98 mennessä. Minusta se on hyvä asia, niin pitää tehdä.

Nämä kaikki toimet ovat niitä, joilla pyritään eteenpäin jokaisessa ryhmäpuheenvuorossa esiin tulleissa hyvissä asioissa. Hallitus näkee aivan samalla tavalla. Selkeästä suunnittelusta myös jokin sana otti korvaani. Kaikkeen tähän sisältyy selkeää suunnittelua. Niinpä jos ajatellaan EU-tilannetta, me emme ilman suunnitelmia ja ohjelmia voi suorastaan käyttää mahdollisuuksiamme, vaan se perustuu nimenomaan ohjelmiin ja selkeään suunnitteluun, ja siihenkin valmius on olemassa.

Poliittiset teesit sinänsä kuuluvat luonnollisesti tällaiseen keskusteluun. Eivät ne mitään muuksi muuta, mutta tuovat ne tullessaan määrättyjä viitteitä.

Yhden hallitusryhmän puheenvuorossa mai-

nittiin muutamalla sanalla rajasuoja. Se on fakta. Me elämme suurten muutosten aikaa, suurten muutosten kanssa. Kun hallitusryhmän taholta esitetään sellainen käsitys, että rajasuoja on se kysymys, jonka kanssa nyt elämme todellisuutta, niin onhan aivan selvää, että silloin kaikki ne vaihtoehdot, jotka nyt ovat olemassa ja joiden kanssa tulee maaseutupoliittikan ja suomalaisen elintarviketalouden elää, ovat nyt ja tässä, ja ne on käsiteltävä ja niistä on tehtävä päätökset. On lähdettävä siitä, että kun maailma muuttuu ja asiat muuttuvat, myös meidän on muututtava ja mukauduttava niihin.

Olkoon tuki minkälaista tahtojaan — sekin periaate täällä on tullut esille — tuen tulisi tähdätä siihen, että muullainkin toiminta samalla mahdollistuu. Mieltä lämmitti se, kun todettiin, että maaseudulla verrattuna johonkin muuhun elinkeinoon perinteinen yrittäminen on asia, joka siellä on luontaista. Se kyllä lämmitti mieltä.

Aluepolitiikka mainittiin monessa puhevuorossa, ja se on hyvä. Nimittäin aluepoliittisin keinoin voidaan rakennerahastojen kautta asioita edesauttaa, ja se koskee laajasti maaseutua. Se on maaseutupoliittikkaa, se ei tähtää mihinkään yhteen ammattiin, johonkin maatalouspolitiikkaan, vaan se on hyvin laaja asia, ja huomattava summa, jos olemme EU-jäseninä, kulkee tätä kautta. Minusta tämänpäiväinen ja huomoinen tapahtuma Senaatintorilla, kun Kainuu esittelee omia mahdollisuuksiaan, on hieno näyttö siitä, miten tulee aluepolitiikka ja maaseutupoliittikka nähdä ja ymmärtää oikein. Jos ystävillä vain on aikaa, niin sietäisi mennä katsomaan. Erinomainen näytön paikka kainuulaisilta, miten he ovat tämän ajan oivaltaneet. Hieno juttu. Sellaiseen pitäisi kaikkien pyrkiä.

Minun käsitykseni, arvoisa puhemies, maaseutupoliittikasta on se, että maaseudulla on elävä kylätie. Sen varrella on erilaista toimintaa nytkin jo, siellä on omakotitaloja, siellä on jokunen maatalo, siellä on pienyritystoimintaa, se on hyvin elävä ja terve kylätie. Siellä ei ole katkeruutta eikä siellä ole sellaista asennetta, jossa suuntaan tai toiseen katsottaisiin karsaasti. Se on nyt jo siellä olevaa todellisuutta, ja se kehittyvä koko ajan. Tämäkin keskustelu sekä myös selonteko kaikkienensa, kun karsitaan pois poliittinen liturgia ja poliittiset teesit, varmasti kokonaisuutenaan tähtää päämäärään, jossa meillä ei varmastikaan kenelläkään ole mitään poikkiteiloista ja pois pantavaa.

Arvoisa puhemies! Minusta tämä keskustelu on ollut kaikkienensa erinomaisen rakentava.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Urpilaisen puheenvuoron johdosta. Hän otti esille kuntatalouden asiat. On totta, että kaikkien meidän pitää kantaa huolta kuntien taloudesta. Hänen puheenvuoronsa oli kuitenkin ristiriitainen, sillä me tiedämme, että suuri joukko Suomen kunnista elää tai kuolee maatalouden kanssa. Sen vuoksi on kohtuutonta se piittaamattomuus, jota hän osoitti hallituksen päättämää kotimaista elintarviketalouden pakettia kohtaan. Näille alueille maatalouden ja elintarviketalouden menestyminen on välttämättömyys, ja se on myös kuntien talouden kannalta peruskysymys. Tästä syystä minusta puheenvuorossa oli selvä ristiriita. Kun ed. Urpilainen vielä totesi, että tämä on sosialidemokraattien asettaman linjan mukainen, sitäkin oudommalta tuntuu, koska kyse on toisaalta hyvin suuren ihmisjoukon työstä ja toimeentulosta ja toisaalta hyvin suuren kuntajoukon taloudesta ja tulevaisuudesta. Kyllä meidän tässä talossa pitää kaikkien kantaa huolta siitä, että myös kunnat selviytyvät edessä olevista muutoksista, olipa taustana Suomen liittyminen EU:n jäseneksi tai jatkaminen nykyisellään Etasopimuksen varassa. Kaikissa tapauksissa tulee muutoksia ja niihin haasteisiin meidän pitää täällä pystyä mahdollisimman yksituumaisesti vastaamaan niin, että elämisen edellytykset säilyvät.

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin kiitän ministeri Pesälää erittäin rakentavasta vastauksesta ryhmäpuheenvuoroihin ja erityisesti kiitän siitä tiedosta, jonka hän saattoi eduskunnalle, että voimassa oleva maanhankintalaki on tarkoitus istuvan hallituksen toimesta vielä muuttaa. Toivotavasti tuo tapahtuu mahdollisimman nopeasti.

Ed. Väistölle toteaisin vain lyhyesti sen, että puheenvuorossani painotin nimenomaan kuntakentän taloudellista kantokykyä tällä hetkellä hoitaa niitä velvoitteita, joita erityislait ovat asettamassa. Olin huolissani siitä, että kun esimerkiksi aluekehityslaki vuoden alusta toki yhdessä tehtiin ja kunnille vastuuta annettiin, nämä uudet haasteet ovat ilmeisesti kuitenkin tähän tilanteeseen nähden, mikä kuntien taloudellinen kantokyky on, muodostumassa erittäin raskaaksi. Toivon, että tältä osin maan hallitus ei enää omilla toimenpiteillään ole kuormittamassa lisää kuntien kantokykyä niin, että kunnat todellakin joutuvat antautumaan näiden tehtävien hoitamiseksi. Tämä on se suuri huolenaihe. Kun tiedämme, että hallitus on ilmeisesti ensi vuoden budjetin

valmistelun yhteydessä jatkamassa sitä linjaa, että valtionosuuksia leikataan, niin minä pelkään, että tämä tie johtaa siihen, että muutkin kuin Karkkila joutuvat toteamaan, että rahkeet eivät kestä, henkselit eivät kestä, vaan joudutaan antamaan periksi.

On muistettava, että maatilataloudesta saadaan vain noin 3 prosenttia kuntien ja valtion saamista tuloveroista. Eli eivät maatilatalouden harjoittajien maksamat veromäärät kovin suuria ole. En vähättele sitä, mutta ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

E d. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On vaikea keksiä täydet kriteerit täyttävää vastauspuheenvuoroa ministeri Pesälälle. Hänen näkemyksiinsä voidaan yhtyä. Erinomaista kuulla.

Mutta kun hän puhui 60-luvun ja sen jälkeisistä tapahtumista ja miljoonan, ehkä enemmänkin, ihmisen lähtemisestä maaseudulta, niin täytyy kyllä todeta sekin, että 60-luvulta tähän päivään kehitys maaseudulla on monessa mielessä positiivista. Maaseutu on löytänyt itsensä ja oppinut taistelemaan olemassaolostaan monilla eri toiminnoilla ja toimenpiteillä ja on tänä päivänä jossain määrin ja joissakin suhteissa vahvempi kuin 60-luvulla. Se on terve, elinvoimainen, taisteleva maaseutu tänä päivänä. Sitä on erittäin vaikea tuhota, mikä on ihan positiivinen asia. Se luo myös kasvupohjan henkisesti niille puolelletuista miljoonalle ihmiselle, jotka ovat vielä jäljellä, ja heidän jälkeläisilleen, jotka ehkä ovat muuttamassa takaisin maaseudulle. Olen aina puhunut luontaistaloudesta ja tuolla tavalla.

Tämän 30 vuoden aikana myös mökkiläiset, ne kaupunkiläiset, joiden väitetään katkeruutta tuntevan maaseutua kohtaan, ovat löytäneet maaseudulta oman paikkansa ja tässä on myös lähentänyt maaseudun ja kaupungin suhteita. En suhtaudu kovin kauhean kriittisesti maaseudun ja kaupungin suhteisiin.

Lopuksi, rouva puhemies — olen aivan heti lopettamassa — maaseudun pienteollisuutta, kyllä, on syytä kehittää, mutta sen on oltava luontaisista lähtökohdista lähtevää. Ei mennä enää niihin virheisiin, että tehdään joka mutkaan väkisin paja, joka sitten vuoden tai vuoden ja kuukauden kuluttua menee konkurssiin. Kun se lähtee maaseudun luontaisista ja selkeistä tarpeista, silloin ollaan oikeilla linjoilla.

E d. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tervehdimme ilolla ministeri Pesälän ilmoitusta siitä, että metsien samoin kuin maatalouden ympäristöohjelma on tulossa. Kotiviiniasista en ole ihan samaa mieltä kuin hän ihan periaatteellisista syistä. Marjan käyttöäkin voisi lisätä ilman viiniä.

E d. U r p i l a i s e l l e haluaisin sanoa muutaman kommentin. Hän korosti suomalaisen maaseutumaisen tärkeyttä. Jos nyt Suomi liittyy EU:n jäseneksi ja tuottajahinnat putoavat puolella, tulee hallitsematon rakennemuutos ja konkurssiaalto, seurauksena maaseutu autioituu, pellot kasvavat pajukkoa ja autiot talot ränsistyvät vuosien kuluessa. Tämä on EU-jäsenyyden tuoma maaseutukuva. Minusta se on aika lohduton. Tätä sitten ed. Urpilainenkin varmaan kannattaa, kun hän on jäsenyyden puolella.

E d. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En malta olla heti kommentoimatta ed. Laakkosen puheenvuoroa toteamalla, että kyllä nimenomaan vanhoista EU-maista, Ranskasta ja Saksasta, löytyy hyvin eläviä kyliä. Ne perustuvat juuri sellaiseen yrittäjyyteen, jota ministeri Pesälä hahmotti myös suomalaisen maaseudun tulevaisuudeksi.

Tässä mielessä haluaisin, rouva puhemies, todetakin, että ministeri Pesälän puheenvuoro oli hyvin merkittävä linjanveto suomalaisen maatalouspolitiikan tulevaisuuteen. Siinä otettiin hyvin selkeästi nyt kantaa rohkeista askeleista kohti yrittäjyyttä ja myös siltä pohjalta, että kilpailukykyä ei haeta enää suuruuden ja keskittämisen kautta vaan myös hajautetun elintarviketalouden kautta, jossa hyväksytään maaseudulle pienimuotoinen elintarviketuotanto, jonka jatkojalostuksesta markkoja jää myös tiloille, tehdään sitten kotiviiniä, juustoa, bratwurstia tai jotakin muuta. Laadussa on ilman muuta meidän mahdollisuutemme ja kilpailukykyemme. Silloin se merkitsee periaatteellista suurta askelta myös holhouksesta kohti yrittäjyyttä. Toivon ministeri Pesälälle parhainta menestystä myös sen mittavan säädösvidakon purkamiseen, minkä äärellä nyt joka tapauksessa ollaan.

Toinen asia, johon haluan, rouva puhemies, kiinnittää huomiota, on ilmapiiri, jonka suoraan sanoen tämä keskustelu nyt kansallisen sopeutuspaketin osalta on osoittanut. Se on tavattoman huono, maaseudun ja maatalouden kannalta ahdistava, ja pahaa pelkään, että meiltä löytyy hyvin paljon nuoria maatalouden harjoittajia,

joilla ei ole enää rohkeutta ja halua yrittäjyyteen sellaisessa ilmapiirissä, missä tänä päivänä Suomessa keskustelua käydään. Eräs lehti tunnetussa artikkelissaan kutsui maaseutua tuppukylyksi. Totean vain, että juuri tällaisella aliarvioivalla asenteella viedään viimeisetkin rippeet siitä hyvästä itsetunnosta, johon ed. Aittoniemi viittasi. Sitä siellä kyllä on, mutta on tärkeitä, että sitä ei repivässä keskustelussa nyt tuhota vaan voidaan kansallisesti kokoontua tämän mittavan asian äärellä yhteen.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälän puheessa oli monia hyviä kannanottoja. Toivottavasti hän pystyy ne toteuttamaan. Yksi oli nimenomaan maanhankintalain uudistaminen, niin että maanhankinta ei ole sillä tavalla suljettu, kuin se tällä hetkellä on.

Varsinaisesti pyysin vastauspuheenvuoron lihahygienialaista, jota ministeri Pesälä käsittääkseni piti hyvänä. Voi olla, että se on hyvä nykyiseen lakiin verrattuna. Mutta kun minä olen lukenut tätä, tässähän näiltä laitoksilta edellytetään lupaa ja rekisteröintiä eli ei se ole vapaata elinkeinoa. Sen lisäksi vaikka mennäänkin omavalvontajärjestelmään eli laitoksen sisäiseen seurantaohjelmaan, omavalvonnallekin on järjestetty moniportainen valvontaverkosto ja valvontaviranomaiset. On omavalvonta, jota valvotaan moninkertaisessa byrokratiassa. Ainakin minä löysin kolme neljä valvontatasoa. En minä kyllä oikein pidä tätä yrittäjyyttä tukevana uudistuksena, kun päinvastoin pitäisi juuri, niin kuin ed. Markku Laukkanen sanoi, päästä eroon turhasta byrokratiasta.

En tiedä, miten Eta-säännökset pitää ottaa. Jos kauppa, vientiä ulkomaille harjoitetaan, toki täytyy hygieniatason olla sellainen, että se ei estä kaupankäyntiä. Mutta kysymys on ihan pienistä asioista, esimerkiksi tinkimäiden myynnistä tai pienen kotiteurastamon pitämisestä. Jos niihin pitää olla mielettömät hygieniaviranomaisvalvontajärjestelmät seurantaohjelmineen ja valvontaverkostoineen, kyllä se vie yrittäjyyden hengen minimiin.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Maa- ja metsätalousministeri P e s ä l ä : Arvoisa puhemies! Ihan esimerkkinä äskeiseen, miten nyt halutaan nähdä juuri pienemmän yrittämisen mahdollisuudet: Jos otetaan vaikka

poromies, joka on lähempänä ed. Ukkolaa. Hän voi, jos hän niin haluaa, tappaa naksauttaa poron siinä tanhuvillaan ja saa myydä. Sitä ei estä mikään näiden uusien säännösten mukaan. Jos hän haluaa hiukan suurimuotoisempaa, niin saadaan perustaa varsin helposti pienimuotoinen teurastamo, joka käsittelee lihaa aina 5 000 kiloon asti viikossa ja jonka säännökset ovat melkoisen väljät verrattuna nykyisiin. Tämän lisäksi on nykyinen taso, Eta-tasoinen teurastamo, joka voi harjoittaa vientiä. Minusta tällaisin toimin juuri kevennetään byrokratiaviidakkoa, joka mahdollistaa pienimuotoisen toiminnan kotoiselta tilalta lähtien aina mittavaankin Eta-vientiin.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälä korosti puhevuorossaan maaseutupoliittikkaa ja maaseutupoliittisia päämääriä yleensä yhteiskuntapolitiikassa. Tämä on ehdottomasti aivan oikein. Tällä hetkellä meillä tehdään tärkeitä maaseutupoliittisia ratkaisuja mahdollisen EU-jäsenyyden varalta. Mehän tiedämme, että tähän kuuluvat aluepoliittiset kysymykset eli 2- ja 5b-tuet liittyvät tietyllä tavalla toisiinsa. Meillä jotkut haluivat nyt kaupunkikuntia lisää näiden tukialueiden piiriin maaseutukuntien sijasta. Kuitenkin jokainen ymmärtää, että mahdollinen EU-jäsenyys toisi nimenomaan maaseudulle voimakkaan rakennemuutoksen. Sen sijaan monille kaupungeille se tuo nimenomaan lisämahdollisuuksia. Myös sellaisia maaseutukuntia, jotka jäisivät kokonaan A-alueelle, nollatukialueelle, oltaisiin jättämässä pois 5b-tuen piiristä. Se on mielestäni käsittämätöntä.

Toinen rajakysymys, jota ministeri Pesälän ministeriössä valmistellaan, on lfa-rajaa. Se on nyt valmistunut yhden vuoden vehnänviljelyprosentin perusteella vailla minkäänlaisia maaseutupoliittisia päämääriä. EU:ssahan tässä yhteydessä ovat maaseutupoliittiset päämäärät vahvasti mukana. Ehkä nimenomaan sellaiset paikkakunnat, missä ei ole muita elinkeinomahdollisuuksia, vaan koko elinkeinotoiminta on maatalouden varassa, huomioidaan tätä rajausta tehtäessä. Toivoisin, että maatalousministeriössäkin lfa-rajankin vetämisessä huomioitaisiin maaseutupoliittiset päämäärät eikä vain yhden vuoden tekniistä vehnänviljelyprosenttia, jossa maaseutupoliittinen päämäärä ei tule riittävästi esille. Tässä ministeri Pesälältä odotetaan myös tekoja maaseutupoliittikan tekemisessä silloin, kun on tekojen paikka.

Ed. **K o r k e a o j a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä haluaisin kommentoida ed. Urpilaisen puheenvuoroa, kun hän totesi, että maatalouden osuus maksetuista veroista on muutaman prosentin luokkaa. Se varmasti pitää paikkansa ja kertoo myös siitä, että osuus tuloista on varsin pieni, mutta se ei suinkaan kerro siitä, mikä maatalouden merkitys on elinkeinotoiminnassa valtakunnassa. Metsätalouden alkutuotannon osuus bkt:stä on 3 prosenttia, ja jokainen tietää, että tästä alkava ketju on koko Suomen elinkeinotoiminnan ja kansantalouden runko. Nämä alkutuotannon prosentit eivät toki kerro koko totuutta.

Me olemme tehneet muutamia selvityksiä maatalouden vaikutuksista eri kunnissa. Tutkittiin mm. Huittisten kaupunkia, jossa maatalouden peruseluvut ovat suhteellisen pieniä, mutta sen jälkeen, kun käytiin kunnan elinkeinorakenne kokonaan läpi, havaittiin, että teollisuus on siellä joko elintarviketeollisuutta tai maataloudelle panoksia tuottavaa teollisuutta ja hallinto ja palvelu palvelevat joko suoraan maataloutta taikka maatalouteen liittyvää teollisuutta. Eli jos sieltä perusosa otettaisiin pois, mitään ei jäisi jäljelle. Se on todella keskeinen osa huolimatta pienistä prosenteista.

Täällä on monessa puheenvuorossa puhuttu, että pitäisi päästä holhouksesta kohti yrittäjyyttä. Ongelma on se, että EU-tyyppinen maatalouspolitiikka Suomeen sovellettuna ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

P u h u j a : ... näyttää johtavan yrittäjyydestä kohti holhous.

Ed. **P u l l i a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on aika moni näyttänyt kiinnittäneen huomiota siihen, että maataloustuotteiden jatkojalostusta pitäisi saada niin sanotusti pienimuotoisesti järjestymään ja että maa- ja metsätalousvaliokunnasta on valmistunut eri hygienialakeja tänne ison salin käsitteilyyn. Siinä yhteydessä on päivitelty sitä, kuinka paljon tässä on vielä säilytetty valvontaa, tarkastusta jnp. On syytä kahteen seikkaan kiinnittää huomio:

Toinen on se, että nämä ovat Euroopan unionin direktiivien mukaisia ratkaisuja, joita kuitenkin maa- ja metsätalousvaliokunta on niin paljon keventänyt kuin se sallituissa rajoissa on ollut mahdollista.

Toinen asia, joka tässä on kuitenkin hyvin merkittävä, on tuottajan vastuu. Entäpä jos käy sillä tavalla, että hygienia pettääkin? Pieneltä yrittäjältä ovat menneet markkinat kertaheitolla, nimi on tärvelty, ja elinkeino loppuu siihen paikkaan. Elikkä ei aina kuitenkaan ole pahasta, että on valvontaa ja jonkin verran säätelyä kuvassa mukana, koska se suojelee pienyrittäjää elinkeinon harjoittamisessa.

Ed. **L a a k k o n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Markku Laukkanen sanoi, että Ranskassa ja Saksassa on eläviä kyliä, vaikka maat ovatkin EU:n jäseniä. Tässä yhteydessä on paikallaan huomauttaa, että esimerkiksi Hollanti saa tukea EU:lta 9 100 markkaa hehtaaria kohden, kun Suomelle tulisi noin 1 200 markkaa hehtaarille keskimäärin. Tämä ero kyllä kertoo sen, miksi Keski-Euroopassa on eläviä kyliä.

Valiokunnassa pohdimme tosiaan hygienialakeja. Jokaisessa neljässä oli muistaakseni noin 70 eri pykälää. Monet asiantuntijat olivat sitä mieltä, että niitä olisi voitu yhdistää esimerkiksi elintarvikelakiin, mutta tämä kertoo sen tosiasian, että EU:ssa on direktiivi jokaiselle mahdolliselle kaupalliselle asialle, mutta terveydenhoitodirektiiviä ei kuulemma ole.

Lopuksi hokema, jota nykyään paljon käytetään. Sanotaan, että Herran siunauksessa on 20 sanaa, Yhdysvaltain perustuslaissa 200 sanaa, mutta EU:n direktiivissä hanhenmunien viennistä 20 000 sanaa. Tämä vertaus on hyvin puhuva. En ole itse laskenut noita sanoja, mutta näin sanotaan olevan.

Ed. **U r p i l a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakkonen oli aiemmassa vastauspuheenvuorossaan huolestunut siitä, miten käy suomalaisen maaseutumaiseman, jos liitytään EU:n jäseneksi. Ensin korostaisin sitä, että liitytään EU:hun tai ei, on mitä ilmeisin tosiasia se, että me joudumme arvioimaan joka tapauksessa nykyistä maataloustuotannon tasoa ja tuotantotapaa. Se on mitä ilmeisin tosiasia, eli tällä yhteiskunnalla ei ole kantokykyä jatkaa sitä menoa, mitä täällä on viime vuosina harrastettu ja harjoitettu. Tämän ovat monet asiantuntijat, mutta myös monet poliittiset päätöksentekijät eri puolueista todenneet. Minä uskon, ed. Laakkonen, että näin todella tulee tapahtumaan, eli ei tämän asian kanssa pidä elämöidä sillä tavalla, että EU tekee tämän. Se tapahtuu joka tapauksessa Suomessa. Niin on tapahtunut tähänkin asti.

Niin kuin sanottu, vuonna 50 meillä oli 55 prosenttia atv-väestöstä maataloudessa kiinni. Tänä päivänä heidän osuutensa on 7—8 prosenttia eikä EU ole siihen vaikuttanut. Se on luontainen rakennekehitys, joka tulee jatkuamaan. Ehkä me olemme tässä matkan varrella osin harjoittaneet sen kaltaista politiikkaa, että tuo rakennekehitys ei ole päässyt terveellä tavalla eteenpäin. Mutta nyt kantokyky on mennyt tältä yhteiskunnalta. Meillä ei ole taloudellisia edellytyksiä enää jatkaa samaa elämänmenoa kuin tähän asti. Tässä on se akilleen kantapää, ed. Laakkonen.

Ed. K o s k i : Arvoisa rouva puhemies! Maaseudun tulevaisuuden kannalta on erittäin suuri merkitys sillä, minkälainen henkinen ilmapiiri Suomen maaseudulla vallitsee. Täytyy sanoa, että tällä hetkellä ilmapiiri on erittäin vaikea. Ihmiset ovat henkisesti aika tavalla lamassa, ja se lama johtuu lähinnä Euroopan unionin ja Suomen jäsenyyden ympärillä käydystä keskustelusta. Mielestäni se keskustelu on osoittanut, että on hyvin kyseenalaista, onko Suomi valmis ja kypsä Euroopan unionin jäseneksi. Mielestäni sen ovat osoittaneet sosialidemokraatit ja muut arvostelijat, jotka ovat voimakkaasti hyökänneet kansallista elintarviketalouden pakettia vastaan. Eurooppaan innolla menijät ovat sosialidemokraattien johdolla laulaneet samaa laulua. He ovat vaatineet hyvin pitkään unionin jäsenyyttä, unioniin menemistä, lähes ilman minkäänlaisia ehtoja.

Muutama vuosi sitten voimakkaasti maataloutta painostettiin lähinnä sillä ja lähinnä sosialidemokraattien johdolla, että heidän mielestään Suomen maatalous saa tukea noin 24 miljardia markkaa. Tämän summan he olivat saaneet siitä, että laskettiin maailmanmarkkinahintojen ja kansallisen hintatasomme erotus, joka oli mainittu summa. Lukuhan oli täysin utopistinen siinä mielessä, että maailmanmarkkinahinnoilla ei ole mitään tekemistä todellisen hintatason kanssa. Yleensä ne ovat lähinnä dumppauserähintoja, joilla pyritään pääsemään eroon tuotteesta hinnalla millä hyvänsä.

Otin tämän luvun esiin sen vuoksi, että sitä voisi nyt arvioida tämän hetken taustoja vasten. Mikä se summa olisi tänä päivänä, jos verrattaisiin suomalaisten elintarvikkeiden hintatasoa maailmanmarkkinahintatasoon nyt tai sitten Euroopan unionin jäsenyyden yhteydessä? Se summa olisi noin 9 miljardia markkaa. Tämä todistaa sen, että joku taho on saanut etua Suo-

nessa hinnan alennuksesta elintarvikkeiden osalta ja todennäköisesti tulisi myös saamaan unionin jäsenyydessä.

Ihmeellistä tässä summien pyörittelyssä on se, että jälleen kerran viime aikoina on sosialidemokraattien taholta puhuttu uudesta summasta, joka lähentelee samaa kuin äsken mainittu 24 miljardia, eli on puhuttu maatalouden tuesta, joka olisi 30 miljardia markkaa. Tämä summa on jälleen täysin utopistinen. Ei sille löydy edes laskukaavaa, minkä pohjalta sen voisi laskea. Mutta ihme ja kumma, tämäkin summa on mennyt läpi tiedotusvälineissä ja sen kautta on syyllistetty lähinnä maatalousväestöä mutta siinä sivussa kokonaisuudessaan maaseudun väestöä. On luotu kuva siitä, että veronmaksajat pitävät hengissä suomalaista talonpoikaa.

Mielestäni tämä asia on aika keskeinen ja se on myös otettava esille sen vuoksi, että tajuaisimme, mitä virhettä poliittisessa keskustelussa ollaan tekemässä. Maaseudun väestön syyllistäminen on saanut liian suuret mittasuhteet. Toistuvaa maaseudun väestön syyllistämistä veronmaksajien elätiksi on käytetty maaseutua vastaan. Se on katkaisemassa maaseudun henkistä selkärankaa.

Tämä arvostelu ja haukkuminen on täysin kohtuutonta, ja se on aiheuttanutkin tilanteen, jossa maaseudun kehitys on uinuvassa tilanteessa ja ihmiset alkavat henkisesti lamaantua. Tämä henkinen lama on sattunut ajankohtaan, jolloin maaseudulla pitäisi olla valmiuksia ja voimaa kehittää uusia mahdollisuuksia, jotta maaseudun elinvoima muuttuvassa tilanteessa voitaisiin turvata.

Nämä maaseutuväestön syyllistäjät eivät näy tuntevan minkäänlaista vastuuta siitä, mikä on suomalaisen maaseudun tulevaisuus ja tila. Kun he vaativat unionin jäsenyyttä, heidän tulisi myös ymmärtää ja tajuta se tilanne, mihin olemme pyrkimässä. Euroopan unionin on nimenomaan maatalousjärjestelmä, jossa yli puolet unionin budjetista menee maatalouden tai maaseudun tai elintarviketalouden tukemiseen. Tuntee ihmeelliseltä, että Suomen pitäisi demareiden mielestä mennä unionin jäseneksi turvaamatta omaa elintarviketalouttamme. Tämä on täysin käsittämätöntä, kun ottaa huomioon, että elintarvikesektorilla työskentelee suoranaisesti noin 300 000 suomalaista ja kerrannaisvaikutukset huomioon ottaen kysymys on lähes puolen miljoonan ihmisen työpaikasta. Todennäköisesti siellä on myös ihmisiä, jotka ovat äänestäneet sosialidemokraatteja.

Arvoisa puhemies! Minkälaisia mahdollisuuksia maaseudulla on? Tätä asiaa on syytä pohtia myös jatkossa, tulevaisuudessa. Väitän, että suomalaisella maaseudulla on mahdollisuuksia, jotka realisoituvat tulevaisuudessa. Näitä mahdollisuuksia voisi kuvailla tutkailemalla sitä, mikä on Euroopan unionin tila maaseudun osalta.

Me tiedämme, että ympäristöongelmat ovat suorastaan vakavia Tanskassa, Hollannissa, myös Saksassa ja Englannissa maataloustuotannon osalta. Esimerkiksi Hollanti kamppailee ylivoimaisen lieteongelman kanssa. Samanlaisia ongelmia on myös Tanskassa. Paine heidän karjataloustuotantoaan kohtaan on valtava ja kasvaa tulevaisuudessa nimenomaan sen osalta, että siellä ei karjataloustuotanto ole kestävä kehityksen pohjalla eli karjamäärät pinta-aloihin nähden ovat liian suuria.

Muutamia viikkoja sitten oli lehdissä pieni juttu myös Espanjan ongelmista. Siinä puhuttiin siitä, että Espanjasta tuotettu hormoniliha olisi ihmisille ongelmallista, suorastaan terveydelle vaarallista. Me tiedämme myös, että torjunta-aineiden ja lannoitteiden käyttömäärät ovat aika hurjia verrattuna suomalaisen tasoon. Näiden ongelmien osalta niiden poistaminen tulevaisuudessa parantaa suomalaisten ja suomalaisen maaseudun kilpailukykyä.

Tuotannon tehokkuuden laskeminen laskee satoja, nostaa tuotteiden hintaa, ja sitä kautta suomalainen tuote pääsee parempaan asemaan. Mutta täytyy todeta, että tämä tilanne tulee lievällä viipeellä. Silloin on lähdettävä siitä, että Suomessa osataan tuleva tilanne ennakoida eikä perusteta suomalaista maaseutua ja maataloutta samoihin ongelmiin kuin keskisessä Euroopassa.

Suomalaisen maaseudun vahvuus on ja tulee olemaan puhtaus ja se, että meillä ympäristöongelmia ei ole siinä mittakaavassa kuin keskisessä Euroopassa. Väitän, että Suomi ei pärjää teho- tuotannossa. Me emme löydä sellaisia bulkkituotteita, jotka voisivat kilpailla hinnalla maailmanmarkkinoilla. Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että väestöpohjamme on sen verran pieni, että lähimarkkinat eivät anna kannattavuutta tuotannolle ja jalostukselle.

Meidän valttimme voi siis olla ainoastaan laatu ja sitä kautta saatu hinnallinen etu. Suomalais- ta laatua myytessä on luomu varmasti eräs vahvuus maailmalla. Tällä hetkelläkin on tiedossa erikoiskasveja, yrttejä, mausteita, joiden hehtaarihinnat nousevat aika hurjiin lukuihin, puhutaan jopa 50 000—100 000 markasta hehtaaria

kohden. Siinä on siis kysymys luomutuotteista ja erikoiskasveista. Näiden osalta Suomessa on pyrittävä tukemaan niiden tuotannon lisäämistä. Ongelmaksi voi muodostua se, ettemme pysty toimittamaan maailmalle kysyntää vastaavia eriä. Esimerkkinä on vaikka kuivattu tilli, jota lähetettiin näyte-erä Yhdysvaltoihin. Sieltä tuli vastaus, että hyvää tavaraa, laittakaa hieman suurempi näyte-erä, sopisiko kontillinen? Ongelmana oli, että Suomesta ei löydy kontillista tällaista tavaraa.

Vaikka puhun erikoiskasveista ja niiden mahdollisuuksista, on tosiasia kuitenkin, että suomalaisen maaseudun elinvoiman runko on perustuotannossa ja sen säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää. Olen tässä asiassa vahvasti eri mieltä kuin sosialidemokraatit sen vuoksi, että jos suomalainen perustuotanto poistuu, sen jälkeen kylä maaseutu tyhjenee ja myös muut toiminnot häipyvät. Perustuotannon säilyttäminen on edellytys sille, että voimme säilyttää maaseudun sellaisessa tilassa, että siellä on mahdollisuuksia vastata näihin uusiin haasteisiin, jotka meihin kohdistuvat.

Suomalaisella maaseudulla on toki myös muita mahdollisuuksia kuin puhtaat pellot ja puhtaat tuotteet.

Maaseutu omaa valtavan mahdollisuuden biomassossa. Pohjois-Suomessa on lähdössä liikkeelle Kemiran alkuunpanema ja Esa Rousun vetämä Chempolis-hanke, joka tähtää nimenomaan siihen, että biomassoja lähdetäisiin hyödyntämään eri tavalla kuin tähän saakka. Biomassoihin luen puun, suot ja myös pelloilla tai soilla kasvatetut biomassat, esimerkiksi ruokohelpi tai muut vastaavat kasvit. Chempolis-hankkeen tavoitteena on pilkkoa biomassaa mahdollisimman pieniin osiin. Siitä voidaan erottaa tietysti totutulla tavalla energiaa, mekaanisen sekä kemiallisen puunjalostusteollisuuden tuotteita, mutta siinä huomattava määrä myös muita ainesosia, joilla on myös kysyntää maailmalla. Olen ihan varma, että tämän projektin kautta biomassojen hyödyntäminen mahdollistuu yhä useamman ainesosan osalta, siihen kätkeytyy valtava bisnes. Toivon, että asia etenee nopealla vauhdilla ja on tuomassa omalta osaltaan suomalaiselle maaseudulle uusia mahdollisuuksia.

Biomassasta täytyy todeta, että tunnetut tavat hyödyntää sitä energian, mekaanisen puunjalostus- ja selluteollisuuden kautta ovat menossa hyvään suuntaan. Ne alueet ovat viriämässä, ja sitä kautta on jo työllisyyttä maaseudulle muodostumassa. Tämä työllistävä vaikutus ylittää myös

kaupunkeihin konepajateollisuuteen ym. toimintaan.

Eräs huomattava maaseudun mahdollisuus on myös siellä olevat ihmiset, jotka ovat tottuneet yrittämään. Jos heidän henkistä selkärankaansa ei katkaista, he muodostavat valtavan potentiaalin uuden toiminnan muodostumisen osalta. Maaseudulle tulevaisuudessa muodostuu monialayrittäjiä, jotka voivat saada osan toimeentulostaan maataloudesta, osan jostakin jalostustoiminnasta, ja sitä kautta he voivat monella pienellä mahdollisuudella työllistää itsensä. Myös rahoituskuvioissa tämä on otettava huomioon sillä tavalla, että rahoitetaan myös pieniä mahdollisuuksia ja hankkeita, joista voi muodostua kokonaisuus, joka työllistää yrittäjän tai jopa laajemman joukon.

Maaseudun tuotteiden markkinoinnin järjestäminen on tulevaisuudessa varmasti aika monelle haaste. Jalostuksen uudelleenjärjestäytymisen on jättänyt maaseudulle aukkoja lähinnä markkinointikanavien osalta. Muodostuvan uustuotannon suhteen onkin lähdeittävä siitä, että se on markkinahakuista eli lähdetään liikelle markkinoista, miltä pohjalta myös tuotanto ja jalostus rakennetaan.

Kerron esimerkiksi omasta jokilaaksostani, jossa lähdeettiin liikkeelle siitä, että tutkittiin mahdollisuuksia toimittaa suurkeittiöille raaka-aineita ja puolivalmisteita. Tältä pohjalta lähdettiin neuvottelemaan suurkeittiöiden ja tuottajien kanssa. Palaute oli erittäin hyvä. Suurkeittiöt ovat alueella valmiita ottaman alueelta perusraaka-aineita sekä puolivalmisteita, mutta tämä edellyttää sitä, että tarjonta on tasaista ja siihen voidaan myös luottaa. Tähän mennessä aika suuri osa suurkeittiöiden puolivalmisteista ja raaka-aineista on tullut jopa ulkomailta. Siinä mielessä alueen tarjonta on tähänkin suuntaan tärkeä. Siika — Pyhäjokilaakson alueella suurkeittiöiden käyttämä rahamäärä raaka-aineisiin on noin 30 miljoonaa markkaa. Sekin rahasumma voitaisiin hyödyntää omilla alueilla, jos vain saadaan tarjontaa aikaan.

Arvoisa puhemies! Suomi tarvitsee sekä maaseutua että kaupunkeja. On aika teennäistä rakentaa karsinoita, joihin kaupungit ja maaseudut sijoitetaan erilleen toisistaan. Tätä rakentamista ja maaseudun ja kaupunkien eriyttämistä mielestäni sosialidemokraatit politiikallaan ajavat.

Kun Suomea katsoo Euroopan näkökulmasta, lienee tosiasia se, että Suomi on lähes kokonaisuudessaan maaseutua ja Suomen mahdolli-

suus on ainoastaan siinä, että meillä on kansallinen yhteisymmärrys, kansallinen linja siitä, millä tavalla suomalaista maaseutua ja kaupunkeja kehitetään. Näillä molemmilla on kohtalonyhteys. Ei voi olla mahdollista, että Suomessa olisi ainoastaan kaupunkeja. Ei liene myöskään mahdollista se, että Suomessa olisi ainoastaan syvää maaseutua. Me tarvitsemme siis tulevaisuutemme rakentamisessa yhteisymmärrystä, yhteisiä näkemyksiä ja kansallista sopua. Vaikuttaa vain siltä, että tällä hetkellä tätä kansallista sopua Suomessa ei ole. On todella vahingollista Suomelle, jos pyrimme yhdentymään unioniin tällaisella kylätappelijoiden porukalla. Kun kansallista näkemystä ei ole asioista, ei myöskään unioniin tule mennä. Jäsenyyttä en tämän asetelman pohjalta voi hyväksyä, mutta kansanäänestyksen osalta olen valmis hyväksymään esitellyn paketin tavallaan kansanäänestyksen pohjaksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta erään mahdollisuuden, joka maaseudun kehittämiseksi on olemassa. Maakuntahallinnon uudistuksen myötä kehittämisvastuu on siirtynyt maakunnille. Tällä hetkellä seutukunnat laativat omia kehitysohjelmiaan. Mukana ovat myös maaseudun kehittämisohjelmat. Seutukunnat toimivat tiiviisti kuntien yhteistyön muodossa, ja mielestäni tämä yhteistyö poistaa tarpeen keskustella kuntaliitoksista. Seutukunta muodostuu aika tiiviiksi yhteistoiminta-alueeksi.

Olen havainnut toiminnassa mukana olevana, että myös seutukuntien ja maakuntien kautta kaupunkien ja maaseudun näkemykset ovat yhteneväiset. Ei siellä mitään karsinoitumista ole tapahtunut, vaan todella ohjelmia on tehty hyvässä yhteisymmärryksessä. Toivonkin, että niiden ohjelmien kautta me voimme muodostaa laajemman näkemyksen kokonaisuutena Suomesta ja hyvässä yhteisymmärryksessä rakentaa myös suomalaista maaseutua.

Edustajat O. Ojala ja Rimmi merkitään läsnä oleviksi.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. L a h i k a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus antoi eduskunnalle viime syksynä maaseutupoliittisen selonteon otsakkeella Suomi, eurooppalainen maaseutua. Eduskunta oli se-

lontekoa toki pyytänyt, mutta ajankohta sen antamiselle oli ongelmallinen, sillä hallitukselta puuttuivat eväät tarkastella asiaa tulevaisuutemme kannalta. Samaan aikaan käytiin keskustelua Euroopan unioniin liittyvistä ratkaisuista ulkopuolella selontekokeskustelun. Siitä syystä myös valiokuntakäsittely jäi melko lailla pintapuoliseksi ja yleiseksi, kuten annettu selontekokin on.

Selonteon lähtökohta kumpuaa osin tästäkin syystä vanhasta perinteisestä ajattelusta, jossa enemmänkin odotetaan kuin itse tartutaan toimeen. Edelleen odotetaan yhteiskunnan ja veronmaksajien satsauksia kaikessa kehittämisessä mieluummin kuin ryhdyttäisiin omintakeisesti ja yrittäjähenkisesti ratkomaan maaseutumme edessä olevia ongelmia.

Selonteon lähtökohta on ollut myös hyvin pitkälle sidoksissa maatalouteen ja metsätalouteen hyvin perinteisellä tavalla. Silti maaseudun elinkeinorakenne on muuttunut oleellisesti. Vielä vuonna 1950 maa- ja metsätalouden osuus ammatissa toimivasta väestöstä oli 55 prosenttia sen ollessa nykyisin noin 8 prosenttia. Mutta kuten hallintovaliokunta mietinnössään toteaa, on maa- ja metsätalouden merkitys maaseudun elinkeinotoiminnassa edelleenkin olemassa, vaikka palveluelinkeinot ovatkin nousseet suurimmaksi elinkeinoryhmäksi. Metsätalouteen perustuvalla teollisuudella sen sijaan on koko kansantaloutemme näkökulmasta katsottuna ehdoton asemansa. Sillä on asemansa niin maaseudun kuin kaupunkienkin elinkeinotoiminnassa.

Elinkeinoiminnan kapeus niin maa- kuin metsätaloudessa on selonteossa ja mietinnössä tunnustettu asia. Se on osittain seurausta siitä, että olemme pitäneet yllä rakenteita ja tukiautomaatteja, jotka eivät ole kannustaneet uuden luomiseen, tuotteiden monipuolistamiseen ja kehittämiseen sen kummemmin maataloustuotteiden kuin myöskään puuraaka-aineen osalta. Rakenteiden ja tukiautomaattien turvin on itse asiassa luotu esteitä uudelleiselle ajattelulle puhumattakaan uudelleisesta toiminnasta.

Ed. Koski syytti sosialidemokraatteja maaseudun väen syyllistämisestä. Minä haluaisin oikaista ed. Kosken näkemystä sikäli, että sosialidemokraatit eivät ole missään vaiheessa halunneet syyllistää maaseudun väkeä, vaan me olemme nimenomaan olleet halukkaita puuttumaan koko järjestelmään ja niihin rakenteisiin, jotka ovat jo itsessään muodostumassa ongelmaksi maatalousväelle ja maaseudulle itselleenkin, olimme sitten EU:ssa tai emme.

Metsätalouden alisteisuus maataloudelle on

koettu aiemminkin näissä yhteyksissä ongelmaksi, niin myös tämän selonteon yhteydessä käydyssä keskustelussa. Onkin korkea aika nostaa esille metsäpolitiikka ja käydä keskustelua metsäpolitiikan tavoitteista ja tulevasta kehityksestä. Suomen koko kansantalouden ja sen keskeisten toimialojen, metsäteollisuuden ja metsätalouden, tuotannon tuleva kasvu ja siihen kytkeytyvät työllisyys ovat vahvasti riippuvaisia niistä talous- ja metsäpoliittisista linjauksista, joita nyt ja lähitulevaisuudessa tullaan tekemään. Metsäpolitiikan haasteena tulee olla metsävarojen hyväksikäytön kasvavien taloudellisten tavoitteiden ja metsien muiden hyötyvaikutusten yhteensovittaminen lisääntyvien ympäristövaatimusten kanssa. Suomella on myös tulevassa Euroopan unionissa kuin koko kansainvälistyvässä kanssakäymisessä mahdollisuus ottaa tiennäyttäjän rooli metsäpolitiikassa.

Energiapolitiikka, jota meillä ei tällä hetkellä myöskään ole, on yksi merkittävimmistä tekijöistä puhuttaessa metsäteollisuudestamme, sen menestystekijöistä. Energian saatavuus kilpailukyiseen hintaan on turvattava tarpeellisin päätöksin, jotta voimme siten ylipäätään turvata tulevat teollisuusinvestoinnit ja huolehtia ympäristöstämme. Energian kilpailukyisyyttä ei tule kuitenkaan pyrkiä turvaamaan kohtuuttomalla veronmaksajia rasittavalla subventoinnilla.

Puun saaminen liikkeelle on sinänsä ongelmallista. Metsävarojemme vajakäyttö tulee jatkuessaan merkitsemään Suomen kansantalouden voimavarojen ja talouspolitiikan yleisten hyvinvointitavoitteiden kannalta tuhlautua, alhaisempaa elintasoja sekä korkeampaa työttömyyttä. Puulle on käyttöä niin mekaanisissa kuin kemiallisissakin teollisuudessa. Puuraaka-aineen käyttöä asumisessa ja puusepänteollisuudessa tulee kannustaa. Myös puun moninaiskäyttö tarjoaa mahdollisuuksia maaseudun elinkeinon monipuolistamiseksi. Nämä kuitenkin vaativat uutta ajattelua perinteisen massateollisuuden rinnalle. Se vaatii uuden tyyppistä yhteistyötä ja työnjakoa. (Ed. Aittoniemi: Kunnan kantohinta!)

Yhtenä mallina on esitetty verkostoitumista, jossa puun korjuun ja jalostuksen kokonaisetju organisoitetaan uudelleen. Mutta haasteeksemme edelleenkin tulevat jäämään tämänkin selonteon yhteydessä metsäteollisuuden investointien käynnistyminen, raakapuun tarjonta kohtuukantohintaan, metsäsektorin työllisyyskehitys ja kestävä, monimuotoisen luonnonympäristön tarjoamat mahdollisuudet.

Maa- ja metsätalousvaliokunta onkin yksimielisesti esittänyt, että maahamme tulee luoda kansallinen metsästrategia. Juuri äsken kuulimme ministeri Pesälän kertovan siitä, että hallituksen iltakoulussa käsitellään parhaillaan näitä kysymyksiä. Toivonkin, että nämä terveiset menivät hallituksen iltakouluun. (Min. Pesälä: Sieltä terveisiä, se on päättynyt!)

Arvoisa puhemies! Maaseutupoliittikkaa ei ole, ellemmme tunnusta sitä tosiasiaa, että maatalouspolitiikassa on edessä välttämätön rakenneuudistus. Maatalouspolitiikka on yksi osa maaseutupoliittikkaa. Tähän mennessä se on ollut hyvin keskeinen osa sitä. Tästä syystä myös hyvin helposti on syntynyt vastakkainasettelua perinteisen maaseudun ja kaupunkien sekä taajamien välillä. Tätä asettelua tukee myös se, että selonteossa käsitettä ”maaseutu” ei ole määritelty. Sitä ei ole määritelty myöskään hallintovaliokunta mietinnössään. Tämä samainen käsitteongelma syntyi myös maa- ja metsätalousvaliokunnassa, jossa tyydyttiin lausumaan, että maaseutua tulee kehittää laajemmalla seutu- ja maakuntapohjalla. Maaseudun kehittyminen ja hyvinvointi on sidoksissa lähellä olevan kaupungin kehittämiseen, se on käytännön tosiasia. Tämän vuoro vaikutuksen tulee pelata tasavertaisesti.

Uusi aluepoliittinen lainsäädäntöemme tarjoakin aikaisempaa paremmat mahdollisuudet kehittää alueita kuntien yhteistyönä, luoda ohjelmia, jotka perustuvat osaamiseen, tietotaitoon ja työnjakoon sekä sitä kautta kapenevien resursien tehokkaampaan käyttöön. Silti aluepolitiikkaamme tulisi vielä kyetä priorisoimaan paremmin kuin tähän saakka.

Rakennemuutos, joka toivottavasti kyetään hoitamaan hallitusti maatalouden osalta, edellyttää sen tosiasian tunnustamista, että maataloustuotannon määrä tulee pienenevän nykyisestä. Tilalle tarvitaan siis uusia työpaikkoja. Ongelmatonta se ei kuitenkaan ole tässä suurtyöttömyyden tilanteessa. Se on kuitenkin välttämätön asia. Sitä edellyttää ennen kaikkea meidän jättimäinen valtion velkamme, josta myös on selviydyttävä. Näin ollen emme voi enää mitenkään hyväksyä sitä ajattelua, että laajojen kansallisten tukiaisten varassa jatketaan nykyistä menoa maataloudessa säilyttämällä nykyiset maatalouden rakenteet entisellään.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan kannanotot perustuvat hyvin suurella määrällä juuri tämän kaltaiseen ajatteluun, josta konkreettisina esimerkkeinä on erilaisia kannanottoja, joissa luvataan että maataloustuotannon edellytykset koko

maassa turvataan tai raskaasti velkaantuneiden tilojen toimintaedellytykset turvataan ja alkutuotannon kilpailuedellytyksiä parannetaan. Rahasta ei sen sijaan puhuta mitään. Sen hankkiminen jää muiden tehtäväksi, siis veronmaksajien.

Arvoisa puhemies! Suomalaisella maaseudulla on mahdollisuuksia. Niiden hyödyntäminen edellyttää kuitenkin elinkeinorakenteen monipuolistamista, puhtaan ympäristön ja maaperän hyödyntämistä sekä ennen kaikkea aitoa yrittäjyyttä. Onkin tärkeää, että elintarviketuotannossa pyritään entistä enemmän tuottamaan erikoistuotteita massatavaroiden ohella niin kotimarkkinoille kuin myös vientimarkkinoille. Tiloilta tapahtuvaa suoramyyntiä tulee niin ikään edelleen kannustaa. Yhteiskunnan tehtäväksi tässä uudessa työnjaossa jää sen kaltaisen lainsäädännön tekeminen, joka edesauttaa luovien ja uusien, innovatiivisten, ratkaisujen syntymistä, hallinnon kokoamista ja keventämistä, liikenneverkostosta ja koko infrastruktuurista huolehtimista, tukimarkkojen satsaamista tutkimus- ja tuotekehittelytoimintaan sekä ennen kaikkea koulutukseen.

Mielestäni enää ei ole varaa tukea menneisyyden elinkeinoja, vaan on katsottava kohti tulevaisuutta. Se on koko meidän yhteiskuntamme tervehdyttämisen kannalta välttämätöntä.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lahikainen tarkasteli varsin mielenkiintoisesti elinkeinopohjaa maaseudun osalta ja myös tulevaisuutta. Haluan kuitenkin todeta, että ei meillä maatalous ole menneisyyden elinkeino ainakaan toivottavasti. Toisaalta rakennemuutoksen aikaansaaminen vaatii aikaa. Sitä on tarvittu maaseudun osalta jo tähän mennessä varsin paljon. Vuosikymmenten mittaan maaseutu ja myös maatilatalous on ollut jatkuvan muutoksen kohteena.

Ed. Lahikainen otti esille elinkeinotoiminnan kapeuden. Se on toki ongelma. Elämän todellisuus ja tilastot osoittavat kuitenkin, että suomalainen maanviljelijäperhe on kautta vuosikymmenten saanut toimeentulonsa useita toimeentulolähteitä yhdistämällä. Voidaan sanoa, että tälläkin hetkellä meillä tiloista kenties vain kolmannes on ns. päätoimisia maatiloja. Muut toimeentulolähteet ovat olleet alueesta, tilakoosta ja tuotantosuunnasta riippuen pellon ja karjan ohella joko metsä, ansiotyö tilan ulkopuolella tai sitten erimuotoinen yrittäjätoiminta. Tähän suuntaan me olemme jo menneet ja varmasti tätä maaseu-

tupolitiikan linjaa tullaan jatkamaan. Mutta on korostettava, että kyllä perusrakenne ja elintarvikehuollon turvaava maatilaverkosto meillä tarvitaan jatkossakin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä, ed. Lahikainen, on sillä tavalla, että tulevaisuudessakin ihmisen täytyy syödä taikka sitten ei ole asiaa vessanpöntölläkään jälkeen. Tämä asia on aivan perusasioita, ja ruoka meillä valmistetaan ja kehitetään samalla tavalla kuin aikaisemmin, maan tuotteen ja siitä kehittäen liha- ja maitotaloudessa jne.

Olen kuunnellut sosialidemokraattien puheita yleensäkin, kun puhutaan rakennemuutoksesta ja rakennekehityksestä maataloudessa. Siellä on loppujen lopuksi aika vähäiset mahdollisuudet Suomen olosuhteissa muuttaa tilannetta. Vilja, liha ja maito valmistuvat samalla tavalla kuin tähänkin saakka. Valmistusprosessiin ja kehitysprosessiin ei voida saada muutosta.

Se, mikä maaseudulla on tärkeitä, on tietysti, niin kuin aikaisemmissa puheenvuoroissa on todettu, erikoistuminen erikoistuotteisiin, ei kuitenkaan luomusittaisiä tuottamaan ja peukalonpään kokoisia pahanmakuisia perunoita. Puhuttiin tillistä, puhuttiin yrttikasveista ja tällaisista. Ne ovat tärkeitä muotoja ja tähän suuntaan pitäisi kehittää.

Se, mikä maataloudessa on ongelmallista, on kustannusrakenne. Se on virheellinen. Se on taannoisina vuosina viety täysin pieleen. Mutta esimerkiksi kiinteitä kustannuksia ei yhtäkkiä voida millään muuttaa. Se vie vuosia. Mutta kehityksen täytyy olla se, että erityisesti kiinteiden kustannusten osalta tullaan kustannuspainetta vähentämään, mutta se on 10—15 vuoden asia. Siinä vaiheessa aletaan nähdä, kuinka lähellä omatoimisuutta, omaehtoisuutta, maatalous pystyy toimimaan.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahdessa aiemmassa vastauspuheenvuorossa minusta tuli tässä esille se perimmäinen ongelma, johon ei haluta puuttua. Tässä lähdetään siitä, että maaseutupolitiikka on sama kuin maatalouspolitiikka. Siitähän tässä ei ole kysymys. Nyt jos me arvostelemme tätä asiaa maaseutupolitiikan kannalta, niin kyllähän on tunnustettava rehellisesti, jokaiselle on sen verran ikävuosia kertynyt, että aikoja on ollut viime vuosikymmeneen saakka ja se on ollut hyvin näkyvästi esillä, että maaseutupolitiikkaan ei ole kiinnitetty huomiota. Se on alistettu maatalous-

politiikalle. Rakennemuutoksessa ei ole näitä rahoja löytynyt teollisten työpaikkojen perustamiseen, koska on vanhaa perua, että tulee määrätynlaisia ongelmia, jos teollista puolta kehitettäisiin.

Jos olisi oltu tämänkin hallituksen aikana sitä mieltä, että maaseutupolitiikka pitää korjata, niin siinä olisi pitänyt alkaa toimenpiteisiin. Täällä on käytetty ansiokkaita puheenvuoroja monen asian yhteydessä pk-yritystoiminnan suuresta merkityksestä maaseudulle. Ei yhtään esitystä ole tullut keskustankaan taholta, että esimerkiksi pk-yritysten sivumenoja palkkakustannuksista alennettaisiin tai porrastettaisiin. Ei yhtään. Odotetaan niin kuin ihmettä, että se tulee hoitamaan tämän maaseutupolitiikan. Sitä ihmettä ei tule. Ihmisten pitää se muutos tehdä. Siinä ei auta kauniit puheet, vaan päähallituspuolueen pitää tehdä konkreettisia esityksiä, millä tavalla tätä pienyritystoimintaa maaseudulle saataisiin.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähäkankaan äskeinen vastauspuheenvuoro oli ihan mielenkiintoinen, kun hän totesi, että olisi potentiaalia tällä teollistamisen loholla. Otetaan nyt esimerkiksi Oulun kaupunki, jossa on 11 000—12 000 työtöntä, jossa tämä innovatiivisuuspuoli on huipussaan, jossa olisi ollut mahdollisuutta toteuttaa näitä teollistamishankkeita, mutta jostakin käsittämättömästä syystä niitä ei ole sillä tavalla tullut, että työllisyystilanne olisi parantunut merkittävästi.

Siis loppujen lopuksi ilmeisesti on niin, että todellisia mahdollisuuksia tuolla puolella juuri näissä taajamapaikoissa on suhteellisen vähän. Muutenhan siellä työllisyys olisi lähellä 100:aa prosenttia. Eli tuo oli hieno puheenvuoro, mutta sen arkitodellisuusaste on aika kurja.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisten, hallituspuolueiden kansanedustajien puheenvuoroissa kävi mielestäni selkeästi ilmi se, että maaseutupolitiikka on sementoitu maatalouspolitiikkaan aika tukevasti. Sosialidemokraatit ovat hyvin kauan sitten jo vaatineet sitä, että olisimme uudistaneet rakenteita maatalouspolitiikan osalta ja sitä kautta lähteneet luomaan uusia työpaikkoja maaseudulle. Nyt tuntuu siltä, että meillä on viimeiset hetket, jos mielimme pelastaa maaseudun ja säilyttää sen elinvoimaisena. Mielestäni tämä asia olisi ohjelmoitava, mutta nyt näyttää tässä EU-neuvottelujen kynnyksellä siltä, että nykyinen

meno aiotaan itse asiassa säilyttää ja kenties vielä vähän lisätäkkin sitä. Siinä mielessä tuntuu kyllä täysin käsittämättömältä, jos puhumme maaseutupoliitikasta ja maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämisestä, että emme löydä uusia ulottuvuuksia ja uusia näkökulmia tähän asiaan.

Ed. V a r p a s u o : Arvoisa puhemies! Maaseutupoliittisen selonteon yksinkertaisena lähtökohtana on ollut selvittää maaseudun kehityskuvaa tulevaisuudessa. Kehityskuva on jäänyt varsin teoreettiseksi. Selontekoa vaivaakin selkeän konkretian puute. Selonteon pohjalta syntynyt hallintovaliokunnan mietintökin noudattaa valitettavasti monelta osin samaa peruslinjaa. Selkeitä ehdotuksia ei ole. Ongelmia ja kysymyksiä kylläkin on nostettu esiin varsin paljon.

Selonteon ongelmana on sen suuri — uskallan sanoa: liiallinen — painottuminen maatalouteen, kuten äskeisestäkin keskustelusta kävi ilmi. On syytä muistuttaa, että maaseutu on paljon muutakin kuin maanviljelyä ja metsätaloutta. Kun määrittellemme maaseutua eurooppalaisen käsityksen mukaan, väestötiheydensä perusteella koko Suomi Helsinkiä lukuunottamatta on luokiteltava maaseuduksi. Euroopan unionin maaseutualueiden määrittelyt perustuvat kuitenkin maatalouden korkeaan työvoimaosuuteen sekä alhaiseen tulotasoon ja sosioekonomiseen kehitystasteeseen. Tässä mielessä suomalainen maaseutu on määriteltävä toisin.

Maaseudun määrittäminen on siis varsin ongelmallista, aivan kuten ed. Lahikainen puheenvuorossaan äsken totesi. Vaarana onkin mielestäni se, että kehiteltäessä erilaisia maaseudun määrittelyjä monien tukien kohdistamiseksi vaarannetaan tasapainoinen alueellinen kehitys. Sen sijaan että pyrimme erottamaan maaseudun muusta ympäristöstään, ennen kaikkea alueen keskuseudusta, pitäisi miettiä sitä, kuinka alueen keskuseudun ja sitä ympäröivän talousalueen, myös maaseudun, vuorovaikutusta ja tasapainoista kehitystä edistetään. Vuorovaikutussuhteet ovat monen suuntaisia ja monen tasoisia.

Selonteon lähtökohtana on siis jako maaseutualueisiin ja toisaalta taajamiin. Tällaisesta jakoajattelusta tulisi ehdottomasti luopua aluepolitiikan lähtökohtana. Maaseutu kehittyy taajamien mukana. Yrityselämän nousu ja uusien työpaikkojen synty alkaa usein taajamissa leviten sitten ympäröivälle maaseudulle.

Aluepolitiikassa tulee painottaa luonnollisten työssäkäynti- ja talousalueiden muotoutumista

seutukunniksi, joissa keskuseutua ympäröi viereä maaseutualue. Luontevasti muodostuneilla seutukunnilla on taas parhaat edellytykset verkostoitua koulutuksen, elinkeinoelämän ja taloudellisen toiminnan vireyden takaamiseksi. Maakunnissa sijaitsevat korkeakoulut pystyvät palvelemaan nykyistekin enemmän koko aluetta ja sen elinkeinoelämän tarpeita. Maaseutu voi tarjota nykyaikana erinomaisia mahdollisuuksia uusimuotoiselle etätöölle ja korkeatasoisen osaamisen sijoittumiselle. Tulevaisuudessa mahdollisuudet ovat paljon runsaammat. Niitä ei valitettavasti vielä osata edes kyllin nähdä.

Mielestäni hallintovaliokunta korostaakin aivan oikein sitä, että maaseudun elinvoimaistaminen ja maaseudun pitäminen asuttuna ei sisällä vastakkainasettelua maaseudun ja kaupungin välillä. Maaseutupoliittikka on sinänsä nähtävä osana yhteiskuntapolitiikan kokonaisuutta.

Maataloutta on perinteisesti subventoitu valtion toimenpitein. Tämä on johtanut siihen, että maatalous ei pysty kilpailemaan avautuvilla markkinoilla. Maatalouden ongelmia pyritään sinänsä aivan oikein lieventämään kansallisella tukipaketilla. Pitkään käytettynä tuet kuitenkin hämärtävät maaseutuelinkeinojenkin harjoittamiseen liittyvän yrittämisen riskin. Liiallinen tukeminen johtaa siihen, että yrittäjyys ei maataloudessa saa sellaista asemaa kuin sille ehdottomasti kuuluisi. Maatalouden rakenteen tulisi kehittyä sellaiseen suuntaan, että tukia voitaisiin huomattavasti pienentää ja jatkossa mahdollisuuksien mukaan poistaa jopa kokonaan. Pitkällä tähtäimellä maatalojen tulisi kyetä toimimaan yrityksinä, jolloin heikommat poistuisivat markkinoilta vahvimpien kyetessä tuottamaan maataloustuotteita kilpailukykyisempään hintaan.

Itse selonteko tarkastelee maaseutupoliittikan kehittämistä korostaen kuntien vastuuta. Nykyisiä ongelmia ei ratkaista hallinnoimalla ja yksin julkisen vallan toimenpitein. Julkisen vallan rooli onkin ensisijaisesti koordinoida uuden aluepolitiikan tuomaa ohjelmallisuutta. Kuitenkin on tässäkin syytä korostaa, että varsinainen toimija on elinkeinoelämä sekä yritykset.

Maaseutumme palveluverkosto ja ympäristö ovat kansainvälisestäkin tarkasteltuna hyvässä kunnossa, mitä on pidettävä kansallisena vahvuutenamme. Olemassa oleva kapasiteetti on saatava tehokkaaseen käyttöön. Nyt painopiste on siirrettävä elinkeinojen kehittämiseen ja työpaikkojen luomiseen alueille, joilla on jo tarvittava palveluvarustus. Tämä ei vaadi enää kohtuuttomia uusia investointeja.

Palvelutuotannon järjestämisessä on otettava nykyistä paremmin huomioon yksityisten tarjoajien mahdollisuudet täydentää ja vahvistaa julkisen vallan tuottamia palveluja. Parhaiten tätä kehitystä voidaan nopeuttaa selkeyttämällä yksityisten palvelutuottajien työoikeudellista asemaa, verotuskohtelua ja sosiaaliturvaa. Nykyinen raskas ja tiukka lupabyrokratiamme ei kannusta toimimaan. Asian korjaamiseksi on selonteossa luvattu ryhtyä toimenpiteisiin, mutta ainakaan vielä ei mitään ole tapahtunut. (Ed. Vähäkangas: Eikä tapahdukaan!) — Toivottavasti kuitenkin tapahtuu, ed. Vähäkangas! — Yleisemmin voidaan todeta, että mietintötasolla meillä on kyllä tarjota yllin kyllin keinoja työllistämiseen, mutta käytännön toteuttamiseen ei ole löytynyt riittävästi tahtoa.

Arvoisa puhemies! Sinänsä nyt käsitellyssä olevaa maaseutupoliittista selontekoa on pidettävä hyödyllisenä kartoituksena, mutta maaseutua ja kaupunkeja erottelevaa politiikkaa ei pidä sen pohjalta ryhtyä luomaan. Tärkeintä on turvata koko maan ja sen luonnollisten maakuntien kokonaisvaltainen kehitys. Parhaiten tämä onnistuu mielestäni pitäen koko ajan mielessä taajamien ja maaseudun kaksisuuntaisen vuorovaikutuksen keskeinen merkitys.

Ed. Seppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliaisen: Arvoisa puhemies! On ihan mukava ollut kuunnella näitä puheenvuoroja ja käyttää sitten niitten jatkeeksi toisenlainen puheenvuoro. Ed. Urpilainen totesi, että maaseutu tarvitsee tervettä rakennekehitystä. Ed. Lahikainen totesi, että maaseutu tarvitsee välttämättömän rakennemuutoksen. Ed. Varpasuo totesi juuri äsken, että maaseutu on paljon muuta kuin vain maatalouspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Tarkastelen nyt erästä osaa maaseutua juuri tässä katsannossa, mitä ed. Varpasuo tässä äsken totesi. Erotan tarkoitushakuisesti sen osan maaseutua, joka on 200 henkilön taajamien ulkopuolella. Sillä alueella asuu Suomessa yksi miljoona ihmistä ja heistä on 412 000 työikäistä. Työttömyysprosentti pyörii jossakin 25—30 prosentin tienoilla tällä hetkellä. Tästä väestöstä, työllistyneestä osasta, 36 prosenttia saa ansionsa maa- ja metsätaloudesta, 37 prosenttia saa kaupasta, majoituksesta, pankeista, vakuutusyhtiöistä, liikenteestä, kunnilta ja valtiolta ja 25 prosenttia teollisuudesta, kaivostoiminnasta, sähkö- ja energiahuollosta sekä rakentamisesta. On tietysti mielenkiintoista tarkastella sitä, mikä tila näillä eri elinkeinolohkoilla tällä hetkellä on.

36 prosenttia oli maa- ja metsätaloutta. Siinä maatalouden osuus on saanut tällä reipasta rökitystä, ja ensi viikolla vielä sitten lisää äänestetään, mikä sen kohtalo tulee olemaan. Metsätalouden tilanne on se, että automaatio vie siellä kovaa vauhtia harvestereitten ja muitten puitteissa työpaikat, niin että yhä harvempi saa metsätaloudesta todellisuudessa ansionsa.

Sitten 37 prosentin osuus, jossa oli kauppaa, majoitusta, pankkeja, vakuutusyhtiöitä, liikennettä, kuntia ja valtiota. Majoitusliikkeillä ei ole mennyt kovin hyvin, koska se hyvin meneminen on riippuvainen muusta toimeliaisuudesta. Se toimii hyvin, kun ei olla laman olosuhteissa. Sama koskee kauppaa. Pankit on sosialisoitu ja ovat veronmaksajan piikissä pääsääntöisesti. Vakuutusyhtiöiden kohdalla ei suurempaa murhetta ole, mutta siinä olennaista on se, minkälainen kyky ihmisillä, yhteisöillä ja firmoilla on vakuuttaa turvallisuuttaan. Liikenteellä menee huonosti, niin kuin tiedämme. Arvonlisäverotus vielä lisää huonovointisuutta. Kunnat ovat olleet pakkosäästöoperaatioitten kohteena, ja valtio on tunnetusti ainakin pyrkinyt supistamaan toimintojaan tuollakin alueella sillä tavalla, että valtionhallintoa niin sanotusti järjeistetään.

Sitten on 25 prosentin osuus, teollisuutta, kaivostoimintaa, sähkö- ja energiahuoltoa ja rakentamista. Aloitetaan viimeksi mainitusta. Taloudellisista olosuhteista johtuen rakentaminen on lamassa. Suurin osa rakennustyöväestä on työttömänä. Kaivostoiminta on riippuvaista siitä, sattuuko alueella jotakin kaivannaisia olemaan, ja kun kaivos ehtyy, homma loppuu. Sitten on teollisuus, joka sekä voi hyvin että voi huonosti. Ainoastaan sähkö- ja energiahuolto pelaa tällä hetkellä suhtukoht hyvin, niin että se takaa työpaikan niille, jotka sillä lohkolla toimivat.

Toisin sanoen ns. uhanalaisia osuuksia elinkeinotoimintarakenteessa tällä yhden miljoonan asukkaan alueella on suurin osa, elikkä suojatyöpaikkoja on suhteellisen vähän, niitä on hyvin vähän. Kysymys on silloin siitä, millä tavalla tästä voitaisiin päästä terveeseen rakennekehitykseen, välttämättömään rakennemuutokseen ja paljooon muuhunkin kuin ed. Varpasuo sanoi. Mikä olisi se veturi, joka vetäisi nämä ihmiset, tämän työikäisen väestön, työn piiriin. Sehän voi olla vain lisäarvoa tuottavaa toimintaa.

Kysymys vielä, voiko se veturi olla jokin suurem-

pi kaupunkiyhteisö vai olisiko se joku muu. Jos se olisi suurempi kaupunkiyhteisö tai -yhteisöjä, niin ne olisivat toimineet jo tällä tavalla ja ensimmäisenä työllistäneet kaikki työttömänsä. Mutta niin kuin äsken eräässä vastauspuheenvuorossani totesin, näin ei ole tapahtunut. Toisin sanoen tämä alue itse on itsensä veturi. Sitä ei tule kukaan jelpaamaan sieltä mihinkään. Jos väestö siirretään asumaan jonnekin muualle, niin se merkitsee sitä, että tälle väelle tulee rakentaa infrastruktuuri johonkin muualle, asunnot ja kaikki siihen liittyvät toiminnot. Ja kun yhteiskunnassa kokonaisvarallisuus, erikoisesti irtomainen kokonaisvarallisuus, on erittäin alhainen, niin siitä seuraa, että se on aika mahdoton tehtävä. Siitä vähintäänkin seuraa ehdoton slummiutuminen suuremmissa taajamissa, jos tämä väki lähtee liikkeelle, niin kuin on joskus lähtenyt.

Toisin sanoen meidän pitää miettiä, millä tavalla tuo lisäarvo tuotetaan siellä, missä infrastruktuuri on valmiina, että sitä ei tarvitse uudelleen rakentaa. Minun ajatteluni mukaan se voi tapahtua vain sillä tavalla, että siellä olevaa uusiutuvaa tuotantoa käytetään hyväksi mahdollisimman pitkälle jalostaen, lisäarvoa tuottaen. Se on ainut mahdollisuus. Siis uusiutuvaa, jatkuvasti uusiutuvaa niin, että se antaa jatkuvalle lisäarvon muodostamiselle mahdollisuuden. Silloin se on alkutuotantoa. Se on lähinnä kasvituotantoa eri muodoissaan, ja sen pitää olla sitä hyvin laajalaisesti.

Sen vaihtoehto on täällä hyvin paljon mainostettu etätyö. Siinä ei ole kiinnitetty ollenkaan huomiota yhteen asiaan, siihen että etätyötähän on kaikki se, mitä tehdään vaikkapa Helsingin kaupungissa Mannerheimintien varrella. Se on yhtä hyvin etätyötä toimeksiantopisteeseen kuin se, mikä tehdään Sallan tai Utsjoen perukoilla. Tämä on arkipäivän realismia, koska fyysinen tekeminen tapahtuu etätyönä täsmälleen samalla tavalla. Kun näin on, tämä on rajallinen mahdollisuus, koska se pelaa täydellisessä kilpailutaloudessa. Ehkä siellä kustannukset ovat vähän alhaisemmat elämiseen muutoin, niin että kilpailuetu voisi tulla siitä pienestä siivusta.

Arvoisa puhemies! Se, mihin johtopäätökseen olen tullut, on se, että kasvien primäärituotanto tulee arvoon arvaamattomaan tässä yhteydessä. Se merkitsee sitä, että se on laaja-alaisesti kaikkea sitä, mitä ed. Koski puheenvuorossaan totesi. Se on kaikkea sitä, mitä potentiaalisesti Suomen floora pystyy tuottamaan. (Ed. Aittoniemi: Ei pajupuskia!) — Siellä nyt on, ed. Aittoniemi, muutama pajupuskakin. Niistä oli ed. Laakko-

nen erikoisesti huolissaan. Jos keskustelisitte asiasta jälleen ed. Laakkosen kanssa ja antaisitte minun jatkaa tämän puheenvuoroni loppuun.

Toisin sanoen tässä ne pitemmälle kehittyneet mahdollisuudet ovat mm. sellaisia kuin tärkkelystuotanto, proteiinien tuotannot, niihin perustuvat entsyymien tuotannot, farmaseuttiset tuotteet ja erilaiset biomateriaalit, toisin sanoen paljon muutakin, kuin mitä tällä hetkellä tuotetaan. Nämä kaikki äsken mainitut merkitsevät sitä, että siihen sisältyy laajempi lisäarvo. Ja mitä enemmän sitä lisäarvoa on, sen enemmän hyvinvointia sille alueelle tulee ja sen enemmän kansallisvarallisuutta säästetään, kun ei tarvitse uudelleen ja jälleen uudelleen infrastruktuuria ihmisille rakentaa. (Ed. Vähäkangas: Miksi tämä toiminta ei lähde liikkeelle?) — Ehkä se lähtee liikkeelle, kun on pakkotilanne.

Mitä tässä voitaisiin tehdä muuta kuin sitä, mitä on tehty? Erääseen asiaan, johon olen monta kertaa täällä puuttunut, puutun lopuksi, ja se on se, että hallinto pitää kokea vain välineeksi. Minusta tällä hetkellä se on liian turpea. Siitä voidaan valtava määrä resursseja irrottaa käytettäväksi juuri siihen olennaiseen, mikä tässä yhteydessä on käytössä, mm. riskirahoituksen luomiseen. Se merkitsee sitä, että yritystoimintaa sillä tavalla tulee alkuvaiheessa helpottaa, huom! vain alkuvaiheessa, että se pystyy veropuolella selviytymään paremmin, kuin se tällä hetkellä selviytyy. Mutta se myös käytännössä merkitsee sitä, että näin syntyvän yritystoiminnan täytyy olla kannattavaa. Mutta jos oikein koetaan tietotaito tässä yhteydessä, niin kaikki tämä on ymmärtääkseni mahdollista.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa herra puhemies! 22.10.1993 eduskunta päätti äänestyksen jälkeen lähettää hallintovaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston maaseutupoliittisen selonteon. Selonteosta ovat antaneet lausuntonsa liikennevaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta, talousvaliokunta ja ympäristövaliokunta.

Maaseutua ja maaseutupoliittikkaa ei ole, jos meillä ei ole perusmaaloustuotantoa. Siksi valitettavasti tämä käsittelyssä oleva mietintö oman käsitykseni mukaan ontuu siinä mielessä, että hallintovaliokunta ei ole pohtinut mm. maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon esittämiä kysymyksiä. Hallintovaliokunta on omaksunut toimintamenetelmän, jossa liitetään lausunnot valiokunnan mietintöön. Toisaalta taas esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnasta tiedän, että kun ulkoasiainvaliokunta pyysi lausunnot mm.

EU-jäsenyyneuvottelutavoitteista, niin valiokunta otti lausunnoista oleelliset kohdat mukaan omaan mietintönsä. Siinä mielessä totean, että olen pettynyt hallintovaliokunnan mietintöön, koska siitä puuttuu mm. juuri maatalouden kannalta keskeiset näkökohdat, joita maa- ja metsätalousvaliokunta aika laajan asiantuntija-kuulemisen pohjalta valmisteli.

Nostan tässä yhteydessä kuitenkin esiin yhden kysymyksen, josta valiokunnassa oltiin täysin yhtä mieltä. Se on nimenomaan kysymys suomalaisen elintarviketalouden vahvuksista. Kuumme asiantuntijoita elintarviketeollisuuden, maaseutuyrittäjien ja keittiömestarien piiristä. Meille tuli varsin selkeäksi, että suomalaisen gastronomian kehittämisessä ja tunnetuksi tekemisessä meillä on erittäin paljon tehtävää. Niinpä valiokunta päätyikin yksimielisesti esittämään, että hallintovaliokunta olisi myös pukeutunut ponnen muotoon ehdotuksen siitä, että elintarviketalouden vahvuksiemme hyödyntämiseksi pitäisi asettaa suomalaisen ruoan neuvottelukunta, jonka työhön kutsuttaisiin elintarviketeollisuus, maaseutuyrittäjät ja keittiömestarit.

Toki ei neuvottelukunnan asettamista estä se, että sitä ei ole mietinnössä mukana. Puheenvuorollani haluan kiinnittää huomiota siihen, että jos me itse emme näistä vahvuksistamme pidä huolta, ei niistä kukaan muukaan huolehdi. Minusta meillä suomalaisilla on perisyntinä, ettemme arvosta vahvuksiamme vaan vähättelemme niitä. Senkin vuoksi niitä pitäisi pitää enemmän esillä.

Arvoisa puhemies! Suomalainen maaseutu on historiansa suurimmassa tienhaarassa, kun Suomen mahdollinen EU-jäsenyys tulee ratkaisuvaiheeseen lähikuukausina. Valitettavasti Suomi on maatalousvammainen maa. Ainoana maana Euroopassa Suomessa käydään hyvin syyllistävää julkista maatalous- ja maaseutuvastaista keskustelua, jonka pääarkkitehteinä ovat poliitikot. Tuntuu siltä kuin eräillä puolueilla olisi lähes ainoana politiikan käyttövoimana maatalous- ja maaseutuvastaisuus. Euroopasta ei tällaista vastakkainasettelua löydy maaseudun ja kaupungin asukkaiden väliltä. Vastakkainasettelumme on valitettavasti voimistunut kansallisen tukipaketin ympärillä käydyin keskustelun johdosta.

Miksi sitten Euroopasta ei löydy vastaavaa vastakkainasettelua? Selkeä syy siihen on, että hyvin moni kaupunkilainen Euroopassa viettää kesälomansa maatilalla. Suomessakin tulisi lisätä maaseudun ja kaupunkien aitoa vuorovaikutusta, koska se on ainoa keino poistaa ennako-

luuloja. Maatilan ns. suoramyynnitoiminta on erinomainen mahdollisuus lähentää suomalaisen tuottaja ja kuluttaja toisiinsa. Mutta kuten tiedämme, senkin mahdollisuudet ovat rajalliset ja pitkälti sidottuja asutuskeskusten lähelle.

Yhdyn hallintovaliokunnan käsitykseen siitä, että Suomessa kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta, joka perustuu alueiden erilaisuuteen ja keskinäiseen työnjakoon, on elinvoimaistettava ottamalla maaseutupolitiikka osaksi yhteiskuntapolitiikan kokonaisuutta. Meillä on monenlaisia mahdollisuuksia: on etätö, etäopiskelu, erilaiset alinohjaukset, tuotantolinjat, suoramyynni, tieto- ja tiedonsiirtoverkot, koulutuksellinen yhteistyö jne.

Maaseudun monimuotoisuutta tulee kaikin voimin kehittää. Kaiken perustana kuitenkin on riittävä palveluverkko. Se vaatii perusasutuksen. Jos maaseudulla ei ole perusasutusta, myöskään siellä ei ole peruspalveluja mahdollisuus turvata. Niinpä edessämme oleva EU-jäsenyys saattaa tässä mielessä olla kohtalomainen uhka maaseudun perusasutukselle. Hyvin monien tilastojen mukaan puolet nykyisistä tiloista mahdollisessa EU-jäsenyydessä voisi hävitä lähivuosina.

Maaseudulla tarvitaan myös osaamista. Mutta kun hallitus parhaillaan valmistelee ns. osaamiskeskusohjelmaa, jolla on tarkoitus nimetä maahamme 8—9 osaamiskeskusta eri sektoreille, tästä esityksestä, jonka asiaa valmistellut asiantuntijatoimikunta teki, puuttui kuitenkin osaamiskeskus, joka toimisi nimenomaan maaseudun ja elintarviketalouden sektorilla. Asiaa on sen jälkeen lisää valmisteltu ja selvitetty. Hartaasti toivon ja vetoan hallitukseen, että tässä tilanteessa, jossa Suomen EU-jäsenyys on hyvin ajankohdainen, emme kestä sitä, että elintarviketaloussektori jäisi ilman omaa osaamiskeskusta. Olisi järkevää yhdistää Jokioisissa toimivan Maatalouden tutkimuskeskuksen ja Seinäjoella toimivan Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen samoin kuin Mikkelin luomutuotannon tutkimustoiminnan voimavarat yhteen ja sitä kautta saada maahamme yksi elintarviketaloussektorin osaamiskeskus, jolla myös on tiivis yhteistyö Helsingin yliopiston asianomaisten tahojen kanssa.

Suomalaisella maaseudulla ja maataloudella on paljon käyttämättömiä voimavaroja. Suomalaisen ruoan maku ja aromit ovat perusta, jolta maatalouden tulee ponnistaa. Vahvuutenamme on Euroopan puhtaan maaperä, korkea osaaminen ja korkea hygienian taso.

Tuskin suomalainen kuluttaja tiedostaa, että

esimerkiksi Saksassa kuolee useita tuhansia ihmisiä salmonellaan vuosittain. Erityisesti se on lasten sairaus. Vasta sen jälkeen me suomalaiset kuluttajat tiedostamme, mitkä ovat meidän vahvuutemme, jos ne heikkenevät. Oma vakaa käsitykseni onkin, että esimerkiksi maitotuotteiden hyvin monipuolista valikoimaa, 0-rasvaprosentista alkaen, on mahdoton ylläpitää mahdollisessa EU-jäsenyydessä. Silloinhan kilpailukyky ratkaisee kaiken ja maidonjalostaja joutuu valitsemaan mahdollisimman kilpailukykyiset ja edulliset tuotteet. Näin laajaan valikoimaan, kuin meillä tällä hetkellä on, tuskin on enää mahdollisuutta sitten, jos olemme EU-jäsenyydessä. Puheisiin siitä, että muita valikoimia tulisi Euroopasta, en valitettavasti usko, koska Euroopassa hyvin paljon liikkuneena en ole löytänyt sellaista tuotevalikoimaa maitosektorilta, joka meillä Suomessa on.

Kaiken kaikkiaan EU-jäsenyydessä on myös uhkatekijöitä, joita on syytä ennakkoluulottomasti pohtia, ennen kuin jäsenäänestykseen käymme.

Suomessa käyty julkisen keskustelu EU-jäsenyydestä on valitettavasti pyörinyt lähes yksinomaan maatalouden kansallisen tukipaketin ympärillä. On pakko kysyä, mihin ovat unohtumassa kaikki muut jäsenyyteen liittyvät tärkeät näkökohdat, kuten oman päätösvaltamme kaventuminen ja EU-jäsenyyden aiheuttama 14 miljardin markan verotulojen, tuontimaksujen ja muiden menetys valtion budjetissa vuositasolla, mistä syntyy jälleen budjettiaukko, joka jouduttaneen paikkaamaan lainalla, jos jäsenyyteen päädyimme.

Kansallisen tukipaketin ympärillä käyty keskustelu on ollut korkeamman luokan poliittista agro-akrobatiaa, ja valitettavasti keskustelussa on ollut mukana hyvin vähän tosiasiaperusteita. Tuntuu siltä kuin keskustaa lukuun ottamatta kaikki muut puolueet olisivat pyrkineet kynimään kaikki irtopisteet tästä maatalouden kansallisesta tukipaketista. Itseäni suorastaan pöyristyttää se, että EU-jäsenyyden ympärillä käydään näin mittavaa julkista poliittista huutokauppaa. Kun kysymys on kuitenkin Suomen itsenäisyyden ajan suurimmasta ja tärkeimmästä ratkaisusta, tulisi ratkaisun valmistelun ja siihen liittyvän keskustelun olla vähintäänkin asiallista ja asiaperusteista.

On erittäin valitettavaa, että asian valmistelussa eivät ole olleet mukana myöskin oppositio- puolueet. Olen erittäin pettynyt siihen, että SDP:n puheenjohtaja Lipponen tässä samassa

salissa totesi pääministeri Ahon kysymykseen: ”Älkää pyytäkö meitä tekemään teidän töitänne.” Minusta tämä oli väärä vastaus, ja tästä on nyt seurauksena se, että Suomi on tänä päivänä hyvin vahvasti jakautunut kahtia. Pakko onkin kysyä, miten sellainen maa kykenee integroitumaan Eurooppaan, joka ei edes itse kykene sopimaan oman elintarviketaloutensa tulevaisuuden turvaamisesta laajalla yksimielisyydellä. Tätä asiaa pitäisi vieläkin yrittää.

Se, että Suomen elintarviketalous joutuu sopeutumaan ns. kertarysäsmällillä mahdolliseen EU-jäsenyyteen, tulee maksamaan myös paljon enemmän kuin hallituksen neuvottelutavoitteeksi asettama asteittainen siirtyminen EU-hintatasolle ja asteittainen rajojen avautuminen. On laskettu, että tämä kertarysäsmä maksaa noin 4 miljardia markkaa enemmän vuositasolla ja erityisen kalliiksi se tulee ensimmäisenä vuotena. Kun ei vielä tiedetä, kyetäänkö ilman tuntuvia ja vakavia markkinahäiriöitä integroitumaan, silloin kustannukset saattavat olla vieläkin suuremmat ja, mikä pahinta, siitä saattaa myös seurata lisää työttömiä, joita me tänä päivänä emme toisesti tarvitse.

Arvoisa puhemies! Elintarviketalouden rahavirratt ovat vuositasolla 75 miljardia markkaa. Siis kyseessä ei suinkaan ole pieni sektori vaan koko kansantalouden kannalta erittäin merkittävä sektori. Kyseessä on myös 400 000 ihmisen työpaikan tulevaisuus. Ei ole yhdentekevää, miten elintarviketalouden toimintaedellytykset mahdollisessa EU-jäsenyydessä kyetään turvaamaan. Jos me emme siinä onnistu, me saamme lisää työttömiä. Silloin on pakko kysyä, mistä otetaan ne resurssit, joilla nämä lisätyöttömät elätetään tilanteessa, jossa joka päivä otetaan 300 miljoonaa markkaa uutta velkaa ylläpitääksemme nykyistä elintasoja. Otamme myös 20 miljoonaa markkaa uutta velkaa joka päivä maksaaksemme ne korot, jotka meille lainoista aiheutuvat.

Lopuksi toivoisinkin, että Suomessa kyettäisiin yhdistämään voimavarat ja pääsisimme eroon tästä erittäin kuluttavasta tilanteesta, jossa maaseutu, kaupunki, kuluttajat, tuottajat ja poliittiset puolueet ovat tukkanuottasilla. Nimitäin sellaisen maan paikka, joka ei kykene yhteisymmärryksessä keskeisimmistä kysymyksistään päättämään, ei ole Euroopan unionissa.

Suomi on metsien maa. Olemme vakavasti laiminlyöneet metsäsektorimme tuotteiden jatkojalostuksen ja tyytyneet ainoastaan helppoihin voittoihin. Se näkyy nyt. Suomessahan käyte-

tään puuta aivan liian vähän rakennusaineena, ja toiseksi me jalostamme puuta liian vähän. Suomalainen huonekaluteollisuus saa katsoa peiliin. Valiokunnassa meille kerrottiin, että Tanska myy vuositason rahalla mitattuna enemmän joulukuusia kuin Suomi myy puuhomekaluja vuositason ulkomaille.

Metsissä on mahdollisuutemme, mutta ne mahdollisuudet on myös kyettävä täysimääräisesti hyödyntämään. Toimivat puumarkkinat tarvitsevat tietyt selkeät pelisäännöt, ja tämä tulisi myös ulkomaankauppaministerimme ymmärtää. 300 000 puunmyyjän markkinoilla tarvitaan selkeät pelisäännöt, koska ostajataho on niin keskittynyt.

Maaseudulla tarvitaan myös pienimuotoista yritystoimintaa. Sen suurin este tänä päivänä on riskirahoituksen puute. Olisi ideoita, olisi erilaisia mahdollisuuksia, mutta ei ole vakuuksia, joilla riskirahoitus hoidetaan. Niinpä valiokunnassa asiasta keskustellessamme totesimmekin, että maaseudun erilaiset tuet ja vastaavat kannustimet tulee voida jatkossa saada yhdeltä luukulta keskitetysti ja tulee myös olla riittävästi neuvontaa. Kannattaisi vakavasti harkita Valtiontakuukeskuksen alueellistamista. Saksassahan on järjestelmä, jossa valtio, kunta ja pankki jakavat riskit yhdessä, ovat perustaneet muistaakseni 16 ns. alueellista takuukeskusta, joissa nämä kolme tahoa ovat mukana. Silloin pk-sektori saa kiipeästi kaipaamansa vakuudet. Hallituksen tulisi hyvin nopeasti selvittää tätä riskirahoitusongelmaa, koska tiedän, että se on monen pienen yrityksen liikkeellelähden kaikkein suurin este.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Euroopan neuvoston maatalouskomitea valmistele parhaillaan raporttia European Rural Charter eli Euroopan maaseudun perustamisasiakirjaa. Tällä halutaan turvata maaseudun elinvoimaisuus myös kovenevassa kilpailussa. Olen itse tämän asiakirjan raporttina, ja tarkoituksenamme on selvittää yhteistyössä niin kuluttajien, tuottajien kuin elintarviketeollisuudenkin kanssa kaikki ne mahdollisuudet ja voimavarat, jotka voidaan hyödyntää maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Se on ennen kaikkea yhteistyötä eri tahojen kanssa. Mutta kaikkein tärkein on kuitenkin poliittinen tahto pitää maaseutu asuttuna. Maaseudun asuttuna ja elinvoimaisena pitämiseksi tarvitaan selkeää, päämäärätietoista toimintaa niin kuntatasolla, maakuntatasolla kuin valtakunnankin tasolla. Kaikkien näiden tahojen on puhallettava yhteen hiileen, ja kysymys on mitä suurimmassa määrin poliittisesta tahdon-

muodostuksesta. Siinä asiassa Suomessa olisi hyvin paljon tehtävää. Olemme valitettavan maatalousvammaisen maa.

Ed. I i v a r i : Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajan Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuoroa suomalaisesta maatalousvammaisuudesta ja siitä, että muualla Euroopassa ei ole sellaista kahtiajakoa tuottajien ja kuluttajien välillä kuin Suomessa, niin tuli mieleen, johtuukohan se siitä, että eurooppalaisissa maissa ei ole vastaavan kokoista agraaripuoluetta, joka on etujärjestö eikä oikea puolue, niin kuin Suomessa on.

Ihmettelen myös keskustalaisten kollegojeni käsitystä kansallisesta sovusta ja sovusta yleensä. Se taitaa lähteä siitä, että sopiminen on alistumista. Erilaisten kansalaisryhmien näkökulmia ei voida ottaa huomioon. Tämä on varmasti yksi syy siihen, minkä takia on ollut aika vaikea löytää edes mahdollisuuksia neuvotteluun.

Haluaisin mainita kuitenkin, että silloin, kun täällä oli budjettilakina esitys maatalouden markkinarahastosta ja muista maatalouslaeista, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta ehdotimme, että olisi otettu puolen vuoden aikalisä näiden lakien sohteen ja yhdessä etsitty kansallista maatalouspolitiikkaa, joka sopisi Euroopan unionin jäsenyyden muuttamaan tilanteeseen. Tämän kädenojennuksen hallitus torjui. Minusta sosialidemokraattien neuvotteluhaltomuudesta ei kannata puhua juuri mitään.

En minä sinänsä aio tässä puheenvuorossa puuttua juuri lainkaan väärään maatalouspolitiikkaan tai liian kalliiseen kansalliseen tukipakettiin. En aio myöskään ed. Kosken tavoin puhua siitä, kuinka joku muu puolue on paha ja oma puolue on hyvä. Me saamme tilaisuuden ensi viikolla puhua kansallisesta maatalouspaketista. Toisaalta sosialidemokraattien näkemykset tulivat meidän ryhmäpuheenvuorossamme ja ed. Lahikaisen puheenvuorossa hyvin esiin.

Minusta on erinomaisen hyvä puhua maaseutupolitiikasta tällä hetkellä ja puhua maaseudun moninaisuudesta. Sehän on tullut monissa puheenvuoroissa esiin, että maaseutu on muutakin kuin maataloutta. Noin 70 prosenttia syvällä maaseudulla asuvista ihmisistä saa elantonsa muusta kuin maataloudesta. Täällä on tullut esimerkiksi ed. Väistön puheenvuoroissa esiin, kuinka varsinaisten maatalousyrittäjienkin tulo muodostuu monista muistakin lähteistä, esimerkiksi metsätuloista, palkkatuloista, yrittäjätuuloista, eläkkeistä ja jopa työttömyysturvasta.

Kun tähän, että nykyisin maatalousyrittäjä saa toimeentulonsa monista eri lähteistä, lisää sen tosiasian, että 25 000 maatilaa tuottaa puolet suomalaisista elintarvikkeista ja toisaalta suomalaisista maataloustuottajista yli puolet on yli 50-vuotiaita, niin keskustelu kansallisesta tukipaketista ja niistä sadoistatuhansista ihmisistä, jotka ovat näistä asioista riippuvaisia, jää vähän kummalliseen valoon.

Tässä keskustelussa ja monessa muussa viimeaikaisessa keskustelussa ovat korostuneet ristiriidat ja erimielisyydet. Mutta on tässä yhteydessä myös aiheellista sanoa, että vaikka monissa asioissa myös maa- ja metsätalousvaliokunnassa sosialidemokraatit ovat äänestyksissä jääneet yksin, niin on löydetty aika suurtakin yksimielisyyttä pidemmistä tulevaisuuden linjoista. Yksi sellainen on se, että suomalainen maataloudenkin ratkaisu on moniosaaminen ja moniammattisuus, jonka kautta tuotetaan elintarvikkeita ja pidetään suomalaista maaseutua elävänä. On ihan hyvä, että meillä on eurotiloja, mutta en usko, että eurotilat sinänsä ratkaisevat suomalaisen maaseudun asioita ja suomalaista maataloutta, vaan suomalainen ratkaisu on edelleen se, että tuloa tulee monesta lähteestä.

Me olemme olleet maa- ja metsätalousvaliokunnassa hyvin yksimielisiä myös pyrkimyksissämme purkaa säätelystä, purkaa päällekkäisiä tukimuotoja, puhua aidosta yrittämisestä, yrittämisen opettamisesta ja osaamisesta, tutkimuksesta ja tuotekehittelystä. Aivan kuten ministeri Pesälä jokin aika sitten minäkin lausun iloni Siniten ajatusten Kainuun esittäytymisestä Helsingin Senaatintorilla. Viime syksynä maa- ja metsätalousvaliokunta tutustui Kainuun maaseudun elinkeinoihin, kainuulaisesta luonnosta ja kainuulaisesta traditiosta lähteviin elinkeinoihin, ja komeasti ovat ne esillä Senaatintorilla. Leipäperinnettä, leipäkulttuuria, on hyödynnetty hienolla tavalla. On kuivattuja kauniita mustia torvisieniä, fantastisia yrtejä, kalatuotteita, käsitöitä, mutta on myös ihan oikeata teollisuustuotantoa. Kyllä Senaatintorilla tunnelmat maaseudun tulevaisuuden suhteen ovat ihan toisenlaisia kuin täällä narisevien kansanedustajien keskustelut. Kainuu à la carte ja Lappi à la carte ovat todella tuottaneet tulosta ja osaltaan antaneet itsetuntoa.

Minusta ed. Heidi Hautala vihreiden ryhmäpuheenvuorossa hyvin viisaalla tavalla puhui siitä, minkälainen voimavara meillä on puhtaassa ympäristössä ja avaruudessa suomalaisessa luonnossa osana eurooppalaista yhteistyötä. Olen ed.

Heidi Hautalan kanssa aivan samaa mieltä siitä, että meidän pitää olla nyt hyvin uskottavia ympäristöasioissa ja ympäristöpolitiikassa. Se on meidän perinteisen vientiteollisuutemme etu, se antaa meille suuria mahdollisuuksia matkailussa ja siinä ruokataloudessa, joka on ilahduttavan monissa puheenvuoroissa ollut esillä.

Kun kuuntelimme maa- ja metsätalousvaliokunnassa keittiömestareita Jaakko Kolmosta, Tapio Sointua ja Lasse Lundqvistiä, niin kysyimme sitten, mistä johtuu, että norjalaiset keittiömestarit voittavat nykyisin kaikki keittiömestareiden kansainväliset kilpailut, ja mistä johtuu, että norjalaiset tuotteet, esimerkiksi norjalainen kassilohi, on suosittu merkkituote maailmalla, Keittiömestareiden yhdistyksen varapuheenjohtaja Lasse Lundqvist sanoi, että se johtuu yhteistyöstä, jota meillä Suomessa ei osata. Juuri tämän yhteistyön vuoksi me olisimme toivoneet, että hallintovaliokunta olisi ottanut lausunnotamme perustelulausumaesityksen, jonka myötä perustetaan suomalaisen ruoan neuvottelukunta yhteistyötä kehittämään. Tähän neuvottelukuntaan olisi kutsuttu elintarviketeollisuuden, maaseutuyrittäjien ja keittiömestareiden edustajat. Ajattelin ensiksi, että olisin esittänyt täällä perustelulausumaa, mutta on tylsä tällaisessa asiassa hävitä vain sen takia, että oppositioita esitetään. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila sanoi, niin eihän tämä hyvä hanke siihen kaadu, että siitä ei ihan perustelulausumaa ole. Tiedämme myös, että monet perustelulausumat, joita eduskunta on esittänyt, ovat häipyneet unhoon, mutta tähän ei ole sellainen tämä asia, vaan me varmaan toteutamme ainakin sen hyvässä yhteistyössä.

Arvoisa puhemies! Minusta maaseutupoliittikaan kuuluu se, että on häpeä, että Helsingissä ei ole yhtään ravintolaa, jolla on Michelinin tähti. Se kertoo siitä, että meidän ruokakulttuurimme on ohutta. Kansainväliseksi kulttuurikaupungiksi pyrkivä Helsinki ei ole uskottava, jos sillä ei ole kansainvälisesti tunnettuja ravintoloita. Meillä yhdellä, Lordilla, oli yksi Michelinin tähti, mutta se menetti sen keittiömestarin vaihduttua, ja odotamme, että tämä tunnustus tulisi takaisin. Mutta tämän tähden puuttuminen kertoo todella, että meidän osaamiseemme ei vielä oikein luoteta. Meidän taloutemme ei ole kunnossa, eivätkä hyvät ruokaravintolat menesty, jos ei ole maksukykyisiä asiakkaita. Minä luulen, että yksi syy siihen, että tämä tunnustus menetettiin, on meidän lamamme. Sitten tärkein asia on, että pitää olla todellakin kotimaisia ruoan toimitta-

jia. Todellinen gastronomia lähtee tuoreudesta, juuri poimituista, juuri leikatuista, juuri teurasteista tuotteista. Suomalainen ruoka ei voi olla sitä, että laitetaan vain muovipussileivän päälle joutsenmerkki, vaan täytyy mennä hirveän paljon syvemmälle siinä, että meidän tuoreen kalamme, joka on maailman parasta, käsittelyä ja kuljetusta edelleen kehitetään, että ne ankat, joita on alettu Suomessa kasvattaa, kasvattaisivat myös kunnolliset rintalihat jnp.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan kannanotoissa on todettu, että päällekkäisyyksiä ja monimutkaisuuksia pitää purkaa hallinnossa myös maaseudun kannalta. Siksi nostankin viimeksi esiin kysymyksen siitä, tarvitaanko meillä erillistä maatalousministeriötä varsinkaan siinä tilanteessa, jos tulemme EU:n jäseneksi ja maatalouspolitiikan suuntaviivat hyvin pitkälle ratkeavat siellä. Eikö voisi ajatella, että KTM ja maatalousministeriö yhdistettäisiin elinkeinoministeriöksi ja osa maa- ja metsätalousministeriön asioista, ne asiat, jotka sinne luontevasti kuuluvat, ohjattaisiin ympäristöministeriöön? Ehkä elinkeinoministeriön perustaminen olisi yksi askel siihen suuntaan, että tarpeeton vastakkainasettelu häipyisi.

Ed. T. Roos merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen aina mielenkiinnolla odottanut ed. Iivarin puheenvuoroja myös maatalousasioissa. Vaikka hänen puheenvuoronsa alkuosa oli narisevaa, niin en pettynyt siitä huolimatta. Puolenvälin jälkeen siinä oli jälleen tuttua ed. Iivaria, jossa oli hyvin paljon positiivisia näkemyksiä. Kuitenkin totean, kun hän puhui tästä Senaatintorin näyttelystä, että siinä ovat ne positiiviset ja kauniit puolet, siinä on korvasienistä parhaat otettu esille ja sillä tavalla. Se ei maaseudun ihanuutta eikä epäihanuutta sellaisenaan tuo esille. Se on vain näyttely, josta saa tietysti positiivisen kuvan tämän narisevan keskustelun rinnalla, mitä täällä käydään.

Mutta kun ed. Iivari puhui, että maaseudulla on 70 prosenttia muuta kuin maatalouteen liittyvää, se pitää aivan hyvin paikkansa tänä päivänä. Kun minä kesäasunnollani, joka on vanha maatila, 20 vuotta sitten aamulla heräsin ja menin ulos, lehmät ammuivat, kuulin niiden ääniä. Nyt en kuule mistään. Yksi ainoa vanha hevonen,

joka ei osaa edes hirtua enää, on paikkakunnalla. Sen sijaan kuulen jostakin pajan kilkatusta ja jotakin teollisuuden ääntä vähän kauempaa. Maaseutuhan on muuttunut vielä ajan saatossa tähän suuntaan. Siitä huolimatta maatalous on perusrunko siellä. Yleensä näkee peltoja, katsoo mihin suuntaan vain. Ne ovat kaikki maataloudesta johtuvia, ja siltä pohjalta on lähdettävä.

Että tällä hetkellä puhutaan nimenomaan maataloudesta näissä yhteyksissä, johtuu siitä, että olosuhteet ovat erinomaisen suotuisat. Se on tällä hetkellä aktueli asia. Maatalouden kansallisesta tukipaketista johtuen tässäkin keskustelussa aina uudelleen ja uudelleen mennään maatalouden ongelmiin. Mutta myönnän, että maaseudulla on toki paljon muuta ja ajan kuluessa muuttunutta ja pitäisi tällaisessa keskustelussa enemmän keskustella yleisesti maatalouden asioista.

Sitten eturyhmien edut, ed. Iivari. Niistä keskustellaan neuvotteluissa, mutta valitettavasti sosialidemokraattien kanssa ei ole kyllä päästy neuvotteluihin ainakaan minun tietääkseni maaseudun kansallisesta tukijärjestelmästä. Se on teille punainen vaate. Te ette halua siihen käsiänne tällä hetkellä sotkea poliittisista syistä.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varapuheenjohtaja ed. Iivari käytti erittäin hyvän puheenvuoron. Siihen voi pitkälti yhtyä. Ainoastaan kiistan jyrkästi sen, että keskusta olisi etujärjestö. Kysymys on nyt vain siitä tilanteesta, että kun EU-jäsenyyshakemus on jätetty, neuvottelutuloksen pohjalta on kansallinen paketti ollut pakko valmistella. Sen olisi tehnyt, jos keskusta ei olisi ollut mukana, jokin muu puolue joka tapauksessa. Toivon ainakin, että sosialidemokraatit sen hyväksyvät, että ilman kansallista tukipakettia Suomen EU-jäsenyys ei ole missään tapauksessa mahdollinen.

Kun ed. Iivari puhui norjalaisista, niin käytännön kokemuksesta voin todeta, että kyllä meissä suomalaisissa on myös sellainen vika, että me emme ole mitään markkinointi-ihmisiä. Norjalaiset kansanedustajat kulkevat Euroopan neuvoston kokouksissa norjalainen lohi mukanaan. Siinä olisi meillä opittavaa. Suomalaista aromia ja suomalaista ruokaa mukaan! Lohi on sikäli helppo ottaa mukaan, että se on vakuumpakaukseen pakattu ja säilyy ainakin yhden päivän, joten sitä voi kuljettaa ilman jääkaappia. Eli kylä meillä on kysymys ennen kaikkea siitä, että meillä pitäisi olla paljon enemmän uskallusta ja rohkeutta luottaa omiin mahdollisuuksiimme ja

vähän hullun yliampuviakin markkinointikeinoja, koska niitä tarvitaan. Ei tule huomatuksi, jos ei vähän ammu yli.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ivarin puheenvuorossa tuli varsin hyvin esille se monimuotoisuus, mikä maaseudulla ja maatilarakenteessamme jo nyt on. Ne tavoitteet, joita EU-jäsenyystilannetta ajatellen on asetettu, liittyvät kuitenkin sellaisen selviytymisohjelman aikaansaamiseen, joka varmistaa velkaisten, investointeja tehneiden tilojen selviytymisen mahdollisessa EU-jäsenyystilanteessa. Tästä syystä minun mielestäni selviytymisohjelma, tämä kansallinen ratkaisu, on välttämättömyys.

Mitä, herra puhemies, hallintovaliokunnan mietintöön ja siihen sisällytettyihin seikkoihin tulee, haluan korostaa, että mietintö oheen liitettyine lausuntoineen on kokonaisuus. Me keskustelimme tästä valiokunnassa ja päädyimme tähän ratkaisuun, koska liitteenä on useita erikoisvaliokuntien lausuntoja ja koska asiakokonaisuus on hyvin laaja.

Haluan kiinnittää huomiota myös siihen, että mietintö perustuu ponteen, jossa poikkeavasti esitetään, ”että Eduskunta päättäisi selonteon johdosta hyväksyä tämän mietinnön mukaisen lausunnon sekä lähettäisi sen valtioneuvostolle tiedoksi ja huomioon otettavaksi”. Loppuosa poikkeaa siitä, mitä yleensä selontekomietinnöissä on ollut pontena. Tavoitteenamme on ollut juuri, että valtioneuvosto ottaisi mietinnön liitteineen kokonaisuudessaan huomioon ja touttaisi siinä esitetyt toimenpiteet.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston eduskunnalle antama maaseutupoliittinen selonteko, hallintovaliokunnan siitä antama mietintö ja liikenne-, maa- ja metsätalous, talous- ja ympäristövaliokunnan antamat lausunnot muodostavat kokonaisuuden, joka lienee historiallinen sikäli, että moista ei liene aikaisemmin tässä laajuudessa koskaan tehty. Historiallinen se on myös sikäli, että selonteko ajoittuu hyvin mielenkiintoiseen ajankohtaan.

Selonteko liitteineen kartoittaa melkoisen laajasti maa- ja metsätalouden ja maaseudun asioita ja ongelmia. Pääasiallisesti näyttää siltä, että selonteon pohjalta paneudutaan maaseudun asioihin, maaseutupoliittikkaan ja todellakin ongelmiin. Keskittyminen maaseutupoliittikkaan on tietysti tietoinen valinta, mutta aiheuttaa myös sen, että varsinaisesti maatalous ja maatalouspo-

litiikka jää lapsipuolen asemaan. Se syrjäytyy tilanteesta, jossa sen suhteellinen merkitys maaseudulla on yhä kasvanut. Selonteko ja mietintö sisältävät varsin vähän konkreettisia toimia maaseudun toimeliaisuuden ja tulevaisuuden siivittämiseksi. Esitetyt toimet ovat pääosin jo toimivia tai liikkuvat kovin erillään itse maaseudun antamista voimavaroista.

Maaseutupoliittikan tulisi aina sisältää kokonaisuuden lähtökohta. Sen tulee pohjautua maaseudulla jo olevaan, sen kehittämiseen ja uuteen mahdolliseen. Käytännön pohjana ovat aina luontevimmin ne luonnonvarat, jotka ovat olemassa, tai se yrittäminen, joka sopii maaseudulle, sekä ne palvelut, jotka maaseutu välttämättä tarvitsee. Totta kai oheen muodostuu muutakin, mutta useimmiten vain edellä mainitsemani perustuotannon, yrittämisen, palvelun pohjalle. Maaseudun kehittäminen onkin tästä syystä aina myös yhteiskuntapolitiikkaa. Vaikka siis mikään näistä osatekijöistä ei yksinään sitä olisikaan, on kokonaisuus aina yksi yhteiskuntapolitiikan muoto. Se on myös yksi yhteiskuntapolitiikan keino.

Edellä mainitsemani on maaseutupoliittikan kannalta sekä vahvuus että heikkous. Uskon, että Suomelle se on vahvuus, kuten koko maaseutukin, mutta valtionalouden kannalta se voi olla myös heikkous, heikkous siinä mielessä, että sektori vaatii ja tarvitsee tuekseen muuta yhteiskuntaa. Ilman yhteiskunnan rahaa ja siunausta maaseutu tuskin pysyy elävänä ja kehittyvänä, katselipa tätä asiaa sitten maatalouden, metsätalouden, maaseudun asukkaan tai vaikkapa mökkiläisen silmin.

Koska on kyseessä yhteiskuntapolitiittisesti vaikea ja suurta yksimielisyyttä vaativa sektori, on selonteko ja keskustelu siitä pääosin palvelus suomalaiselle maaseudulle. Toivottavasti kuitenkin täälläkin jokainen puhuja miettii asioita kehittämisen tai kehittymisen kannalta, ei niinkään uhkatekijöiden tai vain maatalouspolitiikan kannalta.

Arvoisa puhemies! Maaseudun mahdollisuudet pohjautuvat luonnonvarojen lisäksi myös ihmisiin. Maaseudulla asuva ihminen on tällä hetkellä voimakkaasti katoamassa oleva luonnonvara. Maaseudun ihmisten keski-ikä on väestöllistä keski-ikää selvästi vanhempi ja väestö selkeästi eläköityy. Paljon puhutun rakennemuutoksen havaitsee helpoimmin juuri ikätalastoista. Maaseudun ihmisten voimavara ei siis ilmeisesti voi olla määrää, vaan se on laatua. Se merkitsee sitä, että maaseudun ihmisille pitää luoda myös

toimeentulon jatkuvuuden edellytykset. Kokonaisuus tarvitsee ennen kaikkea varmuuden tulevaisuuden suunnasta. Tämä lienee seikka, joka tällä hetkellä pahiten maaseutua nyt askarruttaa ja on sen tulevaisuutta eniten uhkaava tekijä, siis jatkuva epävarmuus.

Kokonaisuuden kannalta asetan itse varmuuteen nähden asiat tärkeysjärjestykseen seuraavasti: ensiksi peruselinkeinon varmuustekijät, seuraavaksi metsätalouden, palvelujen, muiden yrittäjien ja lopuksi maaseudun asukkaiden varmuuden. Näin siitä syystä, että kaikki osatekijät ovat toinen toisistaan riippuvaisia mutta tietyissä tärkeysjärjestyksessä. Kyseessä ei ole taloudellinen arvoasettelu vaan ennen muuta maaseutuasumisen ja -elämän tärkeysjärjestys.

Muistan edustajatoveri Reijo Lindroosin sanoneen kerran eräässä radiohaastattelussa seuraavasti: "Paperityöläisellä pitää olla tietyt luontaiset ominaisuudet ja edellytykset viihtyä omassa ammatissaan. Kyseessä on kova ja raskas ammattityö, joka vaatii sielun tehdä tätä työtä, helpompaakin työtä kun on olemassa." Näin sanoi ed. Reijo Lindroos. Aivan samaa voisi sanoa maaseudun ihmisestä. Kuka tahansa ei suorastaan osaa tai halua asua ja elää maaseudulla, niin romanttiselta kuin se kauniina kesäpäivänä tuntuukin. (Ed. Rinne: Pitää olla maahenkeä!) On osattava elää ja toimia myös syksyn ja talven pimeinä ja ankeinkin aikoina.

Perusasutuksen turvaamiseen maaseudulla tarvitaan yhteiskunnan toimia. Asumista pitää tietyllä tavalla palkita. Näin tehdään mm. Euroopassa lähes jokaisessa maassa. Suomessa tätä on toteutettu siten, että maatalouspolitiikka on ollut väline. Nyt näyttää siltä, että tämä aikakausi on päättymässä. Mikäli Euroopan unionin jäsenyys toteutuu, nyt tarvitaan uudenlaista maaseutupolitiikkaa, uudenlaista porkkanaa. Eurooppalainen tuki tai porkkana näyttää tässä suhteessa olevan verotuksellinen.

Maaseutupolitiikan uudet painotukset eivät, ikävä kyllä, nyt näy neuvotellussa EU-sopimuksessa. Myös maaseutupolitiikka jää suurena määrin omien toimainten toimimiehe varaan, mikä merkinnee sitä, että taloudelliset voimavarat huomioiden varat tähän toimintaan jäävät varsin rajallisiksi.

Arvoisa puhemies! Haluan puuttua erääseen varsin suureen ongelmaan käytännön maaseutupolitiikkamme hoidossa. Hallinnollisesti asiaa katsoen hoidetaan maaseutupolitiikkaa Suomessa maa- ja metsätalousministeriön, sisäministeriön, ympäristöministeriön ja kauppaja- teolli-

suusministeriön kautta. Kaikki ministeriöt hoitavat asioita varsin paljon päällekkäisinä, mutta ennen muuta kokonaiskoordinaatio puuttuu. Tätä taustaa vasten ymmärrän hyvin, että meillä aina silloin tällöin vaaditaan maaseutuministeriön perustamista. Mahtaa kohan tähän perustamattomuuteen vaikuttaa se, että kukin ministeriö pyrkii kaikin keinoin pitämään kiinni omasta sektoristaan juuri näinä aikoina?

Olisi varmasti hyödyllistä, jos maaseutuasioita voitaisiin hoitaa hallinnollisesti keskitetysti ja myös huomattavasti kevyemmin. Nykyistä asioiden hoitoa ei sinänsä tarvitse moittia, mutta voimavarat kokoamalla todennäköisesti päästäisiin selkeämpään ja vieläpä tehokkaampaan hoitamistapaan.

Toinen sektori, jossa maaseutu ja maa- ja metsätalous tarvitsivat uudelleenajattelua ja -organisoimista, on neuvonnan, koulutuksen, tutkimuksen ja hallinnon kokonaisuus. Mielestäni näiden sektoreiden merkitys maaseudun elinkeinotoiminnalle voi olla nykyistä huomattavasti suurempi, jos niistä muodostetaan yksi kokonaisuus. Tämä lienee toiveajattelua, mutta jospa ne yhdistettäisiin vaikkapa pareittain siten, että neuvonta ja hallinto sekä koulutus ja tutkimus yhdistettäisiin, ensiksi mainitut Ruotsin mallia mukailen ja tutkimus ja koulutus vaikkapa yliopistojen kautta.

Organisoimalla nämä tässä vaiheessa tapahuisi se omin ehdoin ja sopeuttamalla. Sen sijaan odottelemalla joudutaan muutaman vuoden kulltua todennäköisesti se tekemään puoliväkisin. Voimavarojen koko ajan vähentyessä toinen vaihtoehto on tietysti näivettyminen, ja silloin taas hävitetään mielestäni paljon sellaista korvaamatonta tietoa ja taitoa, jota ei pitäisi hävitää.

Neuvonnan ja hallinnon merkitys on maaseudulla erittäin suuri, ilmeisesti tulevaisuudessa vieläpä kasvava. Maaseudun yritystoiminnan sopeutuessa ja muuttuessa tarvitaan neuvontaa, ei kuitenkaan enää perusneuvontaa vaan erikoisneuvontaa, lisää ammattitaitoa ja tietoa. Erityisesti talousneuvonnan merkitys kasvaa mm. verotusmuutosten, kustannusten alentamisen, uudenlaisen yritystoiminnan ja voimakkaan sopeutuksen myllerryksessä.

Hallinnon merkitys myös mielestäni kasvaa. Se kasvaa ilman muuta, jos EU-jäsenyys toteutuu. Maataloushallinnon kannalta katsoen nimittäin EU-ratkaisu on erittäin työllistävä. Poiketen lähes kaikista muista Euroopan unionin maista jäisi nimittäin Suomeen lähes nykyisen

laajuinen hallinto hoitamaan maataloutta. Yleensä eurooppalainen malli tuntee vain varsin kevyen kotimaisen maataloushallinnon. Pääosin hallinto hoidetaan yhteisön maatalouspolitiikan puitteissa.

Keskeisintä kuitenkin on tulevaisuudessa hallinnon luonteen muuttuminen. Suomalaisen hallinnon pitää voida toimia kansallisista lähtökohdista käsin niin, että perinteinen hallintobyrokraatin asenne muuttuu enemmän ohjaavaksi ja neuvovaksi. Tässä suhteessa hallinnollemme lankeaa uutta maaseutupoliittista tulosvastuuta.

Koulutuksen ja tutkimuksen kenttä vaatisi myös uudenlaista kokonaistarkastelua. Kyseessä on osa-alue, jonka avulla luodaan valmiuksia. Erityisen tärkeäksi muodostuu aikuis-, jatko- ja täydennyskoulutus. Maatalouden maaseudun kouluverkko on Suomessa varsin laaja ja käyttökelpoinen. Sitä tulisi nyt hyödyntää ja purkamisen sijaan kehittää maakunnallisesti koordinoitua koulutusta. Koulutus on sopeuttamisen keino ja työväline.

Arvoisa puhemies! Maaseutu on kokonaisuus, joka toimii vuorovaikutuksellisesti asutuskeskusten kanssa. Tulevaisuudessa on erittäin tärkeätä, että tätä vuorovaikutusta voidaan kehittää. Se lienee lähes ainoa keino taata suomalaisen maataloustuotannon, suomalaisen maaseudulla toimivan yritystoiminnan ja palvelujen säilyttäminen. Luomalla eräänlaiset lähimarkkinat voidaan parhaiten taata mm. kotimaiseen raaka-aineeseen pohjautuva toiminta. Epäilen, että Suomi ei ilman näitä lähimarkkinoita pysty kilpailemaan suurten elintarvikekonsernien kanssa vaan kuluttaja valitsee yhä helpommin ulkomaisen ja samalla ulkomaiseen raaka-ainepohjaan perustuvan tuotteen.

Euroopan unionin jäsenyys on pääsääntöisesti maaseudulle uhka. Myös mahdollisuus se voi olla, mutta äkkirysäysmallilla toteutettuna mahdollisuudet ovat varsin kaukaisia asioita. Nopea sopeutuminen muutokseen on erittäin vaikeata, jopa mahdotonta. Mikäli EU-jäsenyys kuitenkin toteutuu, tulisi kansallisesti toteuttaa mahdollisimman tasapainoinen ja yksimielinen sopeuttamisohjelma. Keskeisintä tässä tulee olla tietyn perusvarmuuden antaminen maaseudulle.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies, värderade talman! Valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta huokuu kunnianhimoinen yritys aikaansaada laaja kokonaispalvelus maaseudun oloista ja kehittämisestä. Tämä yritys on jäänyt kuitenkin puolitiehen jo siitäkin syystä,

että selonteossa ei oteta mitenkään kantaa integraatioon eikä EU-neuvottelutuloksen tuomiin uusiin haasteisiin. Se on ymmärrettävääkin, koska kehitystä on sen jälkeen tällä alalla tapahtunut ja selonteko on aikaisempaa tuotetta, mutta mahdollisuuksia olisi tämäkin ollut ottaa huomioon, niin kuin muissakin puheenvuoroissa on todettu. Toinen selonteon keskeinen heikkous, jonka moni puhuja on myös todennut, on se, että maaseutua käsitellään lähes yksinomaan maatalouden ja sen sivuelinkeinojen näkökulmasta.

Selonteosta henkii myös luja usko yhteiskunnallisen ohjauksen ja tuen tarpeellisuuteen ja kaikkivoipaisuuteen. Kaikkiin toimiin ja toimintoihin ja yrittämiseen on saatava valtion tai kunnan tukea, ennen kuin uskotaan toimien lähtevän liikkeelle. Minusta tämä liiallinen usko yhteiskunnan kaikkivoipaisuuteen voi johtaa jopa siihen, että omaehtoinen kehittämistyö, omien ideoiden ja oman yrittämisen eteenpäin vieminen, ei saa tarpeeksi tilaa eikä huomiota. Maaseudun elinolojen parantamisen ja kehittämisen keskeisenä edellytyksenä on ilman muuta uusien työpaikkojen luominen ja syntyminen.

Maaseudulla on paljon hyviä ja järveviä ideoita. Tämä tuli esille monien asiantuntijoiden taholta, että ideoita löytyy esimerkiksi elintarvikkeiden ja puun jatkojalostuksessa, matkailualalla, palveluissa, alihankinnassa sekä myös käsityöläisyyden eri sektoreilla. Niin kutsutun etätöiden mahdollisuudet tulivat myös esille useiden asiantuntijoiden taholta eräänä mahdollisuutena saada maaseudulle uusia ihmisiä ja uutta tietotaitoa.

Mutta oman yrityksen aloittamisen kynnyks on edelleen turhan korkealla. Vaikeudet liittyvät usein, kuten on todettu, lupahallintoon ja rahoitukseen. Myös se seikka, että yrittämiseen ei maaseudulla kaikin osin ole vanhaa traditiota, on esteenä sille, että ihmiset uskaltaisivat lähteä yrittäjiksi.

Toinen seikka, johon myös on viitattu, tiloilla tapahtuva omien tuotteiden jatkojalostus ja myynti, on estetty liiallisella hallintobyrokralialla ja turhilla säännöksillä. Kuluttajan kannalta suorakaupan kehittyminen olisi tärkeää, ja tuottajille tulisi suoda mahdollisuus myydä tuotteitaan suoraan kuluttajalle tai oman paikkakunnan kauppaan ilman, että tuotteita tarvitsee kierättää jonkin jakelukanavan, esimerkiksi pakkaamon, kautta.

Minusta kuluttajapolitiikassa voitaisiinkin tavoitteeksi asettaa, että sellaista sääntelyä puretaan, joka estää kuluttajan kannalta terveen kil-

pailun. Meillä on vielä paljon sellaista lainsäädäntöä ja sääntelyä, joka estää uuden pienimuotoisen yrittäjätoiminnan. Mutta tässäkin on hyvä muistaa, kun säännöksiä puretaan, että ei samalla pureta hyvää kuluttajansuojan tasoa, joka meillä Suomessa on.

Maaseudun väestön hyvinvoinnin ja viihtyvyyden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että maaseudulla säilyvät tarvittavat peruspalvelut, kuten koulu ja muut kunnalliset palvelut, kaupat ja liikenneyhteydet. Viime vuosien kehitys on kuitenkin tässä suhteessa ollut aika hälyttävää. Palvelut ovat vähentyneet ja heikentyneet monissa maaseutukunnissa aivan ratkaisevasti. Palveluita kuitenkin vielä löytyy, ja maaseudun infrastruktuurin voidaan tästä negatiivisesta kehityksestä huolimatta sanoa olevan hyvä. Mutta palvelujen ja infrastruktuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen on tulevaisuudessa oltava valmiita panostamaan, muutoin ei maaseutu säilytä vetovoimaansa.

Selonteossa tuodaan voimakkaasti esille kunnan rooli maaseutupoliitikan toteuttajana. Myös hallintovaliokunta mietinnössään korostaa kunnan asemaa maaseutupoliitikan vastuunkantajana. Valiokunta ei kuitenkaan mitenkään arvioi kuntien mahdollisuuksia selvitä kaikista tehtävistään nykyisessä taloudessa tilanteessa. Tämä on mielestäni eräs olennainen puute koko asian käsittelyssä. Hallintovaliokunnan vähemmistö onkin tämän johdosta jättänyt mietintöön vastalauseen, jossa asia todetaan. Hallintovaliokunnassa oli kuultavana sekä Suomen Kuntaliiton että muita kunnallistalouden asiantuntijoita. Heidän näkemyksensä kuntien taloudellisesta tilanteesta olisi mielestäni pitänyt näkyä myös valiokunnan mietinnössä. Nyt tämä tärkeä asia jäi vaille tarvittavaa huomiota.

Eräs suuri syy kuntien taloudellisiin vaikeuksiin on nykyisen hallituksen politiikka. Kuntaliiton asiantuntijalausunnossa valiokunnalle esitettiin useita lukuja valtion toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista kuntatalouteen. Valtionosuudet ovat tästä hyvä esimerkki. Vuonna 1993 vähenevät valtionosuudet kuntataloudelle 4 580 miljoonaa markkaa. Kuluvana vuonna vähennys on hieman pienempi, mutta kuitenkin yli 3 000 miljoonaa markkaa. Samanaikaisesti, ja se voidaan todeta, kunnille on edelleen siirretty uusia tehtäviä, ei kuitenkaan taloudellisia resursseja niiden hoitamiseen.

Jotta kunnat todella voisivat ottaa maaseutupoliittisen selonteon edellyttämän maaseutupoliitikan vastuunkantajana roolin ja vastata siinä

ohessa myös aluekehitystyöstä, tulee niille taata myös tarvittavat taloudelliset edellytykset. Hallituksen politiikalla on kuitenkin ollut päinvastaisia vaikutuksia. Useat kunnat on ajettu sellaiseen ahdinkoon, etteivät ne enää suoriudu edes kaikkein välttämättömimpien palvelujen tuottamisesta. Tästä esimerkkinä on eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä oleva ns. kriisikuntalaki, laki, jolla hallituksen politiikan seurauksia joudutaan paikkaamaan. Vähimmäisvaatimuksena tulisi olla sen, kuten mietintöön liittyvässä vastalauseessakin todetaan, ettei hallitus omilla toimenpiteillään vaikeuta kuntien tehtävien hoitamista ja kuntien maaseutupoliitikan vastuun kantamista.

Värderade talman! Riksdagsman Henrik Westerlund, som höll Svenska folkpartiets gruppanförande, tog upp en viktig synpunkt när han föreslog att det vid sidan av landsbygdspolitiska redogörelsen behövs också en motsvarande skärgårdspolitisk redogörelse. Henrik Westerlund, han har alldeles rätt. Det aktstycke, som vi nu behandlar, tar inte upp skärgårdens specialproblem. Jag kommer inte ens ihåg om ordet skärgård över huvud taget finns i hela redogörelsen. Skärgårdens speciella problem kan nog med fördel tas upp på ett motsvarande sätt som vi nu har behandlat den övriga landsbygden.

Arvoisa puhemies! Kansanedustaja Henrik Westerlund, joka piti ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmäpuheenvuoron, otti puheessaan esille tarpeen tehdä vastaavanlainen saaristopoliittinen selonteko kuin se, millaisen nyt olemme maaseudun osalta yleensä käsitelleet. Minusta ed. Henrik Westerlundin esitys on aivan oikeaan osunut. En edes muista, onko selonteossa, jota nyt käsittelemme, esitetty kertaakaan sanaa saaristo. Minusta saaristo omine erityisongelmineen olisi kyllä oman messunsa väärti.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Metsämäki arvioi asiantuntijakuulemista ja totesi, että asiantuntijat toivat esiin paljon hyviä ja toteuttamiskelpoisia ideoita, paljolti sellaisia ideoita, jotka merkitsevät toteutessaan uutta yrittäjyyttä ja uusia työpaikkoja. Voidaan sanoa, että perinteiset maaseudun kehittämiskeinot ja -toimenpiteet ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Tämä tuli selvästi esiin.

Ongelmia yrittäjyyden osalta tuli myös, ja ed. Metsämäki toi joitakin esille. Minusta eräs pulma uuden yritystoiminnan aloittamisen osalta on

rahoituksen ja yrittäjyyden muiden kynnysten korkeuden ohella myös markkinoiden puute tai tieto siitä, onko tuotteelle, tuotannolle, palveluille markkinoita. Tästä syystä pitäisi mielestäni kokonaisvaltaista yrittäjyyttä edesauttaa niin, että siinä olisi lähtökohtana kuluttaja- ja markkinälähtöisyyttä ja yhteistoimintaa yrittäjien välillä, yhteisyrittäjyyttä, pienosuuskuntia tai erimuotoista verkottumista myös edesautettaisiin. On kuitenkin todettava, että yhteistyöhön ei voi pakottaa. Siihen on hakeuduttava tarpeesta, ja sitä tarvetta pitäisi synnyttää.

Mitä tulee ed. Metsämäen mainitsemiin kuntakentän talouden ongelmiin, niin ne ovat todellisia. Toisaalta on todettava, että pääosa kunnista on kuitenkin pystynyt kohtuullisen hyvin sopeuttamaan menonsa käytössä olevien niukentuneiden varojen mukaan.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietintö on aika pitkä ja seikkaperäinen, ja se täydentää kyllä hyvin maaseutupoliittista selontekoa. Maaseutupoliitikallahan tarkoitetaan, kuten täällä on jo useasti todettu, kaikkia niitä toimia ja tavoitteita, joilla pyritään parantamaan maaseudun asemaa yhteiskunnassa ja aluerakenteissa. Maaseutupoliittikka on tämän päivän muotisana ja ehkä myös melko uusi, jos sitä verrataan aluepolitiikkaan sekä maatalouspolitiikkaan. On selkeästi todettava, että myös maatalouspolitiikassa on paljon piirteitä, jotka ovat tavoitteiltaan ja toimiltaan nimenomaan maaseutupoliittisia. Sama pätee myös muuhun yhteiskunta- sekä sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaan.

Maaseutuselonteko sekä hallintovaliokunnan mietintö eivät puutu juuri lainkaan maaseudun keskeiseen elementtiin eli varsinaiseen maatalouspolitiikkaan ja ennen kaikkea maatalouden tulevaisuuden näkyymiin tällä hetkellä. Siinä mielessä selonteko ja myös mietintö ovat mielestäni puutteellisia eivätkä anna viljelijäväestölle riittävästi positiivisia tulevaisuudennäkymiä siitä, miten perustuotantoa kehitetään Suomessa. Tavallaan on myös käynyt niin, kuten täällä on jo useampaan kertaan kuultu, että aika on kulkenut tämän selonteon ohi monilta osin. Mutta kuitenkin selonteko sinänsä täyttää hyvin sen aukon, mikä maaseutupoliittisessa keskustelussa nyt esiintyy.

Pohdittaessa Suomen maatalouden asemaa EU-myllerryksen aikana on syytä kysyä, onko suomalainen maatalous jollakin keinolla saatavissa kilpailukykyiseksi EU-markkinoilla tai

yleensä maailmanmarkkinoilla. Toinen yhtä oleellinen kysymys on se, onko maamme maatalous elinkeinona kilpailukykyinen myös kotimaassa. Ilman kilpailukykyistä maataloutta meillä ei voi olla myöskään elävää maaseutua.

Arvoisa puhemies! Maaseutupoliittikka ja varsinkin maatalouspolitiikka on tällä hetkellä maailman eri maissa sellaisessa myllerryksessä, että on mahdotonta sanoa mitään varmaa tulevaisuudesta. Arvostelu maatalouspolitiikkaa kohtaan on meillä erittäin kovaa ja arvostelun esittäjät uskovat hyvin vahvasti markkinavoimiin ja vapaaseen kilpailuun. Kansainvälisen kaupan pelisääntöjä helpotetaan jatkuvasti.

Maatalousarvostelussa ei tule kuitenkaan riittävästi esille yksi perustotuus, se että maatalous-tuotanto ei voi toimia samojen lakien alaisena kuin jokin muu hallittava tuotantomuoto esimerkiksi prosessiteollisuudessa. Viljelijäväestöstä itsestään riippumattomat syyt, ennen kaikkea ilmasto, vaikuttavat satotason suuren vaihtelun kautta hyvin merkittävästi maataloustuotteiden markkinoihin sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Nykyisin käytössä olevat maatalouspolitiikan säätelyjärjestelmät ovat syntyneet poistamaan juuri niitä ongelmia, jotka aiheuttivat suuria vaihteluita. Tällainen hintojen vakauttaminen on ollut sekä kuluttajien että tuottajien hyvinvoinnin kannalta perusteltua myös Suomessa. Tietty tosiasia unohtetaan, kun puhutaan maatalouspolitiikan uudistamisesta markkinalähtöiseksi. Puheilla nimittäin vaaditaan palaamaan niihin ongelmiin, joiden takia säätelyjärjestelmät luotiin ja otettiin käyttöön.

Keskeiseksi ongelmaksi säätelyjärjestelmien kautta on tullut se, että ylituotanto on kasvanut kohtuuttomaksi sekä Suomessa että Euroopan maissa. Maataloudessa on ollut erittäin voimakasta tuottavuuden kasvua, ja vaikka rakennekehitystä on tapahtunut merkittävästi, niin edelleenkin ylituotanto on lisääntynyt. Ylituotannosta onkin tullut maatalouspolitiikan vaikein ongelma. Ostokykyisiä markkinoita ei valitettavasti nählästä huolimatta tahdo löytyä ylijäämille mistään.

Kun pohdimme maatalouspolitiikan reunaeh-toja, tulee aina ottaa huomioon se, toimiiko maatalous luonnon kestävä kehityksen ehdoilla. Hiljakkoin hyväksytyt periaatteet kestäväälle kehitykselle edellyttävät, että tehokkuutta maataloudessa ei voi lisätä millä keinoilla hyvänsä. Luonnon kestävyys on otettava huomioon. Mikäli Suomi liittyisi Euroopan unioniin, olisimme mukana Euroopan yhteisessä maatalouspolitiik-

kassa unionin ehdoilla. On syytä muistaa, että Suomen peltopinta-alan osuus koko EU:n peltopinta-alasta on vain noin 1,5 prosenttia. Tällä pinta-alalla ei ole suurta vaikutusvaltaa EU:n maatalouspolitiikan muotoutumiseen.

Suomen maatalous ei mielestäni menesty ilman tukea myöskään EU:ssa. Sille ei löydy kilpailukykyä, ja koska sosialidemokraatit, niin kuin täällä olemme kuulleet, kieltäytyvät kansallisesta tukipaketista, tietää tämä sitä, että kotimainen perustuotanto uhkaa tuhoutua. Se suuri konsensus, mikä täällä on vallinnut maaseutupolitiikasta ja ennen kaikkea niistä hyvistä asioista, mitä maaseudulle on voitu rakentaa ja ollaan rakentamassa, ja nämäkin verkostot ovat kyllä löytäneet tuhoutumassa.

Julkisuudessa väitetään jatkuvasti, että Suomen maatalouden sopeutuminen on ollut liian hidasta. Tämä ei pidä paikkaansa. Sekä elintarviketeollisuus että maatalous ovat joutuneet sopeutumaan uuteen tilanteeseen varsinkin sen jälkeen, kun Neuvostoliiton-kauppa entisessä muodossa päättyi. Myös rakennekehitys on ollut erittäin voimakasta. Muistutan vain siitä, että vuonna 1964 eli 30 vuotta sitten tässä maassa oli 240 000 maidontuotantotilaa. Tänä päivänä on 34 000. Eikö tämä ole nopeaa rakennemuutosta? Joka vuosi 5 000 tilaa lopettaa toimintansa. Valitettavasti viime vuosina ei ole osoitettu riittävästi varoja maatalouden rakenteen parantamiseen, vaan viljelijäväestön tulotasoa on juustohöyläperiaatteella leikattu.

EU-jäsenyys merkitsi erittäin suuria muutoksia maatalouspolitiikan perusteisiin. Ympäristön kannalta on huolestuttavaa se, että lannoitteveroista ja muista haittaveroista luovutaan; tosin viljelijöiden kannalta se on välttämätöntä. Myös perustamislupajärjestelmät puretaan. Tämä merkitsee sitä, että kotieläinmäärien kytkeminen tilan peltohehtaariin ei ole tulevaisuudessa enää mahdollista. Teollisuusmaiselle kotieläintuotannolle luodaan mahdollisuudet ja ovet avataan juuri teollisuusmaiselle tehotuotannolle. Tämä on ristiriidassa elävän maaseudun kanssa. On myös selvää, että EU:n myötä kesannointimäärä supistuu rajusti ja viljelijäämää tulee kasvamaan, koska Suomeen virtaa kehitysmaista EU-jäsenyyden jälkeen halpaa energia- ja vaukaisrehua. Suurin maataloutemme ongelma on kuitenkin sopeutuminen EU:n hintatasoon ja tätä kautta tuotannon kannattavuus. Tähän asiaanhan täällä salissa palataan vielä useamman kerran.

Arvoisa puhemies! Maaseutupoliittisessa se-

lonteossa sekä hallintovaliokunnan mietinnössä on yllättävän vähän pohdittu elintarviketalouden merkitystä maaseudun asuttuna säilymiselle. Työllisyyden näkökulmasta elintarviketaloudella on keskeinen merkitys maan tasapainoiselle asutukselle. Koko elintarvikeketju työllistää ennen vähittäiskauppaa noin 300 000 ihmistä. Tästä noin puolet tekee työtä maataloilla ja toinen puoli teollisuudessa, liikenteessä, välituotteiden kaupassa jne.

Elintarviketeollisuuden bruttoarvo on noin 45 miljardia markkaa vuodessa. Raaka-aineen perusteella määritellen ruoka on maan kolmanneksi suurin teollisuuden ala heti puun ja metallin jälkeen. Elintarviketalouden erityispiirre on se, että pääosa tuotantoketjusta on lujassa keskinäisessä riippuvuussuhteessa. Jos lihan- tai maidontuotanto maataloilla käy kannattamattomaksi, on varsin vaikea säilyttää maassa kannattavaa jalostavaa elintarviketeollisuutta sekä maito- että lihasektorilla. Kun elintarviketeollisuuden tuotannon bruttoarvosta vähennetään koko tuotantoketjun tuontipanokset, jää kotimaisen työn ja pääomapanosten korvauksena jalostusarvoa noin 32 miljardia markkaa. On syytä muistaa, että metsätalouden vientitulot ovat suuruudeltaan vain hieman enemmän kuin 32 miljardia markkaa. Mikäli ruoka tuodaan Suomeen, lähes koko metsäsektorin vientitulo menisi tämän laskun maksamiseen.

On arvioitu, että rajasuojan poistuminen ja vapaat markkinat aiheuttavat sen, että noin kolmasosa suomalaisten syömästä ruoasta tuodaan vuosikymmenen lopulla ulkoa. Tämä lisäisi vaihtotaseen vajetta noin 10 miljardilla markalla, mikä olisi lähes yhtä paljon kuin koko vaihtotaseen vaje vuonna 1993.

Elintarvikesektorin alasajo aiheuttaa maalle pääomakustannuksia kahta tietä. Ensiksi nykyistä tuotantopääomaa jää käyttämättä ja toiseksi vapautuva työvoima pitää työllistää. Sopiikin kysyä, mistä rahat otetaan. Tiedossamme on, että tuotannonalasta riippuen yksi teollinen työpaikka maksaa nykyään noin 200 000—600 000 markkaa. Professori Osmo Forsell on vuonna 89 panos — tuotos-taulujen avulla suorittanut laskelman, jonka mukaan neljänneksen eli 10 miljardin markan tuotannon väheneminen merkitsisi 12 000:ta työtöntä itse elintarviketeollisuudessa, mutta kerrannaisvaikutuksineen 97 000:ta työtöntä koko kansantaloudessa.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietinnössä katsotaan, että kunta on maaseutupolitiikan tärkein vastuunkantaja. Tämä pitää paik-

kansa. Mutta on aivan selvää, että myös valtiovallan on luotava kestävä puitteet koko maaseutupoliitikalle ja ennen kaikkea pitkäjänteiselle maatalouspolitiikalle, jotta pystymme omavaraisuuden tässä maassa turvaamaan ja myös sen, että viljelijäväestöllä säilyy kohtuullinen tulotaso.

Tämä maaseutupoliittisen selonteon palautekeskustelu on ollut hyvä. Maaseutupoliitikasta vallitsee ymmärtääkseni hyvin laaja yhteisymmärrys. Toivoisi samaa yhteisymmärrystä myös suomalaisen maatalouspolitiikkaan.

Ed. R i n n e : Herra puhemies! Keskustelu on ollut todella säyseää, kun sitä vertaa siihen keskusteluun, mitä käydään julkisuudessa: tiedotusvälineissä, toreilla, turuilla, kaduilla jne. Siellä vallitsee synkkä vihamielisyys, käsin kosketeltava vihamielisyys. Sen takia tuntuu aika kummalliselta tämä keskustelu, joka on hyvin säyseä. Ehkä me sittenkin olemme vähän vieraantuneet todellisuudesta.

Ministeri Pesälä suurena sanavirtuosoina kuvaili hyvin runollisesti kylätietä maaseudulla. Melkein tuli mieleen sävelet: ”Kylätie on hiljainen ...” Melkein ryhdyin hyräilemään hänen puheenvuoronsa innoittamana. Mutta kuitenkin totuus on nyt aika lailla toisenlainen, kun hallitus on hävittänyt tähän mennessä 430 000 työpaikkaa ja hävittää vielä niin, että me pääsemme varmasti 500 000 työpaikkaan, ellemmme viikon päästä saa hallitusta nurin. (Ed. Aittoniemi: Tuskinpa vain!) — Tuskinpa. Uskon, että se jatkaa. Aina löytyy joku suurempi syy. Tällä kertaa se on tietysti Euroopan unioni. Aikaisemmin eli viime kaudella se oli se, kun yritettiin saada kolmen vuoden maataloustulosopimus, ja siihen tuli sitten viisi vuotta eli oli tarkoitus vähän saada sopeutumisaikaa. Silloin ministeri Erkki ”Ligatšov” Liikanen ilmestyi, muistan sen hyvin, meidän ryhmäämme ja ilmoitti, että hallitus kaatuu, jos ei viittä vuotta hyväksytä, melkeinpä niin, että heinäsirokot tulevat ja kaikki tuhoutuu, kaikki kaatuu, kaikki menee. Jouduin silloin sanomaan, että uusia hallituksia kasvaa kuin horsmankukka tien varressa, niin että ei se nyt niin suuri vahinko ole, eikä se todella olisi iso vahinko olluukaan. Mutta aina löytyy joku hyvä syy — niin se näyttää politiikassa olevan — joku suurempi, tärkeämpi, hienempi, kaiken pyhittävä syy, jolla tehdään ihan mitä tahansa.

Minä en ryhdy täällä toistamaan näitä asioita, jotka kaikki ovat sekä lukeneet papereista että varmasti muutenkin tietävät ja ovat kuulleet tu-

hanteen kertaan. ”Maaseutua ei voi viedä. Meidän on kaikin käytettävissä olevin keinoin tehtävä kaikki mahdollinen, mitä me suinkin voimme jne.” Se on itsestäänselvyys, että kaikki tekevät parhaansa oman kykynsä, ymmärryksensä ja periaatteittensa mukaan.

Minä olen monta kertaa viime aikoina ihmetellyt, mistä johtuu ja juontaa tämä ilmapiiri, joka nyt on syntynyt: viljelijät ja muut kansa, jos näin voi sanoa. (Ed. Aittoniemi: Demarien propagandaa!) — Demarien propaganda on ollut, ed. Aittoniemi, aika tehokasta. En ollenkaan kiellä sitä. Kyllä se on myös raakaa. Se on aivan totta. — Mutta täytyy olla jotkut syykkeet, mistä tämän kaltainen keskustelu, joka nyt on, on syntynyt. Minä hiukan ihmettelen sitä, että viljelijäväestö ei ole käyttänyt esimerkiksi sitä tietoa, millä tavalla muualla Euroopassa tuetaan. Jos esimerkiksi ranskalaisten sosialistien tukilista olisi tuotu julkisuuteen, miten ranskalaisosialistit haluavat tukea maaseutua ja maataloutta, niin minä uskoisin, että joka ainoa viljelijä olisi jo Brysselissä. Se olisi aivan selvää. Tämä on jäänyt vähän yksipuoliseksi sillä tavalla, kun aina toivoo kunnan vastustakin silloin, kun käydään tällaista vahvempaa keskustelua, mutta näin ei nyt ole kuitenkaan käynyt.

Mutta mistä se johtuu? Jokainen, joka on tutustunut Pääatalon, Väinö Linnan ja muitten tuotantoon, jotka ovat viisaasti nähneet tämän kansan sielun, eritoten Pentti Haanpään loistavaan tuotantoon, kun siellä käsitellään näitä asioita aina talonpoikaisarmeijasta asti — josta patsaasta nyt käydään keskustelua — tietää, että kyllä siinä on hyvin syvät historialliset juuret. Sillä on todella vahvat historialliset juuret.

Millä tavalla talolliset, tarkoitan nyt tuollaisia vähän varakkaampia isäntämiehiä, suhtautuivat maaseudun ryysyköyhälistöön tämän vuosikaudan alkupuolella? (Ed. Aittoniemi: Arvasin että menette vuoteen 18!) — Kyllä sillä on merkitystä vielä. Ja vielä suurempi merkitys on viime sodilla. Ed. Aittoniemi puhuu mielellään viime sodista. — Minä tulen siihen. Silloin myös monet talolliset, en halua tässä mitään syylistää ja moittia, kävivät mustan pörssin kauppaansa samaan aikaan, kun sc.alesket ja sotaorvot näkivät nälkää kaupungeissa. Niitä muistoja on myös hyvin paljon. (Ed. Aittoniemi: Musta pörssi piti lesket hengissä!) — Kyllä. Mutta täytyy olla jotakin todellistakin pohjaa, mistä syntyy tällainen vihamielisyys, koska jonkin näköinen yhteinen sopu meidän on joka tapauksessa näin pienenä kansana löydettävä. Silloin kannattaa ehkä sittenkin

hiukan pohtia myös niitä syitä, mistä on kysymys.

Sama nyt on leipäjonot. Monet lapsiperheet näkevät suoraan sanottuna nälkää. (Ed. Aittoniemi: Ei näe enää leipäjonoja!) — Ei, leipäjonot on vedetty sisään. On annettu sellainen ohje, että ne eivät ole enää kadulla, vaan sisätiloissa. On tapahtunut näin. Sosiaalityöntekijöitä on jossain määrin lisätty, mikä on myös vetänyt jonoja pois näkyvistä, mutta hätä ei ole vähentynyt, ei sitten alkuunkaan. — Samaan aikaan tiedetään, että vientituella on viety hurjat määrät rikkaimpien eurooppalaisten pöytiin puoli-ilmaiseksi elintarvikkeita, niin että niitä täytyy Virostä mennä ostamaan, kuka pystyy, että saa sapuskaa ilmaiseksi veronmaksajien rahoilla. Tämä on myös se sama ilmiö, jossa minä en nyt niin kovin suuri linjanvetäjä ole, mutta halusin vetää koko linjan tähän päivään asti vuosisadan alusta, mitkä ovat ne sytykkeet, jotka ovat aiheuttaneet, mitä ovat aiheuttaneet.

Ja lisää on tulossa. Minä otan tämän Olvi-esimerkin, vaikkei nyt ohrasta niinkään ole kysymys, mutta kuitenkin. Kun ministeri Kääriäisen ministeriö myönsi avustuksena Olville 6 miljoonaa, heti päälle mentiin ja paukautettiin, tai ainakin siinä aivan lähiaikoina, Olvi Oy:n osingonjako, omistajille annettiin 3 miljoonaa. 6 miljoonaa ensin myönnettiin ja sitten 3 miljoonaa läpäisyperiaatteella annettiin omistajille, jotka eivät niitä tarvitse, veronmaksajien rahoja.

Raisio on hakenut julkisuudessa olleitten tietojen mukaan yli 900 miljoonaa markkaa tukeaa tukipaketista. Samaan aikaan tiedetään ja jokainen on lukenut, että saman Raisio Oy:n varatoimitusjohtaja ilmoitti, että mitään tukea ei varsinaisesti tarvitakaan, mutta läpäisyperiaatteella 900 miljoonaa haussa. Kyllä tässä on vihan ainekset tai oikeastaan enemmän kuin vihan: loukkaantumisen ainekset, kun sitten tiedetään Raision omistussuhteet oikein hyvin. Sama koskee LSO:ta jne. Ihmiset, jotka joutuvat jokapäiväisestä elämästään tinkimään, ovat loukkaantuneita, ei enää vihaisia vaan loukkaantuneita.

Kun tämmöisessä ilmapiirissä sitten pitäisi joi-takin asioita sopia, välttämättömiä asioita sopia, kansallisen yhtenäisyyden nimissä, niin minun mielestäni se on edesvastuutonta puuhaa.

Suomihan oli joskus esimerkiksi melkoinen rapujen viejä, vielä 1900 Suomi taisi olla Euroopan suurin rapujen viejä. Silloin olivat joet puhtaat, mutta nyt isännät ovat kaivaneet suurin osa kaikki suoja-alueensa pois, kavertaneet niin, että

kaikki menee suoraan, mihin menee. Meillä on erilaisia ja moniakin mahdollisuuksia kyllä olemassa.

Toisaalta on aivan selvää, kun maatalouspolitiikasta ja yleensä maaseudusta puhutaan laajemmin, että sekä tietotekniikka että robotit vievät. Enää ei ole niitä määriä metsätyömailla ihmisiä kuin silloin, kun ed. Aittoniemi ja minä siellä työskentelimme. Sinne ovat tulossa robotit. Se on seuraava vaihe monitoimikoneiden jälkeen. Niitä ei paljon tarvita, kun muutama diploma-insinööri hoitelee näitä hommia. Se on aivan väistämätön seuraus. Työpaikat häviävät käytännöllisesti katsoen kokonaan.

Kyllä aika suurten kysymysten edessä ollaan esimerkiksi työn käsitteen laajentamisen suhteen. Sitä on pakko laajentaa, työaika supistaa jne. Siis todella suuria kysymyksiä, melkein vuosisadan haaste, millä tavalla palkkatyön ja yleensä työn käsite laajennetaan ja työaikakäsitteeseen suhtaudutaan. Emme me voi ajatella, että meidän koko nuorisomme lähestulkoon lykätään kokonaan työttömäksi. Siitä ei kyllä hyvää seuraa.

Mutta kyllä minulla se käsitys on, että Brysselin retkeen osallistuneet johtavat poliitikot eivät ole saaneet hyvää sopimusta aikaan, kun otetaan pohjoisen olosuhteet huomioon. Se ei ole talonpojan vika, mutta jostakin syystä ei ole ymmärretty sitä, mitkä Suomen olosuhteet ovat eurooppalaisessa maatalouskilpailussa. Se ei ole mennyt perille, tai sitten on oltu niin innostuneita kuin ministeri Salolainen, kun hän sai tämän sopimuksen aikaan. Olen joskus työskennellyt kotisänä ja ollut vähän joulupukkinakin, mikä paljastetaan nyt tässä. Kun viisivuotiaalle pojalle sieltä kontista, paperista tulee punainen paloauto, mitä on toivottu vuosikautia, se innostus ja se riehaantuminen on jotain hellyttävää. Kyllä tässä ilmeisesti on jotain samanlaisia ilmiöitä. Se innostus on niin mahdoton ja niin hallitsematon ja hillitsemätön ja aito, että ei sitten enää katsota ollenkaan, vaikka kuinka monta vitsakimpua sieltä kontista tipahtaisi niin kuin tuhmalle lapselle. Ei mitään nähdä sen jälkeen. Sillä palautolla alkaa hillitön pörinä ja pärinä ja sillä painetaan ympäri huonetta.

Tietysti ministeri Haavisto luottaa siihen, kun hän on 25 vuotta aina onnistunut täällä, että kotimaasta otetaan joka tapauksessa, veronmaksajien niskasta revitään kaikki tarpeellinen irti. Nyt ollaan siinä tilanteessa, että nyt sitten revitään. On ilmeisesti luotettu siihen, että vaikka tulee vähän huonokin sopimus, mitä sillä väliä

on, kyllä se täällä kuitenkin aina läpi menee, niin kuin ilmeisesti meneekin. Ehkä hän on ihan oikein arvionsa tehnyt. Tosin se rassaa ruokottomalla tavalla kilpailukykyisiä aloja ja niitä mahdollisuuksia, joita meillä on esimerkiksi tietotekniikan suhteen, viennin suhteen. On loistavia projekteja, on saatu melkoisia näyttöjä, miljardi toisensa perään tulee tuloja. Sitten tämä paketti vie niitä aloja, joista meidän hyvinvointimme on kokonaan riippuvainen itse asiassa. Sitähän se tarkoittaa tietenkin. Pitkäksi ajaksi rassataan kaikki kehittämisen voimavarat. Se on äärimmäisen huono asia. Mutta jotain tämmöistä siinä on täytyntä tapahtua.

Nyt on perusteltu MTK:n toimestakin, että meidän ylituotantomme on kannattavaa, unioni maksaa kaikki. Kaikkiaan me tiedämme, että se ei sitä ole. Siitä on konkreettiset laskelmat myös. Siinä on vähän samanlainen ajattelu kuin on Ruotsin-laivoilla, joilla on halpaa viinaa. Entinen mies lähti ja ryppäsi oikein rutkasti jo Utöseen mennessä. Kun hän laski erotuksen omalta kohdaltaan, niin havaitsi, että lipun hinta on itse asiassa jo tienattu Utöseen mennessä. Tässä on samanlaista logiikkaa.

Joudun esittämään Huittisten kaupunginhallitukselle, kun valitaan Huittisten hullua miestä, kahta täysin ylivertaista ehdokasta, jotka toivotaan huomioitavan, vaikeivät he Huittisista ole syntyisinkään. Heihin sopii sanonta, jonka kaikki tietävät, että syö enemmän kuin tienaa. Joudun esittämään valtiovarainministeri Viinosen ensimmäiseksi kandidaatiksi sillä perusteella, että kun tuloja koko ajan työttömyyden takia vähennetään ja menoja lisätään työttömyyden takia, niin syntyisi valtiontalouden tasapaino. Toinen tietysti on Esa Härmälä, jonka mielestä meidän vientimme pelastus on semmoisessa viennissä, jonka tuotantokustannukset ovat suuremmat kuin tuotteesta saatava hinta. Eli hyvin vanhat perustelut oli tälle esitykselle!

Se, mitä toivoisin lopuksi, rouva puhemies, on nimenomaan se, että jonkinlainen yhteisymmärrys pitäisi saada. Mutta ei se tule näillä ehdoilla, mistä kerroin Raision esimerkin. Sillä, että nämä ikääntyneet ponssariviljelijät katsovat aikansa tulleen tehdä mitä röyhkein ryöstöretki sekä kansantalouden että veronmaksajien taskuihin, sellaisilla ehdoilla, tätä yhteisymmärrystä ei tule.

Sosialidemokraattien tausta on torpparitausta. Me olemme edelleen samojen väestöpiirien takana, emme keinottelijoiden.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pekka Puupää aikanaan tienasi myös erittäin hyvin, kun lähti eräänä aamuna ostoksille ja aina, kun näyteikkunassa oli 3 000 markan turkki, jätti sen ostamatta, jolloin hän laski, että hän on säästänyt 3 000 markkaa. Tuli aika hyvä päivä hänelle. Vähän samanlainen esimerkki on ed. Rinteellä.

Mutta ed. Rinne puhui käsin kosketeltavasta vihamielisyydestä proletaarin ja talonpojan välillä, sanotaan nyt näin. Sitä ei ole tällä tavalla, kuin ed. Rinne haluaa antaa ymmärtää. Jos sitä olisi, niin minä sanon, ed. Rinne, että kysykää omassa eduskuntaryhmässänne, sosialidemokraattisessa ryhmässä, mistä tällainen vihamielisyys viime aikoina olisi johtunut.

Minä menen kuitenkin niin pitkälle, että ei tarvitse kysyä omassa ryhmässäkään. Minä kunnioitan sosialidemokraattista puoluetta ja sosialidemokraatteja niin paljon, että kyllä minä uskon, että harva siitä ryhmästä tänä päivänä etsii näkemystensä taustoja vuodesta 1918, niin kuin ed. Rinne näyttää jatkuvasti tekevän. Minä olen arvostanut sosialidemokraatteja ja arvostan aina. Se on vastuuntuntoinen puolue. Mutta sitä minä hämmästelen, että haetaan näissä asioissa vuodesta 18 jatkuvasti lähtökohtia. Silloin ei tarvitse kysellä, mistä viha johtuu.

Mitä tulee siihen, että hallitus on syönyt 430 000 työpaikkaa. Se oli SDP:n esityön jälkeen, Liikasen työkauden jälkeen, viime hallituksessa. Vuodelle 91 piti olla 4 miljardia markkaa ylijäämäinen budjetti. Heinäkuussa 91 havaittiin, että 25 miljardia markkaa mennään pimeän puolelle. Kuka loi työttömyyden? Se oli sosialidemokraattinen-kokoomuslainen hallitus, jossa oli kyllä SMP:kin aikanaan mukana.

Vielä, rouva puhemies, lopuksi: Musta pörssi sitoo kaupunkilaiset ja maalaiset historian sitein. Ilman mustaa pörssiä, trokareita, kaupunkilaiset olisivat kuolleet nälkään ja maalaiset olisivat jääneet ilman lamppuöljyä ja puimakoneremmejä, joita he tarvitsivat.

Ed. J. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinne kyseli puheenvuoronsa alussa vihasta, joka on maaseutuuhmisten ja taajamaihmissen välillä, mistä se johtuu, ja analysoikin sitä. En siihen puutu.

Mutta odotin puheenvuorostanne niitä elementtejä, joita me yhdessä edistimme 80-luvun alussa Keski-Suomessa, kun siellä täystyöllisyyskokeilua puuhattiin ja olitte sen puuhamiehenä. Niin kuin muistatte, lähestyimme asiaa ns. puuttuvan tulon ongelmasta käsin ja sitä yritimme ratkoa. Tavoitteeksi otimme kohtuullisen toimeentulon perheellä, oli se sitten maataloudesta, oli se sitten opettajan ammatista, käsityöstä jnp. Siitä saatiin aika hyviä tuloksiakin. Jos tänä päivänä ja näissä keskusteluissa enempi tämänkaltaisesta ongelmasta lähtien lähestyttäisiin asiaa, niin minä luulen, että me olisimme vielä yksimielisempiä maaseudun elinvoimasta. Nimittäin onhan niin, että ei voida erottaa maaseudulla eri ammattiryhmiä, ei voida erottaa maanviljelijää, pienyrittäjää, käsityöläistä, opettajaa tai ketään muutakaan, joka siellä asuu ja elinkeinoa tai palkkatyötä harjoittaa. Sitä täytyy kysellä vain tämän keskustelun pohjalta ja paljolti myös selonteon pohjalta, milloin tähän taloon tulee se aika, että tämän kaltaisesta ongelmasta käsin lähestytään asioita. Jos tämä talo ongelman sisältää ja lähestyy sitä, silloin on valoa maaseudulla kyllä näkyvissä.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä varmasti niin olisi käynyt, kuin edustajatoveri Aittoniemi sanoi, ilman mustaa pörssiä. Mutta kyllä kai asianlaita niin on, että samalla tavalla kaupunkilaiset olivat maita ja mantuja puolustamassa. En tiedä sitten, onko se kovin hyvä, että jotkut piirit hyötyivät tästä hädänalaisesta tilasta ja käyttivät sitä hyväkseen. Minä pidän sitä erittäin kyseenalaisena.

Mutta eniten minä ihmettelen sitä, että ed. Aittoniemi ei ole havainnut minkäänlaista selaista ristiriitaa, jota kukaan ei varmasti toivo. Ei ole tarvinnut lietsoa minkäänlaista vihaa, ei todella, vaan se on tullut niin spontaanisti, että minun elinaikanani ei koskaan aikaisemmin ole tällä tavalla tapahtunut tähän mennessä.

Toinen asia se, mistä se mahtaa johtua. Minä otin Raision esimerkin. Jos tällä läpäisyperiaatteella veronmaksajien rahat, kun ihmiset näkevät nälkää, menevät sellaisille, jotka eivät tarvitse niitä vaan kuppaaavat ne rahat, ja tulevat sukupolvet ulkomaanvelkana sen maksavat, niin onhan aivan selvää, että se herättää kyllä pahaa verta.

Jos ei ed. Aittoniemi ole havainnut tätä yhteiskunnallista ilmapiiriä, ihmettelen todella suuresti, kun tiedän, että on kysymyksessä fiksu mies. Ihmettelen!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olemme molemmat torpparin poikia, niin ed. Rinne kuin minäkin, ja vanhoja metsätyömiehiä, eikä meillä varmaan henkilökohtaista kiistaa tässä asiassa ole. Minä kuljen Tehtaankadulta läpi Rööperin ja tapaan joka päivä jätkiä ja sussuja ja keskustelen heidän kanssaan, ja minä sanon, että se ei ole niin käsin kosketeltava kuin uskoisi tämän poliittisen ilmapiirin luovan. Tässä poliittisissa ilmapiirissä on jotakin mätää. Me emme toimi niin kuin norjalaiset ja ranskalaiset, jotka yksimielisesti yrittävät viedä tätä asiaa eteenpäin. Meillä on nyt liian voimakas poliittinen kahtiajako vanhojen kumppanien, keskustan ja demarien, välillä ja se on yhteiskunnalle huono asia. Siitä ei päästä mihinkään. Pitäisi päästä yhteen keskustelemaan tästä asiasta. Varmasti siitä löytyisi yhteiskunnallisesti edullinen ratkaisu ja yhdensuuntaisuus ilman, että kukaan luopuisi periaatteistaan.

Mitä tulee mustaan pörssiin, niin trokarit siinä etupäässä tienasivat, mutta ei heilläkään aina ollut helppoa. Kun kolme sianruhoa lyötiin auton katolle ja poliisi piti ratsian eikä kukaan tunnustanut omakseen, niin siinä ne kolme sianruhoa menivät, että olihan heillä luottotappioita-kin tavallaan.

Mitä tulee Olviin ja Raisioon, niin Raisiota en tunne, mutta sen takia oikeastaan pyysin tämän puheenvuoron vielä, että aivan oikein, ed. Rinne, Olvista olemme samaa mieltä. Jos ne tiedot pitävät paikkansa, mitä Olvistakin puhutaan ja mitä siihen on ministeri Kääriäinenkin vastailut, niin on nyt hävytöntä toimintaa, jos jaetaan osinkoa ja saadaan samalla valtion tukea. Jos Raisiossa on kysymys samanlaisesta, en hyväksy. Siinä olemme samalla puolella, mutta se on taas kokonaan toinen asia.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Aittoniemi kertoi trokarien murheista, niin minä hyvin lyhyesti kertoisin tapauksesta, joka sattui, kun minun isäni punnitsi sikoja toisen sodan lopussa; hänhän haavoittui vakavasti ensimmäisessä sodassa ja oli sen vuoksi jälkimmäisessä sodassa kotirintamalla teurastajana.

Yksi isäntä oli teurastanut itse sian ja toi sian etupään ja takapään punnittavaksi. Kun isäni pisti ne lähekkäin, ei ollut kuin kymmenen senttiä etu- ja takajalkojen väliä. Isäni kysyi, missä loppupala on, sen on jostakin löydyttävä. No, se sitten löytyi. Se oli tarkoitus hoitaa mustassa pörssissä. Samaan aikaan pojat rintamalla näki-

vät nälkää. Tässä oli kysymys isäntämiehestä. Siinä tuli pieni tappelu, jota kaksi venäläistä so-tavankia penkillä istuessaan katseli. Isäni kävi kiinni, sellainen rämöpäinen mies hän oli. Isäntä kaatui lattialle ja kaatoi siinä vielä kermaämpä-rinkin. Sekin oli ollut tarkoitus viedä mustaan pörssiin.

Tämä nyt on yksittäinen tapaus, mutta kyllähän tällaista hyvin paljon harrastettiin. Tarkoi-tukseni ei ollut syyllistä viljelijäväestöä. Otin vain esimerkin, jollaisia on vaikka kuinka paljon. Niistä kasvaa voimakas tunne silloin, kun yrite-tään, niin kuin Raision tapauksessa, rosvoja. Siitähän on kysymys ja LSO:n tapauksessa myös. Siis minä en nyt hyökkää viljelijöitä vastaan vaan rosvoja vastaan.

Ed. K orten iemi: Arvoisa rouva puhe-mies! Uutena edustajana on ollut mielenkiintoista ja monella tavalla avartavaakin tutustua val-tioneuvoston maaseutupoliittiseen selontekoon ja hallintovaliokunnan siitä valmistamaan mie-tintöön. Sekä selonteko että mietintö ovat minus-ta sisällöltään erinomaisia. Niissä on esitetty hy-ysin Suomen maaseutupoliittikan perusteet, tehtävät ja tavoitteet. Kun itse tulen maaseudulta ja vielä maamme ääri-laidalta, arvostan aivan erityisesti sitä myönteistä henkeä, joka maaseutua kohtaan henkii niin selonteosta kuin mietinnös-täkin.

Yllättävää oli kuitenkin lopulta havaita se, että vaikka monin kauniin ja kannustavin sana-kääntein suitsutetaan ymmärtämystä maaseu-dulle, niin sittenkin anti toimenpide-ehdotusten ja rahoitussuunnitelmien osalta jää vähäiseksi. Joutuu kysymään, miksi näin on käynyt. Vastaukseksi ei riitä viittaaminen valtionalouden yleisiin ongelmiin. Tässä on nimittäin tarjolla vaara, että sisällöltään hyvä selonteko ja yhtä ansiokas mietintö jäävät pelkästään teoreettisiksi pohdin-noiksi ilman käytännön hyötyä, jollei ole valmiutta antaa riittäviä taloudellisia resursseja maaseudun kehittämiseen.

Kun eduskunta nyt antaa selonteosta lausunnon ja tulee lähettämään sen valtioneuvostolle tiedoksi ja huomioon otettavaksi, voi vain toivoa, että hallitus ryhtyy myös käytännössä toteuttamaan niitä periaatteita ja tavoitteita, jotka selontekoon ja valiokunnan mietintöön on kirjattu. Lähtemättä laajemmin käsittelemään maaseutupoliittikkaan liittyvää asiakokonaisuutta otan esille eräitä yksityiskohtia.

Selonteossa todetaan, että kunta on maaseu-topoliittikan tärkein vastuunkantaja. Tähän voi

kyllä yhtyä siltä osin, että kunnista löytyvät var-masti parhaat asiantuntijat maaseutupoliittikan alalla. Mutta jään kysymään, onko kunnilla to-dellisuudessa riittäviä taloudellisia voimavaroja maaseutupoliittikan tärkeimpänä vastuunkanta-jana. Pakostakin joutuu kysymään, mikä on val-tion rooli, mikä sen vastuu.

Selonteossa todetaan: ”Hallitus on paranta-nut ja kehittää edelleen kuntien aktiivisen kehittä-mispoliittikan edellytyksiä valtionosuusuudis-tuksella, kuntien päätösvallan kasvattamisella, hallinnon keventämisellä ja normien vähentämi-sellä. Näillä ja kuntien yhteistyöllä voidaan pai-kallisen maaseutupoliittikan mahdollisuuksia liisätä kunnallistalouden ongelmista huolimatta.”

Jos valtion osallistuminen aiotaan kuitata näin vähällä ja tyydytään vain heittämään pallo kunnille nimeämällä ne juhlallisesti maaseutupoliittikan tärkeimmiksi vastuunkantajiksi, valtio väistää minusta silloin oman vastuunsa. Kunnat on saatettu sellaiseen taloudelliseen ahdinkoon, että ne eivät näytä selviävän kunnolla edes entisistä tehtävistään. Kuinka niistä voisi tässä tilanteessa tulla uusien merkittävien tehtävien suorit-tajia tai vastuunkantajia? Epäilen tätä ja siksi näenkin, että tuloksiin maaseutupoliittikassa päästään vain siten, että myös valtio on valmis ottamaan kehittämistoimista suuremman talou-dellisen vastuun.

On hyvä, että niin valtioneuvoston selonteos-sa kuin myös valiokunnan mietinnössä tunnuste-taan, kuinka tärkeä elinvoimainen maaseutu on koko kansantaloudelle. Tämä unohtuu useimmiten siinä vastakkainasettelussa, jota maaseudun ja kaupunkien välille eräiden tahojen toimesta jatkuvasti pyritään rakentamaan.

Selonteossa todetaan aivan oikein, että ilman elinvoimaista maaseutua jäisi metsiemme ja mui-den luonnonvarojemme hyväksikäyttö vajavai-seksi. Kuitenkin juuri metsätalouteen perustu-valla teollisuudella on nyt ja tulevaisuudessa keskeinen merkitys suomalaisten hyvinvoinnille. Tämän muistaen kansallinen etumme vaatii ja velvoittaa huolehtimaan maaseudusta ja maa-seudun asukkaiden toimeentuloedellytyksistä ja palveluista.

Rakennemuutokset ovat synnyttäneet maa-seudulle vaikeasti hoidettavan rakennetyöttö-myyden. Se heijastuu kaikkeen ja uhkaa vaka-vasti maaseudun tulevaa kehitystä. Siksi työllisyyden hoitoon ja uusien työpaikkojen luomi-seen olisi panostettava nykyistä tuntuvasti enem-män. Maaseutu tyhjenee väistämättä, ellei työllisyydestä ja palveluista huolehdita riittävästi.

Tässä yhteydessä on syytä korostaa myös, että mahdollisesta integraatiosta maaseudulle kohdistuvat kielteiset vaikutukset on eliminoitava tehokkailla ja taloudellisesti riittäväillä kansallisilla toimilla. Maaseudun kehittäminen ei ole tietenkään pelkästään kuntien tai valtion asia. Tärkeä osa on myös maaseudun asukkailla. Yhteiskunnan olisi annettava kuitenkin perusedellytykset elävän ja elinvoimaisen maaseudun säilyttämiseksi ja edelleen kehittämiseksi.

Kun kuntien ja valtion toimenpiteet ja kiinnostuskin maaseudun kehittämiseen on osoittautunut usein riittämättömäksi, niin onneksi maaseudun asukkaat ovat synnyttäneet oivallisen kansanliikkeen kylätoimikuntien muodossa. Näin kylien asukkaat eivät ole jääneet passiivisina murehtimaan autoituvan maaseudun ongelmia, vaan ovat ottaneet aktiivisen roolin kylänsä kehittämisessä. Kylätoimikuntien työ ansaitsee aivan erityisen kiitoksen. Ohi byrokraattisten järjestelmien kylätoimikunnat ovat esimerkillisellä tavalla toimineet ja usein myös menestyksellisesti taistelleet kylien palveluiden puolesta. Samaa intoa ja aloitteellisuutta tarvittaisiin myös yhteiskunnan puolelta niin maaseudun elinkeinoitoiminnan kehittämisessä kuin myös palveluiden turvaamisessa.

Arvoisa rouva puhemies! Toivon lopuksi, että valtioneuvoston erinomaisen ansiokas selonteko valiokunnan evästyksillä täydennettynä johtaa myös käytännössä mahdollisimman nopeasti toimenpiteisiin maaseudun kehittämistyössä.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Keskustelu sinänsä oivallisesta ja hyvin sisältörikaasta selonteosta ynnä hallintovaliokunnan mietinnöstä lausuntoineen on mielestäni hieman ongelmallista siksi, että samaan aikaan hallituspuolueiden kansanedustajat ovat pääministerin järjestämällä kutsuilla. Nehän ovat perinteisiä joulun ja kesäloman alla. Taitaa olla niin, että oppositiopuolueilla on vastaava illanvietto huomenillalla myös eduskunnan täysistunnon aikaan. Tiedän, että olen vähän ilonpilaajan maineessa, (Ed. Aittoniemi: Mennään ryyppille tämän jälkeen! — Ed. Rinne: Kyllä täällä on viihtyisämpää!) mutta periaatteeni eivät oikein ymmärrä tällaista menettelyä. Se on joko tämän selonteon ja siitä käytävän keskustelun aliarvioimista tai sitten se on kansanedustajan työn vääriä suunnittelua. Olisin toivonut, että hallitusryhmien puheenjohtajat olisivat voineet jollakin tavalla vaikuttaa tähän juhlimiseen ainakin tämän illan osalta.

Puolittain leikkilisenä huomautuksena jatkan, että alun perinhän tämä juhla ilmoitettiin Kesärantaan. Se nyt olisi vielä jollakin tavalla ehkä sopinut, kun on kysymys maaseutupolitiikasta. Kesäranta on hieman enemmän maaseutumaista ympäristöä kuin valtioneuvoston juhlahuoneisto. (Ed. Rinne: Sinne on kannettu koivuhalot nurkkiin!) Toinen lievennys on se, että kun voisi olla varma siitä, että ruokajuomana on maitoa, niin voisi vielä ymmärtää tätä järjestelyä. (Ed. Rinne: Olvia riittää!) Omat kokemukseni ovat kyllä hieman toisen suuntaisia. Minun mielestäni kansalaisetkaan eivät ymmärrä tällaista työskentelyä aikana, jota ed. Rinne tyyliin uskollisena vähän aikaisemmin kuvasi.

Arvoisa puhemies! Helsingin seurakuntien lehti Kirkko ja kaupunki antoi huhtikuun 20 päivänä tänä vuonna oman maaseutupoliittisen selontekonsa. Lehden pääkirjoitushan oli otsikoitu sanoilla ”Kaikkien iltalypsyjen äiti”. Kirjoituksessa päätoimittaja Seppo Simola arvosteli sekä pääministeri Esko Ahoa että ulkoministeri Heikki Haavistoa siitä, että he olivat neuvotelleet sellaisen EU-sopimuksen, jolla ”maatalous lypsää loputtomasti paitsi lehmä, myös veronmaksajia”.

Kirjoituksessa arvosteltiin myös kansanedustaja Paavo Väyrystä, joka kirjoittajan mukaan pystyy vieläkin huikeampaan roolisuoritukseen, kun ”hänelle kansallisesti elintärkeät ratkaisut kelpaavat jopa henkilökohtaisen valtapelin napuloiksi”.

Kirjoitus, jota kutsuin siis maaseutupoliittiseksi selonteoksi, päättyi näin: ”Mikä arvo esimerkiksi loppujen lopuksi on, että koko maa pitäisi pitää asuttuna? Viehättävintä Suomeahan ovat historialliset kaupungit, täysin asumattomat korvet sekä kaupungit, joissa talousja kulttuuri elävät. Liekö niin vaarallista, jos asumaton alue hieman laajenee vapaaksi metsien kasvaa, vesien virrata ja lintujen laulaa ilman huolta ihmisistä? Masentavinta Suomea taas ovat tuppukylät, joissa raitin toisella puolella on kirkkomaa ja toisella kaksi toisiinsa nojaavaa kaupanpahaista. Niiden yllä leijuu aneemisyyden ja ankeuden henki. Liekö niin vaarallista, jos tuppukylien verkosto hieman harvenee?”

Ajattelin käyttää aikaa tämän lainauksen kertaamiseen siksi, että mielestäni tämä keskustelu eräiltä osin, eräitten puhujien puheenvuoroissa, on noudatellut samanlaista sävyä kuin Kirkko ja kaupunki -lehden päätoimittajan tuolloinen pääkirjoitus. Eli tuo sävy on syvä halveksunta maa-

seutua ja sen ihmisiä kohtaan, mitä ei mielestäni voida pitää perusteltuna.

Totta kai sekä tuo kirjoitus että tämä keskustelu kertovat siitä, että meillä on sananvapaus, niin ed. Rinteellä kuin meillä kaikilla muillakin, ja se sananvapaus tarkoittaa käytännössä sitä, että täytyy sallia se kaikille. Kun sitä pyytää itsellensä, se täytyy sallia myös niille, jotka ovat minun kansani asioista hieman eri mieltä. Se tarkoittaa sitten sitä, että joillakin on vapaus pilkata maaseutua ja meitä maaseudun ihmisiä, kun meillä taas on oikeus lausua se vanha maa-laishiiren mielipide: ”Vai tätä on ihanuus kaupungin! Saa pitää se lihansa, luunsa.”

Keskustan ryhmäpuheessa esitettiin, että maaseudun kehittämisen turvaamiseksi olisi koottava laajapohjainen tutkijajoukko määrittelemään sitä, millainen on toimivan maaseudun rakenne. Samalla todettiin keskeistä olevan sen, että maaseutua ei ole ilman maataloutta mutta että pelkkä maatalous ei ylläpidä elävää maaseutua.

Vastaavasti SDP:n ryhmäpuhujia, kansanedustaja Kari Urpilainen totesi, että maaseutu on paljon muutakin kuin maataloutta ja että maaseutupoliittikka ei ole maatalouspolitiikkaa ja ettei maaseudun ongelmia ratkaista maatalouspolitiikalla, vaan että sen liiallinen korostaminen voi olla jopa esteenä maaseudun kehittämiseksi.

Minä olen tässä keskustelun aikana miettinyt, onko näillä kannanotoilla mitään eroa. Minun mielestäni suurin hallituspuolue ja suurin oppositiopuolue ajattelevat maaseutupoliitikasta tämmälleen samalla tavalla näitten puheenvuorojen valossa. Siksi on vaikea ymmärtää tätä viime aikojen keskustelua. Siitä voisi päätellä aivan muuta.

Otin tämän esille ihan jo ennen äsken käytyä debattia, mutta se varmaan sopii myös siihen jatkoksi. En ainakaan minä ole koskaan poliitikassa ymmärtänyt tätä tehtyä ja sitkeästi hengissä pidettyä puoluepoliittista ristiriitaa, jota ei siis ehkä asiallisesti lopulta ole olemassakaan. On vain leikki, on isojen poikien ja isojen tyttöjen leikki, jolla lämmitetään omien kannattajien mieliä. Se on masentava ja murheellinen leikki. Se on masentavaa ja murheellista ainakin meille maaseudun ihmisille.

Otin mukaani eräästä kirjasta emäntä Marjatta Poterin joskus 70-luvulla kirjoittaman runon, joka kertoo tästä masennuksesta näin:

”Laki

maatalousyrittäjän vuosiloman järjestämisestä. Annettu Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 1974.

Sinä päivänä
me istuimme hämillisinä
auditorion vihreissä tuoleissa
koulutettavina
kolme jokaisesta kunnasta.
Niinkuin
emme olisi ymmärtäneet
alentuvaa hymyäsi pilkaksi
ja sitä
ettei sosiaalhallitus ole leikin asia
eikä laki myöskään.
Ja sinulta piti kysyä
vain asiallisia kysymyksiä.
Ja iltasella kotona ajattelin
miten me oikeastaan selviämme
tulevina vuosina
näiden samettipukuisten,
näiden viisaiden ja asiallisten poikien
kanssa.

Ja rinnassa tuntui huominen
kylmänä
mustana
möykkynä.”

Keskustan ryhmäpuheessa todettiin myös, että maaseudulle on saatava monimuotoista yritystoimintaa, joka pitää kasvualustanaan maatilaa. Myös todettiin, että tässä asiassa on paljon ongelmia. Mielelläni tässä toistan sellaisen ongelma-alueen, jolla varmaan jokainen maalta kotoisin oleva kansanedustaja on myös toiminut. Se on eri hallinnonalojen päällekkäisyys, jopa päästösten ristiriitaisuus. Näitä raja-aitoja on olemassa, ja niin kuin tuossa puheessa todettiin, sarkaa on paljon kynnettävänä. Harmittaa monesti se, että näistä juhlapuheista ei päästä käytännön toimintaan. Maaseudun ihmisillä olisi hyviä ideoita ja yrittämisen rohkeutta juuri sellaiseen yritystoimintaan, joka voisi pitää kasvualustana maatilaa, niin kuin tässä puheessa todettiin, mutta valtion viranomaisten päätökset ovat usein näille toiminnoille esteenä. Tietysti voi sanoa, että omalla rahalla saa yrittää mitä haluaa, mutta mikäli maaseutu halutaan säilyttää laajasti asuttuna, niin kuin selonteossa ja hallintovaliokunnan mietinnössä toivotaan, yhteiskunnan, siis valtion ja kuntien, täytyy olla mukana tässä rakennemuutoksessa, joka on sitten väistämätön.

Hallintovaliokunta on korostanut mietinnössään mm. selonteon sitä kannanottoa, että maaseudun asuttuna pitäminen on suomalaisten arvostama ja yleisesti hyväksymä tavoite ja että juuri siten hyödynnetään parhaiten jo rakennettua palveluverkostoa ja luonnonvaroja, turva-

taan elintarvikkeiden huoltovarmuus ja maanpuolustukselliset näkökohdat, säilytetään maaseudun rikas kulttuuri- ja perinnemaisema sekä edistetään alueellisesti tasaista hyvinvointia. Nämä tavoitteet ovat varmasti laajasti suomalaisten hyväksymiä ja arvostamia. Nyt tarvittaisiin vain, niin kuin täällä on monissa puheenvuoroissa todettu, keinoja näiden tavoitteiden saattamiseksi.

Minun mielestäni meidän pitäisi lähteä siitä, mitä olen jo todennut monien puhujien tavoin, että meidän pitäisi politiikan päätöksenteossa päästä tällä alueella korostamaan enemmän sitä, mikä on meille yhteistä, kun politiikassa perinteisesti puolueita ja poliitikkoja erotetaan ja puolueet ja poliitikot itsekin haluavat erottaa toisiansa kannatuksen kasvattamisen vuoksi. Täällähän on todettu, niin papereissa kuin puheissakin, että maaseutupolitiikka on osa yhteiskuntapolitiikkaa. Ei ole siis siinä mielessä mitään perusteita tällaiselle voimakkaalle vastakkainasettelulle. Se on vain tätä leikkiä, josta edellä puhuin, isojen ihmisten valitettavaa leikkiä.

En ole ollut hallintovaliokunnan jäsenenä enkä tiedä, minkä verran hallintovaliokunta on mietintöä laatiessaan perehtynyt ympäristöministeriön tuoreeseen keskustelumuistioon, joka liittyy saumattomasti tähän aiheeseen. Muistin nimenä on Alueiden käyttö ja aluerakenne vuonna 2017. Pidä puutteena sitä, ellei näitä asioita ole tarkasteltu rinnakkain, koska ympäristöministeriön kannat maaseudun kehittämisestä tuohon vuosilukuun mennessä näyttävät hieman poikkeavan siitä, mitä hallituksen yhteinen selonteko ja mitä nyt eduskunnasta lähtevät asiakirjat kertovat. Olisi ollut mielenkiintoista, jos näitä papereita olisi voitu tarkastella samalla pöydällä.

Arvoisa puhemies! Kun maalaisemäntä, runoilija Eeva Heilala on todennut, että ”ainakaan minä en uneksimatta jaksan”, niin totean lopuksi, että oma unelmani olisi kansallinen sopu ja yksimielisyys maaseutupolitiikassa, yksimielisyys siinä, että me ihmiset tässäkin asiassa tarvitsemme toisiamme, asuimme me maalla tai kaupungissa. Sitä tuppukylän kirkkomaatakin on aivan turha halveksia ja pilkata, koska joku hiljainen kirkkomaan on joka tapauksessa meidän jokaisen viimeinen asuinsijamme. Se voi olla maalla, mutta se voi olla tietysti myös kaupungissa. Elämä voisi olla paljon helpompaa, jos voisi myöntää itselleen tämänkin tosiasian ja myös monia muita tosiasioita, joita ei voi muuttaa. Tällainen elämänasenne voisi opettaa hyväksymään laajasti ihmisiä heidän elinympäristöstään ja työtehtä-

vistään riippumatta. Moni maaseudun ihminen näinäkin aikoina joutuu opettelemaan edellä lainaamaani emäntä Marjatta Poterin runon loppusäettä: ”Ja rinnassa tuntui huomina kylmänä mustana möykkynä.”

Ed. R i n n e : Rouva puhemies! Varmasti jos me edustajatoveri Alarannan kanssa saisimme, niin uskomattomalta kuin se tuntuukin, päättää näistä asioista, yksimielisyys varmasti oikeudenmukaisuuden pohjalta syntyisi. Kyllä minustakin joskus tuntuu pahalta, kun tiedän hyvin, että monet maaseudun raatajat aivan syyttä suotta kokevat syyllisyyttä. Niin tunnoton en minäkään ole, etteikö se joskus tuntuisi huonolta. Suomessa ei ole todella montakaan kaupunkia — Porissa on pieni pala, Raumalla, Viipurissa ja Turussa, siinä ne kaupungit ovat. Kaikki muuhan on eurooppalaisittain ei-urbania eli maaseutua.

Kysymys on lyhyesti sanottuna mielestäni siitä, että me pääsisimme suuren askeleen eteenpäin, jos MTK karistaisi luteet lipustaan.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alarannan puheenvuorot ovat aina hyvin mielenkiintoisia ja hyvin suunniteltuja. Voin yhtyä täysin hänen esittämäänsä kritiikkiin siitä, että tänä iltana, jolloin eduskunnassa on täysistunto ja tämä selonteko käsittelyssä, hallituspuolueiden edustajat ovat juhlimassa. Minustakaan tämä ei ole sopivaa. Yhdyn myös kritiikkiin Kirkko ja kaupunki -lehden kannanotoista.

Ed. Alaranta mainitsi myös ympäristöministeriön keskustelumuistion Alueiden käyttö ja rakenne. Hän kyseli, onko hallintovaliokunta ottanut tämän selonteon käsittelyn yhteydessä esille. Olen itse hallintovaliokunnassa. En muista, että tällaista muistiota olisi meille edes jaettu. Toki olisi mielenkiintoista ollut, jos se olisi tässä yhteydessä otettu esille.

Kansallisesta sovusta ja yksimielisyydestä olen myös samaa mieltä. Minusta meillä Suomessa ei ole samanlaista sopua eri poliittisten ryhmien välillä maatalouden asioissa, kuin on esimerkiksi Keski-Euroopassa. Siellä eri puolueet rinnan yhdessä hoitavat maatalousasioita. Meillä on selvästi nähtävissä, että jotkut puolueet ovat oppositiossa maatalousasioihin nähden, mikä on erittäin valitettavaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! En minä tiedä hallituspuolueiden juhlimisista. Kyllä täällä on yhtä pienellä porukalla oltu mon-

ta kertaa aikaisemminkin, että ei siitä kannata niin isoa numeroa tehdä.

Mitä tulee ed. Rinteen näkemykseen raatajista, kun hän kunnioittaa maaseudun raatajia, maaseudulla pärjää vain sellainen, joka on raataja, tekee pitkää työpäivää jne. Sen sijaan siellä on paljon sellaisia, että mies on pankinjohtaja, vaimo terveydenhoitaja ja valtio on maksanut tähän asti 1,50 markkaa kilolta siitä, että he saavat harrastella viljan viljelyä. Nämä 6 061 tilaa heti pois. Ne eivät kuulu tuen piiriin.

Kieltämättä maatalous on mennyt omaan lanckaansa. Kyllä minä myönnän, että siellä on isoteltu ja hankittu koneita; traktoreita on viisi ja neljä sopii vain omalle maalle ja viidennelle täytyy naapurilta vuokrata maata. Tällaista yliamuntaa on, mutta se on sitä. Ei maalla kyllä normaali viljelijä helpolla leipäänsä saa.

Pelureista, Olvista ja ehkä Raisiostakin, jota ed. Rinne tarkoittaa, olen samaa mieltä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Hallintovaliokunnan ehdotus eduskunnan lausunnoksi selonteon johdosta hyväksytään.

Mietinnön ponteen sisältyvä ehdotus lausunnon lähettämisestä valtioneuvostolle hyväksytään.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen varsinaiseen täysistuntoon:

1) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5 (HE 291/1993 vp)

2) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 60)

3) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 102)

4) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 86)

5) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10 (HE 61)

6) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 49)

7) Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 18/1992 vp)

8) Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE 46)

9) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7 (HE 187/1993 vp)

10) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 54)

11) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 72)

12) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 10 (HE 42)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, suullinen kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 20.48.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

